

Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen Ontwerp

Gezien en voorlopig vastgesteld in de provincieraad van West-Vlaanderen in zitting van 20/06/2024

De provinciegriffier

De voorzitter

Dit ruimtelijk beleidsplan werd, in toepassing van artikels 9 en 10 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 mei 2000 tot instelling van het register van ruimtelijke planners, opgesteld onder de verantwoordelijkheid van volgende ruimtelijke planners opgenomen in het register :

Evi Lefevere

Evelyne Vercauteren

Stephaan Barbery

Inhoudstafel

WAT IS EEN BELEIDSPLAN	I.4
AMBITIE VAN DE PROVINCIE	I.11
STRATEGISCHE VISIE	II.1
RUIMTELIJKE PRINCIPES	II.2
BELEIDSKADERS.....	III.1
AAN DE SLAG	III.5
FYSISCH SYSTEEM ALS BASIS VOOR EEN KLIMAATBESTENDIGE RUIMTE	III.15
LEVENDIGE EN VERBONDEN DORPS- EN STADSKERNEN	III.33
RUIMTE VOOR NIET-VERWEEFBARE ECONOMISCHE EN ANDERE ACTIVITEITEN	III.54
TRANSFORMATIE VAN GEBOUWENCLUSTERS EN OMGEVING IN DE OPEN RUIMTE	III.63
HERNIEUWBARE ENERGIE	III.69
TOETS AAN ANDERE BELEIDSPLANNEN RUIMTE	III.75
BEGRIPPENLIJST	III.80
BIJLAGE A	
BIJLAGE B	

Leeswijzer

Dit document, het ontwerp van het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen, is opgedeeld in drie delen. Deel I bevat de inleiding waarin wordt geduïd wat een beleidsplan is en hoe het tot stand is gekomen. Deel II bevat de strategische visie en deel III bevat de beleidskaders.

WAT IS EEN BELEIDSPLAN?

In dit hoofdstuk lees je waarom we overstappen van een Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan naar een Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen in de ruimtelijke ordening, hoe de Conceptnota van het Beleidsplan Ruimte tot stand is gekomen en welke stappen we nog moeten nemen om tot een volwaardig Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen te komen.

STRATEGISCHE VISIE

Het is duidelijk dat er ons heel wat uitdagingen te wachten staan. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen geeft aan wat de gewenste ruimtelijke ontwikkeling op lange termijn is en hoe we met de ruimtelijke en niet ruimtelijke uitdagingen kunnen omgaan. De strategische visie is opgebouwd vier ruimtelijke principes.

BELEIDSKADERS

In de beleidskaders beschrijven we hoe we op korte termijn uitvoering willen geven aan de strategische visie en hoe we dus de gestelde ambities voor 2050 willen waarmaken.

Elk beleidskader bevat hiervoor een aantal beleidslijnen en een actielijst.

Tip: achteraan het document is een uitgebreide begrippenlijst terug te vinden. Woorden die opgenomen zijn in die begrippenlijst zijn in de doorlopende tekst *schuin gedrukt* en aangeduid door een *asterisk**

WAT IS EEN BELEIDSPLAN?

VAN STRUCTUURPLANNING NAAR BELEIDSPLANNING IN DE RUIMTELIJKE ORDENING

WAT IS RUIMTELIJKE ORDENING?

De West-Vlaamse ruimte is beperkt en iedereen die in West-Vlaanderen woont, werkt of leeft wil die ruimte gebruiken. Niet iedereen gebruikt de ruimte op dezelfde manier; er zijn verschillende verwachtingen en belangen voor de ruimte. Het maken van keuzes en duidelijke afspraken is dus nodig om conflicten te vermijden. Dat is ruimtelijke ordening: de ruimte ordenen zodat deze **kwalitatief** en **duurzaam** kan worden gebruikt.

- **Ruimtelijke kwaliteit** = de waarde van de ruimte: zowel economische waarde, belevingswaarde als toekomstwaarde.
- **Duurzaam** = de ruimte zo gebruiken en inrichten dat ze kan voldoen aan de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee de toekomstige generatie te belasten.

WAT IS EEN RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN?

Vandaag wordt in de ruimtelijke ordening gewerkt met ruimtelijke structuurplannen. Een ruimtelijk structuurplan is een beleidsdocument waarin de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen van een afgebakend gebied worden vastgelegd. Er zijn ruimtelijke structuurplannen op drie niveaus: Vlaams, provinciaal en gemeentelijk. Een Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan richt zich naar het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan. Op zijn beurt richt het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan naar het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Een ruimtelijk structuurplan bestaat uit een informatief deel, een richtinggevend deel en bindende bepalingen:

- Het informatief deel beschrijft de bestaande toestand, het gevoerde ruimtelijk beleid, de prognoses en verwachtingen op vlakken zoals wonen, bedrijvigheid, natuur, landbouw, toerisme en recreatie.
- Het richtinggevend deel bestaat uit de gewenste ruimtelijke structuur van het gebied. In dit deel wordt ook beschreven hoe de gewenste ruimtelijke structuur bereikt kan worden, door bestemmingswijzigingen bijvoorbeeld. Bestemmingswijzigingen gebeuren aan de hand van ruimtelijke uitvoeringsplannen.
- In de bindende bepalingen worden de ruimtelijke ontwikkelingen vanuit het richtinggevend deel beschreven waar het beleid niet van zal afwijken. Er zijn ook acties omschreven waar het beleid aangeeft dat ze deze zeker zullen uitvoeren.

Het eerste Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan¹ (of PRS) werd goedgekeurd door de minister van ruimtelijke ordening op 6 maart 2002. Het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan werd gewijzigd en goedgekeurd op 11 februari 2014. Op 26 september 2019 werd de tweede partiële herziening definitief vastgesteld door de provincieraad. De Vlaamse Regering heeft de herziening definitief goedgekeurd op 20 januari 2020.

Het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan blijft geldig tot er een goedgekeurd Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen is.

WAT IS EEN BELEIDSPLAN RUIMTE?

Door een aanpassing van het decreet op de ruimtelijke ordening worden de ruimtelijke structuurplannen vervangen door ruimtelijke beleidsplannen.

¹ www.west-vlaanderen.be/ruimtelijke-planning/provinciaal-ruimtelijk-structuurplan

Een Beleidsplan Ruimte bestaat uit een kernnota en minstens één beleidskader. In de kernnota wordt de strategische visie voor een lange termijn beschreven. Het gaat om een toekomstbeeld en een overzicht van de voornaamste beleidsopties om de uitdagingen op lange termijn aan te gaan.

De strategische visie wordt concreet gemaakt in de beleidskaders. Beleidskaders zijn operationeel en actiegericht. Beleidskaders kunnen worden herzien, toegevoegd of opgeheven.

Er worden beleidsplannen opgemaakt op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau. Ook een intergemeentelijk beleidsplan is mogelijk.

WAT ZIJN DE VOORNAAMSTE VERSCHILLEN TUSSEN EEN STRUCTUURPLAN EN EEN BELEIDSPLAN?

Voor een structuurplan wordt er een vast format opgelegd met een informatief, richtinggevend en bindend deel. Het format van een beleidsplan is, naast een kernnota en minstens één beleidskader, vrij.

Een structuurplan is allesomvattend en doet ruimtelijke uitspraken over alle sectoren door middel van selecties en acties. In een beleidsplan hoeft dit niet. In de strategische visie van het beleidsplan bepaalt de betrokken overheid zelf, aan de hand van beleidskaders, waar ze werk wil van maken. Een beleidsniveau kan zich aansluiten bij een visie en beleidskader van een ander beleidsniveau om dit mee te helpen uitvoeren. Beleidskaders moeten dus actiegericht zijn.

De structuurplanning kent een duidelijke hiërarchie: het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen bepalen een kader waarbinnen de gemeenten hun ruimtelijke opties moesten vastleggen. Er is een duidelijk hiërarchie. Bij de beleidsplanning wordt er meer gestreefd naar partnerschappen over beleidsthema's en bestuursniveaus heen.

OPMAAK VAN EEN BELEIDSPLAN RUIMTE WEST-VLAANDEREN HOE IS DIT DOCUMENT TOT STAND GEKOMEN?

Onder de naam 'de Plaatsbepalers'² werd er een voortraject doorlopen. Dit communicatie- en participatietraject liep van september 2015 tot en met mei 2016. Drie groepen, bestaande uit burgers, lokale politici en experts dachten in verschillende workshops na over de ruimtelijke uitdagingen waar onze provincie de komende jaren voor staat. Om tot concrete uitdagingen te komen werd West-Vlaanderen in vijf regio's opgedeeld: de Kust, Midden-West-Vlaanderen, Noord-West-Vlaanderen, de Westhoek en Zuid-West-Vlaanderen. Na de workshops werd er per regio een feedbackmoment georganiseerd waarop iedereen welkom was. Hierin werden de resultaten vanuit de drie groepen gepresenteerd en werd er meegegeven over welke items de groepen het eens waren. De andere items waar verschillende uiteenlopende meningen over bestonden, werden op het feedbackmoment terug voorgelegd voor bespreking aan de deelnemers.

Deze resultaten werden ook op andere fora besproken (provinciale Miniraad, provinciale landbouwkamer, RESOC-overleg, burgemeestersconferenties...). Achteraf heeft de PROCORO³, de Provinciale Commissie voor Ruimtelijke Ordening, de resultaten van het traject 'de Plaatsbepalers' en de andere fora gebundeld en een advies op de resultaten geformuleerd.

De volgende stap in de opmaak van een Provinciaal Beleidsplan Ruimte was de opmaak van een Conceptnota. Het Voorontwerp en het Ontwerp van de Conceptnota werden tijdens verschillende overlegmomenten aan de provinciale diensten, agentschappen en West-Vlaamse gemeentebesturen

² www.deplaatsbepalers.be

³ www.west-vlaanderen.be/procoro

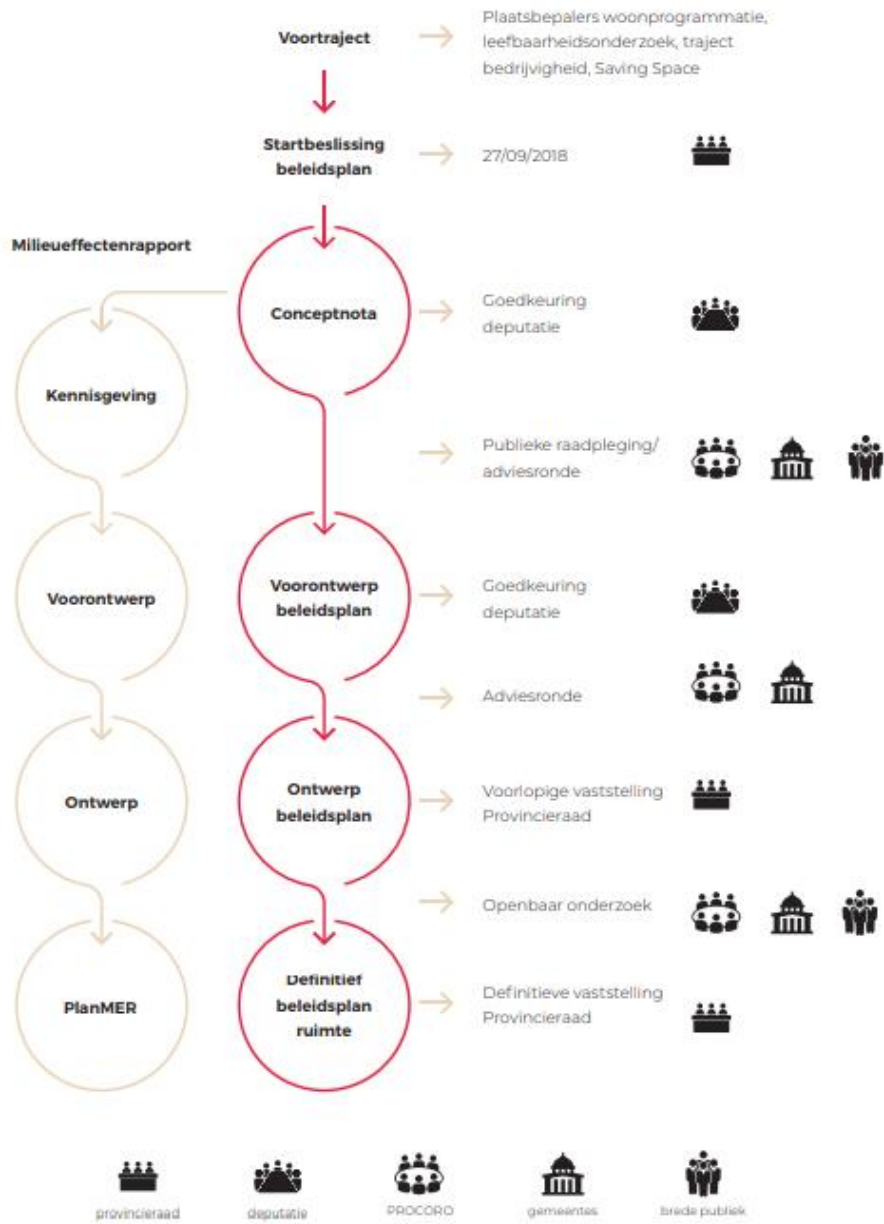
voorgelegd. De verzamelde input werd verwerkt tot deze Conceptnota. Ook de resultaten van ‘de Plaatsbepalers’ werden meegenomen in dit traject. De finale Conceptnota werd goedgekeurd op 17 maart 2022 en gaf kernachtig de ambitie van de Provincie weer. Aan de hand van een uitvoerige literatuurstudie werd de huidige en toekomstige ruimtelijke situatie in West-Vlaanderen besproken. Deze feiten en verwachtingen leiden tot een aantal ruimtelijke uitdagingen voor West-Vlaanderen. De uitdagingen vormden de basis voor het debat over de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van West-Vlaanderen. Tijdens de publieke raadpleging (5/09/2022 - 4/12/2022) werden er verschillende debattafels georganiseerd.

Op basis van de verkregen input op de Conceptnota, werd een voorontwerp Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen opgemaakt. Dit Voorontwerp bestond uit zes beleidskaders en een strategische visie. Tijdens de opmaak van dit Voorontwerp werd overleg gepleegd met provinciale diensten en agentschappen, het departement omgeving, de PROCORO, de Mineraad, de provinciale landbouwkamer en de West-Vlaamse gemeentebesturen. De feedback tijdens deze tussentijdse overlegronde hielp het finale Voorontwerp mee vorm te geven. Het Voorontwerp Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen werd goedgekeurd op 16/11/2023. Er werd een adviesvraag naar de West-Vlaamse gemeentebesturen, de PROCORO, de buurprovincies, de buurlanden en het departement Omgeving gestuurd. Op 16/01/2024 werd er een plenaire vergadering gehouden.

Tijdens de plenaire vergadering en in de adviezen werden er nog heel wat bezorgdheden, aandachtspunten en tekorten geformuleerd. Op basis van deze waardevolle input werd het Voorontwerp grondig herwerkt tot een Ontwerp Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen.

Voorliggend Ontwerp Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen is dus tot stand gekomen op basis van een intensief traject, waarbij tijdens de rit verschillende aanpassingen en bijstellingen werden doorgevoerd. Op dit Ontwerp is er nog advies en inspraak mogelijk. Na het openbaar onderzoek zullen de PROCORO en de provincieraad zich over de binnengekomen adviezen en bezwaren buigen.

OVERZICHT PROCEDURE

OVERGANGSMAATREGELEN

RELATIE MET GEMEENTELIJKE RUIMTELIJKE UITVOERINGSPLANNEN

Gemeenten met een beleidsplan ruimte

Gemeenten die over een goedgekeurd beleidsplan ruimte beschikken, kunnen ruimtelijke uitvoeringsplanning (RUP's) opmaken in uitvoering van een goedgekeurd beleidskader. Gemeentelijke RUP's kunnen opgemaakt worden in uitvoering van een eigen gemeentelijk beleidskader, maar ook in uitvoering van een provinciaal of Vlaams beleidskader.

Gemeenten met een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan

Gemeenten die nog niet over een goedgekeurd beleidsplan ruimte beschikken, kunnen RUP's opmaken in uitvoering van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan (GRS).

Deze gemeenten kunnen geen RUP's opmaken in uitvoering van een provinciaal of Vlaams beleidskader.

Strijdigheid met provinciaal beleidsplan ruimte

Om te voorkomen dat een gemeente een RUP zou maken in uitvoering van het eigen GRS, maar in strijd met het provinciaal beleidsplan, voorziet de wetgeving een aantal mechanismen voor de uitzonderlijke situatie waarin men in onderling overleg niet tot afstemming komt.

De provincieraad kan, bij vaststelling van de eigen beleidskaders, onderdelen van bestaande GRS'en aanduiden die niet meer geldig zijn. Deze onderdelen moeten reeds gekend zijn bij de voorlopige vaststelling zodat de gemeenten en het publiek hierover bij het openbaar onderzoek opmerkingen kunnen geven.

De deputatie stelt voor aan de provincieraad van West-Vlaanderen om deze screening niet te doen. Tijdens het openbaar onderzoek werd aan de gemeenten gevraagd of er onderdelen zijn van de GRS'en die ze graag geschrapt zien. Er werden een aantal vragen ontvangen, deze vragen tot schrapping werden geëvalueerd.

De deputatie kan een gemeentelijk RUP schorsen op basis van een kennelijke onverenigbaarheid met een provinciaal beleidskader, zelfs als dat RUP volledig in overeenstemming is met het nog geldend GRS.

De deputatie zal de gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen steeds toetsen aan de principes uit de beleidskaders. De deputatie heeft echter niet de intentie om zaken die wel conform het GRS en voormalige PRS zijn, te schorsen op grond van een strijdigheid met het beleidsplan ruimte West-Vlaanderen.

Opheffing provinciaal ruimtelijk structuurplan - reconversiekader

Gemeenten kunnen bij de opmaak van een RUP afwijken van het richtinggevend deel van het GRS. Hiervoor moet weliswaar een grondige motivatie opgebouwd worden, zoals bepaald in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. In het kader van een reconversieprojecten konden de gemeenten, die in het GRS geen uitspraak doen over de *reconversie** van een bepaalde site, een motivatie vinden in het PRS. Doordat het BRWV het PRS integraal vervangt, valt deze motivatie weg. Gemeenten zullen dus een andere motivatie moeten opbouwen omtrent de reconversie, bv. via een algemene uitspraak over kernversterking in hun GRS.

RELATIE MET LOPENDE PROVINCIALE RUIMTELIJKE UITVOERINGSPLANNEN

Het decreet⁴ bevat een overgangsregeling voor lopende procedures van ruimtelijke uitvoeringsplannen. Ruimtelijke uitvoeringsplannen die al **voorlopig zijn vastgesteld** op het moment dat het nieuwe ruimtelijk beleidsplan in werking treedt, mogen verder afgewerkt worden in uitvoering van het ruimtelijk structuurplan zoals het gold voor de vervanging door het ruimtelijk beleidsplan.

Bestemmingsneutraliteit

In dit ontwerp beleidsplan ruimte wordt uitgegaan van *bestemmingsneutraliteit**. Hierbij schaart het beleidsplan ruimte West-Vlaanderen zich achter het Vlaamse Verzameldecreet in opmaak. In dit decreet in opmaak wordt gesteld dat het decreet pas geldt voor nieuw op te starten RUP's. Dit wil zeggen dat RUP's die reeds een fase startnota gekend hebben, niet aan de bepalingen omtrent bestemmingsneutraliteit moeten voldoen. Het is dan ook de insteek van dit beleidsplan ruimte om zich achter deze overgangsmaatregel uit het decreet te scharen. Voor lopende RUP's die tussen de fase startnota en voorlopige vaststelling zitten bij de goedkeuring van dit beleidsplan ruimte, geldt de bestemmingsneutraliteit dus niet.

Lopende procedures

Momenteel (april 2024) lopen er negentien procedures voor de opmaak van provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen. Die RUP's zijn opgestart als een uitvoering van het PRS. Waar nodig worden deze RUP's bijgestuurd naar een uitvoering van het ruimtelijk beleidsplan.

Bij het openbaar onderzoek zal dit per RUP verder verduidelijkt worden tijdens het communicatietraject.

- RUP Fietssnelweg Kortrijk-Harelbeke-Waregem
- RUP Galloo - Ropswalle (Menen)
- RUP Herziening Afbakening Kleinstedelijk gebied Diksmuide
- RUP Herziening Afbakening Kleinstedelijk Gebied Ieper
- RUP Herziening Afbakening Kleinstedelijk Gebied Poperinge
- RUP Herziening Afbakening Kleinstedelijk Gebied Veurne
- RUP Kauwenhoek (Waregem)
- RUP Kemmelberg-Scherpenberg (Heuvelland)
- RUP Kreekgebied en omgeving (Nieuwpoort)
- RUP Militaire basis Koksijde
- RUP Sint-Maartensveld (Ardoonie)
- RUP Bedrijvigheid economische subregio Brugge
- RUP Bedrijvigheid economische subregio Ieper
- RUP Bedrijvigheid economische subregio Roeselare
- RUP Bedrijvigheid economische subregio Waregem
- RUP Tombrugstraat-Zuid (Ardoonie)
- RUP Westfro (Staden)
- RUP Toeristische ontsluiting Middelkerke
- RUP Uitbreiding De Hille (Wingene)

⁴ art. 215, §3 van het Decreet van 8 december 2017 houdende wijziging van diverse bepalingen inzake ruimtelijke ordening, milieu en omgeving

Ambitie van de Provincie

“De vijf Provincies schreven samen aan deze ambitie. Dit is onze attitude bij de opmaak van ruimtelijke visies en bij de afweging van ruimtelijke initiatieven die we dagelijks hanteren en waar we niet van afwijken.”

Stephaan Barbery, directeur ruimtelijke planning Provincie West-Vlaanderen.

De samenleving staat voor heel wat uitdagingen: de samenstelling van de bevolking wijzigt, mensen vullen hun vrije tijd steeds anders in, het klimaat verandert, de technologische ontwikkelingen volgen elkaar in snel tempo op ... Waar je ook woont of werkt, de maatschappelijke uitdagingen zijn gelijklopend. Maar de ruimtelijke antwoorden zijn voor elk gebied anders en moeten op maat geformuleerd worden.

De vijf Vlaamse Provincies dragen bij aan die gebiedsgerichte oplossingen én stemmen hun aanpak onderling af.⁵ Onze gemeenschappelijke ambitie is een duurzaam en kwaliteitsvol ruimtelijk beleid voeren met een bovenlokale aanpak gericht op samenwerking om de uitdagingen op maat aan te pakken. Hiermee bepalen we waar we inhoudelijk voor staan en welke rol we opnemen in het toekomstig ruimtelijk beleid. We werken dit verder uit in onze provinciale beleidsplannen ruimte.

Elke provincie is uniek en heeft haar specifiek karakter. Elke provincie maakt daarom haar eigen Beleidsplan Ruimte op, volgt een eigen traject en legt haar eigen inhoudelijke accenten. Dit zorgt voor vijf verschillende, flexibel ingevulde, maar sterke beleidsplannen, afgestemd op de ruimtelijke situatie, kwaliteiten en identiteit van iedere provincie.

EEN DUURZAAM EN KWALITEITSVOL RUIMTELIJK BELEID UITWERKEN EN UITDRAGEN

Het provinciaal ruimtelijk beleid moet een transitie naar een duurzame ruimtelijke ontwikkeling faciliteren. Duurzaam omgaan met de beschikbare ruimte is noodzakelijk zodat de huidige, maar ook de toekomstige generaties, hun ruimtelijke behoeften nog kunnen vervullen.

Via het ruimtelijk beleid werken we mee aan het welzijn en de welvaart van onze inwoners én aan een hoge omgevingskwaliteit. Zo verbeteren we de levenskwaliteit van mensen, bedrijven en organisaties in hun streek, nu en in de toekomst.

Die gemeenschappelijke ambitie vertaalt zich per provincie in een aantal principes, waarden, strategieën of krachtlijnen voor het ruimtelijk beleid. Dit vormt de basis en het toetsingskader bij de ruimtelijke afwegingen die de provincies maken. Hierbij hanteren we een aantal overeenkomstige uitgangspunten: we streven naar een efficiënt ruimtegebruik, we maken een koppeling tussen ruimtelijke ontwikkelingen en *duurzame mobiliteit**, we houden rekening met de kwetsbaarheden van ons fysisch systeem... Elke provincie vult deze gemeenschappelijke ambitie verder in, in haar Beleidsplan Ruimte.

Hiermee dragen we ook bij aan Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Goals of SDG's).

De verschillende provincies engageerden zich eerder al voor deze internationale ambitie.

⁵ www.vlaamseprovincies.be/news/vlaamse-provinciebesturen-starten-met-opmaak-provinciaal-ruimtelijk-beleidsplan

VERDER UITBOUWEN VAN EEN BOVENLOKALE AANPAK GERICHT OP SAMENWERKING

Het vernieuwd provinciaal ruimtelijk beleid plaatst een bovenlokale aanpak centraal. We moeten over de grenzen van gemeenten, beleidsdomeinen en bestuursniveaus heen beoordelen welke functies ruimtelijk het best passen op welke plaats. Een flexibele aanpak is nodig. Elk project of uitdaging heeft immers andere partnerschappen, rolverdelingen en doelstellingen.

Samenwerken wordt steeds belangrijker. We zijn een open, toegankelijk en bereikbaar openbaar bestuur op bovenlokaal schaalniveau. Bovendien zijn we een transparante en democratisch verkozen organisatie. Die legitimiteit is een goed uitgangspunt om de uitdagingen aan te pakken en hiervoor samenwerkingsverbanden en partnerschappen op maat op te starten. We verbinden en geven richting aan mensen, actoren, structuren en streken. De provincie biedt een platform en is een katalysator voor geïntegreerde, niet-hiërarchische samenwerking en brede participatie. Zo vervult de provincie haar rol als streekmotor.

... OVER GRENZEN HEEN

Ruimtelijke ontwikkelingen overstijgen vaak administratieve en bestuurlijke grenzen. Een gedeelde visie vanuit bovenlokaal perspectief is nuttig en noodzakelijk om ruimtelijke keuzes te maken en afstemming te zoeken tussen bovenlokale en lokale gebiedsontwikkelingen. Het biedt een referentiekader voor lokale besturen.

De provincie pakt hierin zelf strategische gebieden en projecten aan die gemeentes en deelregio's ten goede komen. Ook is de afstand tussen het Vlaamse en het gemeentelijke schaalniveau vaak (te) groot. Sommige opportuniteiten vallen zo door de mazen van het net en worden noch door het Vlaamse, noch door het lokale niveau opgepikt. Dit leidt tot gemiste kansen of een onvoldoende bovenlokale samenhang in de ruimtelijke ontwikkeling. Het provinciale

niveau kan die bovenlokale samenhang wel realiseren. Een provinciale visie faciliteert samenwerkingsplatformen over beleidsdomeinen en bestuursniveaus heen en geeft ze een relevant inhoudelijk kader. Hierbij respecteren we de Vlaamse krijtlijnen én de gemeentelijke autonomie. In de grensgebieden stemmen we de provinciale visies op elkaar af.

... OVER BELEIDSDOMEINEN HEEN

Alle beleidsdomeinen komen samen in de ruimte.

De uitdagingen moeten dan ook geïntegreerd aangepakt worden. We beschikken over een multidisciplinair en deskundig team van medewerkers die het sectoraal belang kunnen en durven overstijgen. Het is een pluspunt dat de beleidsdomeinen in de provinciale administratie minder sterk verkokerd zijn dan bij het Vlaamse niveau. Samenwerking over beleidsdomeinen heen is zowel een kans als een noodzaak. Het is belangrijk om raakvlakken, gemeenschappelijke doelstellingen en sectorale gevoeligheden te detecteren. De provincies kunnen dit in een breder en bovenlokaal perspectief plaatsen. Zo kunnen we oplossingen sturen naar een win-win situatie voor de ruimte én de verschillende partners.

... GEBIEDSGERICHT

Naast een generiek beleid zetten de provincies steeds meer in op een aanpak op maat van een gebied of een specifiek project. Zo'n gebiedsgerichte werking heeft in de voorbije jaren haar nut en succes bewezen voor de realisatie van een bovenlokale, gedragen visie. De provincies bezitten een kapitaal aan ervaring en expertise op dat vlak. We zoeken daarbij altijd naar geïntegreerde oplossingen voor de noden van een bepaald gebied en stemmen de aanpak en de instrumenten af op

de doelstellingen. De provincies kunnen voor impulsen zorgen om de lokale en bovenlokale opportuniteiten van een gebied optimaal te benutten.

... REALISATIEGERICHT

Het is noodzakelijk om deze bovenlokale visie tastbaar te maken. Daarom werken we realisatiegericht. De plannen die we vandaag maken, moeten snel tot zichtbare veranderingen leiden op het terrein. We reiken de hand aan partners om visie en ambitie daadwerkelijk om te zetten in actie. Hiervoor zetten we de juiste instrumenten in en werken we samen met andere besturen, uitvoerende overheidsdiensten, burgers en relevante organisaties.

... WAARBIJ WE TELKENS EEN ANDERE ROL OPNEMEN

Omdat elk project anders is, zal ook de rol die de provincie opneemt telkens verschillend zijn. We leveren maatwerk. Dit kan gaan van een coördinerende rol die de partners en hun verschillende visies samenbrengt tot een meer ondersteunende rol die onderbouwend ruimtelijk onderzoek aanreikt; van een sensibiliserende rol om partners te engageren om mee na te denken over een visie tot een trekkersrol om uitvoering te geven aan een gedragen ruimtelijke beleidsvisie.

Naast werken aan onze eigen provinciale projecten, blijft het ondersteunen van gemeenten en andere actoren via advisering, ruimtelijk onderzoek, kennisuitwisseling en sensibilisering een belangrijke pijler voor de provincies.

OM UITDAGINGEN OP MAAT AAN TE PAKKEN

Het zijn die uitdagingen waarop de provincies hun kennis en expertise willen inzetten. Uitdagingen die gemeentegrenzen overstijgen en / of die complex zijn waardoor de medewerking van heel wat betrokkenen vereist is. Door het opnemen van de gepaste rol(len), kan samen met alle actoren naar oplossingen gezocht worden op maat van het gebied. Zo wordt bijgedragen aan de identiteit en authenticiteit van elke streek en aan een aangename leefomgeving voor iedereen.

DE GRONDGEBONDEN TAKEN VAN DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

De grondgebonden taken waar we als Provincie West-Vlaanderen dagelijks werk van maken en waar we ook in de toekomst aan blijven werken, om de ambities voor 2040 waar te kunnen maken.

De schaarse ruimte (valoriseren): landbouwareaal, bedrijventerreinen, infrastructuur, woonzones, natuurgebieden. Allemaal maken ze aanspraak op de beschikbare maar schaarse ruimte. De Provincie streeft met haar **ruimtelijke ordening** en **omgevingsvergunningen**⁶ naar een gezond evenwicht tussen soms ogenschijnlijk tegenstrijdige belangen. Waar mogelijk kijken we of de ruimte multifunctioneel ingericht kan worden en / of *verweving** het *ruimtelijk rendement** kan bevorderen, zonder de draagkracht van de omgeving te overschrijden. We zetten actief in op begeleiding en ondersteuning van zowel burgers, bedrijven als gemeentebesturen om de manier waarmee we omgaan met onze ruimte zo optimaal te laten verlopen.

Gebiedsgerichte ontwikkeling: de Provincie heeft heel wat ervaring opgedaan om samen met betrokken partners ruimtelijke visies op te maken en uit te voeren in de strategische gebieden van de vijf regio's: de kust, Noord-West-Vlaanderen, Midden-West-Vlaanderen, Zuid-West-Vlaanderen en de Westhoek.

- **Bouwen aan ruimtelijke kwaliteit:** de Provincie bouwt via WinVorm, met intercommunales Leiedal en WVI, team Vlaams Bouwmeester en VLM aan een verhoging van de kwaliteit van het privaat en

⁶ www.west-vlaanderen.be/vergunningen

publiek domein: lezingenreeksen, de eigen procedures **Oproep WinVorm en Selectie WinVorm**⁷, de provinciale kwaliteitskamer. Ook vanuit het plattelandsbeleid en het toeristisch beleid wordt werk gemaakt van publieke voorzieningen die beantwoorden aan de verwachtingen en aan de herinrichting van dorpskernen.

- **Waterlopen vrijwaren en onderhouden**⁸: als waterbeheerder zijn we verantwoordelijk voor het beheer van 3.653 km onbevaarbare waterlopen van tweede en derde categorie. Het beheer van de waterlopen wordt op een geïntegreerde manier uitgevoerd. Hiermee wordt bedoeld dat naast het verzekeren van een vlotte waterafvoer er ook volop aandacht is voor biodiversiteit, waterkwaliteit, landbouw en recreatie. Dit integraal waterbeheer vertaalt zich in twee grote luiken: de onderhoudswerken en de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden en waterspaarbekkens.
- Voorrang aan **betere en duurzame mobiliteit**⁹: we investeren nog meer in de aanleg van functionele fietspaden en fietssnelwegen en in het verbeteren van de verkeersveiligheid, wat een permanent aandachtspunt blijft. Over de hele provincie blijven we werkzaamheden uitvoeren om de kwaliteit van de fietspaden te verbeteren, en stimuleren we de weggebruiker via campagnes voor voorzichtiger rijgedrag.
- Zorg voor **natuur, milieu en klimaat**: we geven de natuur de kans om zich te ontwikkelen en voorzien recreatiemogelijkheden in open lucht én dichtbij huis in de 21 Provinciale domeinen en bezoekerscentra¹⁰ die West- Vlaanderen rijk is. De provinciedomeinen zorgen voor groen, biodiversiteit en kwalitatieve open ruimte. De oude spoorwegbeddingen kennen een tweede leven als recreatieve fiets- en wandelassen, maar ook als ecologische verbindingen.
- Met de verschillende **regionale landschappen** wil de Provincie West-Vlaanderen verder werk maken van een (be)leefbaar landschap in de regio. Dat doet de Provincie samen met de gemeentebesturen en in overleg met de natuur-, landbouw- en toeristische sector.
- **Voorbereiden op duurzaam wonen en bouwen**: de Provincie geeft aan elke West-Vlaamse burger de kans om tegen een laag tarief een persoonlijk, objectief en deskundig advies in te winnen voor renovatie of nieuwbouw. Daarom bouwt Acasus¹¹ aan een partnerschap tussen overheid, onderzoeksinstituten, opleidingscentra en de private sector.
- **Logistiek**: een sterke transport- en logistieke sector zorgt ervoor dat de West-Vlaamse productiebedrijven concurrentieel blijven. De Provincie investeert actief in strategische logistieke infrastructuren en projecten, met onder meer focus op een ernstige verduurzaming van het transport via multimodale platformen.
- **Provinciaal praktijkcentrum voor land- en tuinbouw Inagro**¹²: de Provincie ontwikkelt verschillende acties om de land- en tuinbouw als economische sector verder te ontwikkelen. Daarom organiseert Inagro praktijkgericht onderzoek en voorlichting. Dit moet het mogelijk maken om land- en tuinbouwbedrijven op een performante en duurzame manier verder te laten groeien.
- **Westtoer**¹³ zet onze Provincie op de toeristisch-recreatieve kaart. Westtoer brengt hiervoor alle publieke en private spelers uit de sector samen. Zo wil Westtoer meewerken aan een kwalitatief, duurzaam en uitgebreid toeristisch aanbod in vier toeristische topregio's: de Kust, het Brugse Ommeland, de Westhoek en de Leiestreek.
- **Erfgoed** geeft kleur aan het toerisme in West-Vlaanderen en voedt het. Onroerend erfgoed is niet alleen een overblijfsel uit het verleden, maar is ook vandaag nog altijd tastbaar. Het geeft vorm aan onze leefomgeving en is drager van gedeelde cultuurhistorische waarden die mee de identiteit van onze provincie versterken: het diverse landschap van onze provincie met heuvels en de zee, vele monumenten, kerken en kapelletjes, boerderijen, kastelen, dorpen en steden en archeologische relictten.
- De **Provinciale OntwikkelingsMaatschappij (POM) West-Vlaanderen**¹⁴ heeft de ambitie om samen

⁷ www.west-vlaanderen.be/winvorm

⁸ www.west-vlaanderen.be/waterlopen

⁹ www.west-vlaanderen.be/mobiliteit

¹⁰ www.west-vlaanderen.be/domeinen

¹¹ www.acasus.be

¹² www.inagro.be

¹³ www.westtoer.be

¹⁴ www.pomwvl.be

met zijn partners van West-Vlaanderen een provincie te maken waar ondernemers op een duurzame manier kunnen groeien. Via tal van acties en initiatieven stimuleert de POM West-Vlaanderen de ondernemingszin bij startende ondernemers, investeert ze in ruimte om te ondernemen, brengt ze innovatie dicht bij de ondernemer en ontwikkelt ze het aanwezige talent in West-Vlaanderen.

- **De Geïntegreerde Plattelandsontwikkeling (GEPO)** heeft de ambitie om de open ruimte geïntegreerd te ontwikkelen in samenwerking met de vele betrokken partners. Zowel bestaande, als nieuwe multi-actoren projecten worden hiervoor aangewend.

We staan in West-Vlaanderen voor heel wat uitdagingen, zowel op ruimtelijk als niet-ruimtelijk vlak. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen is de langetermijnvisie voor de ruimtelijke ontwikkeling in West-Vlaanderen. Ze geeft aan hoe de gewenste ruimtelijke ontwikkeling op lange termijn eruit ziet en geeft richting aan hoe we de uitdagingen het beste aanpakken. De strategische visie is opgebouwd rond vier ruimtelijke principes die zich richten op 2050, zoals de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

STRATEGISCHE VISIE

RUIMTELIJKE PRINCIPES

De strategische visie is opgebouwd rond vier ruimtelijke principes voor het ruimtelijk beleid.

De visie vertrekt vanuit twee ruimtelijke principes met een focus op het fysisch systeem en het cultuurlandschap, de twee basiselementen van onze West-Vlaamse ruimtelijke context:

- **Herkennen én erkennen van het fysisch systeem**
- **Rekening houden met de eigenheid van het cultuurlandschap**

De volgende twee ruimtelijke principes focussen op het toekomstige ruimtegebruik:

- **Optimaliseren van het rendement van de bebouwde en verharde ruimte**
- **Uitbouwen van een netwerk van kernen**

Per ruimtelijk principe wordt een visie voor het West-Vlaanderen van 2050 geformuleerd. Deze visie bestaat telkens uit verschillende ambities.

HERKENNEN ÉN ERKENNEN VAN HET FYSISCH SYSTEEM

Het fysisch systeem is de natuurlijke omgeving die bepaald wordt door de combinatie van het reliëf, de samenstelling van de bodem en de waterhuishouding. Menselijke activiteiten en klimaatverandering zorgen voor effecten in en op het fysisch systeem. Om een antwoord te kunnen bieden op de uitdagingen waarvoor deze effecten zorgen, moeten we ons gedrag en onze activiteiten meer aan het fysisch systeem aanpassen. Het zal uitzonderlijk toch nodig zijn om het fysisch systeem zelf aan te passen (*klimaatadaptatie**) en (verder) te laten evolueren.

Het herkennen én erkennen van het fysisch systeem is een cruciaal ruimtelijk principe. We moeten weten wat het lokale fysisch systeem is, om er rekening mee te houden en het te beschermen.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet het fysisch systeem een essentieel deel uitmaken van de ruimtelijke analyse en een bepalende factor zijn voor de mogelijke ontwikkelingen. Zo kunnen we geleverde *ecosysteemdiensten** zoals natuurlijke waterzuivering, verkoeling, belevingswaarde, infiltratie en tegengaan van *erosie**, maximaal benutten en inzetten. Hierbij is er een directe link met de biodiversiteit. Een hogere biodiversiteit zorgt voor veerkrachtigere ecosystemen die op hun beurt meer ecosysteemdiensten leveren.

VISIE 2050 ...

In 2050 is er een maximale afstemming tussen het ruimtegebruik en het fysisch systeem.

Door het ruimtegebruik maximaal af te stemmen op het lokale fysische systeem, zijn er in principe geen technische maatregelen nodig om dit fysisch systeem aan te passen voor de beoogde activiteit, iets wat in het verleden vaak werd gedaan. Dergelijke aanpassingen van het fysisch systeem zorgen mee voor de problemen waar we vandaag voor staan. Bijvoorbeeld teveel of te weinig water door de versnelde afvoer van water. Door het ruimtegebruik maximaal af te stemmen en aan te passen aan het lokale fysisch systeem, wordt het fysisch systeem meer erkend als een sturende factor, wat de kwaliteit ervan ten goede komt.

De relatie tussen het ruimtegebruik en het fysisch systeem is vooral zichtbaar in de *open ruimte**. De voedselproductie en de natuur hebben meestal een directe link met het fysisch systeem. Er is een relatie tussen de aanwezige flora en het bodemtype, tussen de teelt en de vruchtbaarheid van de bodem, tussen de aanwezige fauna en flora en de aan- of afwezigheid van water...

Er zijn uiteraard ook relaties te vinden tussen het ruimtegebruik in de dorpen en steden en het fysisch systeem. De locaties waar sommige dorpen of steden zijn ontstaan, zijn verwant aan het fysisch systeem: op minder vruchtbare gronden, bij een grote waterloop, op een kreekrug...

Bij centrumontwikkelingen moet het *watersysteem** voldoende ruimte krijgen om zo een aangename en kwalitatieve publieke ruimte te creëren, maar ook om in te spelen op waterveiligheid. Ontharding kan hiervoor ingezet worden. Ingerichte ruimte voor infiltratie en waterbuffering in steden of dorpen, biedt ook een oplossing tegen hittestress en kan samengaan met natuurwaarden die de biodiversiteit verhogen of met een vorm van recreatie.

In de open ruimte komt er een verscheidenheid aan soorten landbouwbedrijven voor: grondgebonden landbouw, *grondloze landbouw** of een combinatie van beide(n). De grondgebonden landbouw is nog steeds de belangrijkste beheerder van de open ruimte. Ze staat in voor zowel het beheer als het behoud van de open ruimte. De grotere aaneengesloten gebieden (bv. de Polders, de Westhoek en het gebied tussen de Schelde en de Leie) met grondgebonden landbouw

worden behouden en versterkt. De landbouw verduurzamen is hier een belangrijk uitgangspunt waardoor de relatie met het fysisch systeem wordt versterkt. Erosiegevoeligheid, beschikbare watervoorraad, bodemkwaliteit... zijn elementen die hierbij doorslaggevend zijn. Deze verduurzaming zal tot keuzes en ingrepen leiden, zoals grasranden zaaien aan perceelsgrenzen en langs waterlopen, aangepaste teeltkeuze, strokenteelt, het aanplanten van kleine landschapselementen of bepaalde hellingen beplanten.

Om verschillende redenen (bv. landschappelijke impact, de bundeling van infrastructuur of de keuze om kringlopen te sluiten) kan een verweving tussen grondgebonden en grondloze landbouw binnen een landbouwbedrijf gewenst zijn, in het bijzonder bij de veehouderij (bv. akkerbouw in combinatie met varkenshouderij). Grondloze landbouw heeft omwille van de bebouwing of constructies meestal een grotere landschappelijke impact. Er moet dus voldoende aandacht zijn voor de aanwezige landschappelijke waarden. Daarnaast kan het ook wenselijk zijn om net te streven naar een bundeling van grondloze landbouw met elkaar (bv. de glastuinbouwzone in Roeselare) om de schaafeffecten op het vlak van ruimte, mobiliteit, energie, water en milieu op te vangen op de daarvoor geschikte plek en dus niet te verspreiden in de open ruimte. Deze bundeling kan ook gebeuren met andere niet-landbouwfuncties zoals industrie én in de hoogte (bv. Agrotopia in Roeselare).

Zuinig ruimtegebruik bij de verdere ontwikkeling van landbouwbedrijven draagt bij tot de verduurzaming van de landbouw. Zowel bij grondgebonden als bij grondloze landbouw is zuinig ruimtegebruik en het optimaliseren van het rendement van de bebouwing (in de hoogte, het combineren van agrarische functies ...) belangrijk.

Sommige activiteiten zijn gelinkt aan de landbouwsector, maar vallen niet onder de grondgebonden of grondloze landbouw, zoals de verwerking van landbouwproducten. Deze activiteiten hebben geen directe relatie met het fysisch systeem, maar ze hebben wel een relatie met de landbouwfunctie die in de open ruimte aanwezig is. Daardoor behoren ze soms zelf thuis in de open ruimte, maar vaak niet omwille van hun dynamiek. Indien opportuun, kan worden bekeken of er kan ingezet worden op een bundelingsbeleid van dergelijke activiteiten met elkaar of bijvoorbeeld met bedrijfsactiviteiten op een bedrijventerrein.

De grote groene gebieden (natuurkernen en bossen) zoals de provinciedomeinen, de domeinen van het ANB of de natuurgebieden die beheerd worden door natuurverenigingen, spelen een belangrijke rol in de ruimte voor natuur, de versterking van de natuurwaarden en de *natuurverbindingen** op bovenlokaal niveau. De natuurwaarden in onze provincie worden richting 2050 versterkt door in te zetten op extra verbindingen en bijkomende natuur te ontwikkelen. In onze provincie beschikken we over een aantal grote (al dan niet toegankelijke) groene gebieden, maar dit geldt niet voor elke regio of streek. Het is ook de ambitie om in te zetten op een voldoende aanbod aan toegankelijk groen (van buurtgroen tot een stadsrandbos), zodat elke West-Vlaming hun vrije tijd kwalitatief en dicht bij huis kan doorbrengen.

De ontginning van onze ontginningsgebieden verloopt zo duurzaam mogelijk. Er worden nabestemmingen op maat voorzien in relatie tot de noden van de omgeving zoals natuur, landbouw, recreatie, wateropslag, watervoorraad, bedrijvigheid of gemeenschapsvoorzieningen.

De types ruimtegebruik die de meest directe relatie hebben met het fysisch systeem, moeten geïntegreerd worden bekeken. Verweving van het ruimtegebruik in de open ruimte zorgt voor win-win situaties, zowel voor het ruimtegebruik als voor het fysisch systeem.

- Landbouw en natuur zijn geen concurrenten met elkaar, maar beheren samen de open ruimte. Waar

mogelijk komen deze functies verweven voor, maar waar nodig worden deze gescheiden. Natuur en landbouw geven ook een meerwaarde aan elkaar en kunnen elkaar vinden in verschillende ecosysteemdiensten (grasranden remmen erosie af, bloemenranden trekken bestuivers aan, akkerranden zijn voedsel- en schuilplaatsen voor akkervogels, enzovoort). Kleine landschapselementen spelen een belangrijke verbindende rol en dragen bij tot de biodiversiteit. Winderosie kan bijvoorbeeld tegengegaan worden door meer kleine landschapselementen te voorzien en de grootte van de percelen aan te passen. Door zo'n kleine landschapselementen of ingrepen in functie van agrobiodiversiteit te voorzien, draagt de landbouw ook onrechtstreeks bij tot een grotere biodiversiteit. Het is daarom belangrijk om het natuurlijke netwerk, dat onder andere bestaat uit kleine landschapselementen, te beschermen en te versterken.

- Aan het watersysteem kunnen meerdere functies gegeven worden (recreatie, watervoorraad voor de landbouw, natuurlijke ontwikkelingen ...). De combinatie van functies kan mogelijks tot een conflict leiden. Daarom vraagt dit steeds een gebiedsgerichte aanpak op maat met een duidelijke prioritaire doelstelling of functie. Hierbij wordt gezocht naar de compatibiliteit van deze functies. De *gebiedsspecifieke** noden en kenmerken (zoals bereikbaarheid) zijn hierbij doorslaggevend.
- Heel wat vormen van vrijetijdsbesteding zijn gelinkt aan het beleven van de kwaliteiten van de open ruimte zoals die onder andere door het fysisch systeem zijn gevormd. Het betreft activiteiten zoals wandelen, joggen, fietsen, paardrijden en andere activiteiten die men de open ruimte doet beleven door er in te bewegen (recreatief medegebruik). Het is een functie die dus altijd verweven is met een andere functie. Er moet voldoende aandacht zijn opdat de recreatieve druk op een gebied niet te groot is.

In 2050 staat de open ruimte niet onder druk door bijkomende verharding en bebouwing.

Bijkomende *verharding** en bebouwing doet open ruimte verdwijnen, legt druk op het fysisch systeem (ze zijn nefast voor infiltratie), legt druk op de biodiversiteit (ze versterken de versnippering) en heeft een impact op de beeldkwaliteit. We kunnen niet bijkomend blijven verharderen, bebouwen, open ruimte aansnijden voor een veelheid aan functies of uitbreidingen van kernen. Als er open ruimte aangesneden wordt, wordt dit planologisch gecompenseerd.

In onze open ruimte komen er op heden reeds heel wat functies voor die geen directe link hebben met het fysisch systeem en / of met de hoofdfuncties van de open ruimte (landbouw, natuur en recreatief medegebruik). Het zijn veelal geïsoleerde en verspreide functies zoals woningen, bedrijven en horecazaken. Ze leggen druk op het fysisch systeem en zorgen vaak voor een mobiliteitsdynamiek. Ze leggen ook druk op de hoofdfuncties van de open ruimte en komen hiermee in conflict. Verspreide woningen komen bijvoorbeeld in conflict met landbouwactiviteiten (bv. hinder op vlak van geluid, geur of stof) of met energie-infrastructuur (hinder door de inplanting van windturbines). Dergelijke activiteiten ontstaan vaak op een kleinschalige manier, binnen de bestaande bebouwing en genereren initieel geen overlast voor of druk op de omgeving. Zodra ze beginnen te groeien, botsen ze op allerlei grenzen. Een herlokalisatie is dan steeds een moeilijk ruimtelijk (en financieel) vraagstuk.

Het is de ambitie om de druk op de open ruimte tegen te gaan. Deze druk komt zowel vanuit de bestaande geïsoleerde functies of verspreide activiteiten, vanuit nieuwe ruimtevragen die ontstaan na het stopzetten van activiteiten, alsook vanuit een uitbreiding van dorpen en steden.

In 2050 heeft West-Vlaanderen een goed functionerend watersysteem waarbij regenwater maximaal kan infiltreren.

Het watersysteem is een belangrijk onderdeel van het fysisch systeem. Een goed functionerend watersysteem ondersteunt de kwaliteit van het fysisch systeem.

De klimaatverandering, met onder meer langere periodes van droogte tot gevolg, heeft onze aandacht gevestigd op het belang van onze watervoorraden. Deze omvatten niet enkel de strategische bufferbekkens in functie van landbouwirrigatie, maar het gehele watersysteem van bron tot monding inclusief het grondwater. Hierbij is het noodzakelijk om een integrale kijk op de bron- én valleigebieden te hebben. De relatie met het aanwezige bodemtype en reliëf is hierin belangrijk.

We moeten ervoor zorgen dat het hemelwater langer vastgehouden wordt. Hogere waterpeilen in de waterloop verminderen het drainerend effect dat ze uitoefenen op het omliggende landschap. Het hemelwater dat hogerop infiltreert, zal zo langer de grondwatertafel kunnen aanvullen. Dit kan enkel slagen als we verspreid, zowel in de bebouwde als open ruimte, het hemelwater zo lang mogelijk vasthouden en traag laten infiltreren. Hoe langer onze natuurlijke spons aangevuld blijft, hoe langer ze de diverse natuurlijke waterlopen voor een langere periode van water kan voorzien. Enerzijds zal hierdoor de waterkwaliteit toenemen, anderzijds is er zo meer grondwater beschikbaar voor de planten, de dieren en de mens. Maatregelen die ervoor zorgen dat water hogerop langer vastgehouden wordt en zich traag via het grondwater verplaatst, voorkomen bovendien dat bij hevige neerslag valleigebieden op korte tijd grote hoeveelheden water moeten verwerken.

Zoet water is een te gegeerd product om zomaar te lozen in de waterlopen en versneld af te voeren naar de kanalen en de zee. Neerslag die niet wordt hergebruikt, moet maximaal kunnen infiltreren in de bodem om zo de grondwatervoorraad aan te vullen. Grondwaterreserves leveren verschillende ecosysteemdiensten zoals meer biodiversiteit. Er is dus minder noodzaak tot irrigatie in de landbouw en ze houden ook verdere *verzilting** tegen in de kuststreek. Bij dit goed functionerend watersysteem wordt ook ingezet op waterbuffering die maximaal gecombineerd wordt met infiltratie en landschappelijke inkleding. Infiltratie is niet altijd mogelijk op de plek waar de neerslag is gevallen, denk maar aan volledig verharde sites of akkers, waar water versneld afgevoerd wordt via drainagetechnieken of grachtenstelsels. Hier kan het water niet ter plekke infiltreren, wat nefast is voor het waterbergend vermogen van de bodem. Bij nieuwe ontwikkelingen of herontwikkelingen zal het dus belangrijk zijn om het aspect van infiltratie mee in rekening te brengen ten opzichte van de aanwezige verharding, bebouwing en het drainagesysteem. Het blijft weliswaar belangrijk om het aspect van de ontwatering van het hinterland (de Polders achter de kustlijn) mee te nemen. Bij zware regenval kan wateroverlast hier vermeden worden via een verhoogde wateropslag. Indien noodzakelijk en in het kader van de veiligheid, kan het water alsnog afgevoerd worden. De werking van het poldersysteem vergt ook stroming om verzilting tegen te gaan (spoelen van de polder), wat dus ook afvoer via de grachten vergt.

Bijkomend speelt het bodemtype en de bodemstructuur en de waterdoorlatendheid ervan, ook een belangrijke rol in het nut van de infiltratie en de mogelijkheden. In West-Vlaanderen zit de moeilijk doordringbare kleilaag vrij hoog, waardoor de bovenste watervoerende grondlaag beperkt is en infiltratie in de diepe grondlagen moeilijk is. Hier blijft de infiltratie beperkt tot de hogere grondlagen.

Het netwerk van waterlopen vervult verschillende rollen: recreatief, natuurverbindingen en functionele verplaatsingen zoals algemeen transport over het water gelinkt aan watergebonden bedrijvigheid. Met deze verschillende rollen moet rekening worden gehouden.

In 2050 is de vraag naar ecosysteemdiensten in evenwicht met het natuurlijk aanbod.

Ecosysteemdiensten zijn alle goederen en diensten die ecosystemen aan de samenleving leveren. We beschouwen drie groepen van ecosysteemdiensten:

- de producerende diensten (voedsel, hout...);
- de regulerende diensten (waterzuivering, vasthouden van koolstof, bestuiving...);
- de culturele diensten (recreatie en beleving).

Er is ook een vierde groep aan ecosysteemdiensten, de ondersteunende diensten. Dit zijn diensten die nodig zijn om de eerste drie groepen te leveren. Het gaat hierbij om bodemvorming, fotosynthese en de voedselkringloop. Op deze set van diensten wordt niet dieper ingegaan.

De ecosystemen en de ecosysteemdiensten staan onder druk door verontreiniging, vermisting, verzuring, invasieve uitheemse soorten, verdroging, versnippering, klimaatverandering, onaangepast beheer, landgebruiksverandering, overexploitatie...¹⁵

Ecosystemen hebben geen oneindige capaciteit voor het leveren van diensten. Daar waar de vraag naar deze diensten het aanbod overstijgt, worden ecosysteemdiensten intensief benut: bijvoorbeeld bij voedselproductie of waterzuivering (bij waterzuivering volstaan zelfs technische hulpmiddelen niet om de waterkwaliteit op peil te houden).¹⁶ In het algemeen is de vraag naar veel ecosysteemdiensten niet langer in evenwicht met het natuurlijke aanbod aan ecosysteemdiensten. De overbevraging van de producerende en de culturele diensten legt druk op de regulerende diensten en de kwaliteit van de ecosystemen en dus op natuur en het landschap.

Het is bijgevolg de ambitie om ervoor te zorgen dat de vraag naar ecosysteemdiensten in evenwicht staat met het natuurlijk aanbod.

In 2100¹⁷ is onze kustlijn gewapend tegen de zeespiegelstijging, met zowel zachte als harde kustverdediging.

Het type kustbescherming hangt af van de lokale invulling, maar ook van de erosiegevoeligheid van een plek. Kustbescherming kan hard of zacht zijn, maar kan ook een combinatie van de twee zijn. Zo vragen de zeehavens een hardere bescherming dan een duingebied. Langs de bebouwde en bewoonde zeedijk kan het ook een combinatie zijn van een harde en zachte dijk, zoals de bestaande harde zeedijk in Middelkerke die deels omgevormd werd tot een grasdijk. Een zachte dijk is een gecontroleerde duin, die dankzij de begroeiing het zand beter vasthoudt. In combinatie met de bestaande harde zeedijk vormt het geheel een groene en ruime wandelpromenade. Vlaanderen voert hierover een proces (Kustvisie¹⁸) met verschillende partners. De Provincie werkt hier ook aan mee. De ambitie over hoe om te gaan met de zeespiegelstijging betreft niet enkel de kustlijn, maar ook het Kust-Poldersysteem. De combinatie met de ambitie over het goed functionerend watersysteem stelt ons voor bijkomende uitdagingen, waarbij er ruimte voor maatregelen wordt gezocht in de Polders. Het betreft ook de versterking van de duinengordel.

¹⁵ NaRa2020

¹⁶ Natuurrapport 2020 Instituut Natuur- en Bosonderzoek

¹⁷ We stemmen ons hierbij af op Kustvisie Vlaanderen, waar er wordt gestreefd naar een duurzame langetermijnvisie voor onze kustzone, met de blik richting 2100.

¹⁸ <https://www.vlaanderen.be/kustvisie>

In 2050 komt onze energie hoofdzakelijk uit hernieuwbare bronnen

Hiervoor worden de kansen die het fysisch systeem biedt om hernieuwbare energie op te wekken maximaal benut (windenergie, zonne-energie, waterkracht, waterstof (door de nabijheid van de zee)). Bij het plaatsen van de infrastructuur hiervoor, is de inpassing in het landschap en de impact op het fysisch systeem een belangrijk aandachtspunt.

REKENING HOUDEN MET DE EIGENHEID VAN HET CULTUURLANDSCHAP

De identiteit van een plek wordt gevormd door verschillende factoren. De identiteit of eigenheid is vaak subjectief en wordt ervaren door de mensen die op de plek wonen, werken of de plek gebruiken.

Het cultuurlandschap is ontstaan door het menselijk ingrijpen op het fysisch systeem: het is dus een landschap dat onder invloed van de mens werd gevormd. Het watersysteem is bijvoorbeeld onderhevig geweest aan menselijke ingrepen: inpoldering, aanleg van kanalen, rechttrekken van waterlopen... Het cultuurlandschap omvat zowel de open ruimte, de dorpen en steden, kleine landschapselementen, enzovoort. Deze verschillende aspecten geven aanleiding tot specifieke ecologische functies, een specifieke visuele beleving en een specifiek ruimtegebruik.

In onze provincie is er door het menselijk ingrijpen op het fysisch systeem een verscheidenheid aan landschappen ontstaan, met een ecologische diversiteit en verschillende landbouw-, nederzettings- en economische structuren. Het huidige cultuurlandschap evolueert steeds verder waardoor het geen vaststaand feit is.

Landschappen analyseren vergt een holistische kijk: het landschap wordt gevormd door alles wat men ziet en wat er aanwezig is. Elk plekje in West-Vlaanderen heeft hierdoor haar eigen identiteit. Deze identiteit of eigenheid wordt onder andere gevormd door de historische context, het aanwezige erfgoed, het ruimtegebruik, beeldbepalende gebouwen en pleinen. Het gaat hier niet enkel over vorm en architectuur maar ook over gebruiks- en omgangsvormen en de relatie tot het publieke domein: het belang van de trage wegen, voortuinen, achterdeuren of op de dorpel zitten. De identiteit omvat dus alle aspecten van het cultuurlandschap.

Dit ruimtelijke principe geeft aan dat we steeds een lokale en gebiedsgerichte bril moeten opzetten bij ruimtelijke ontwikkelingen. We moeten ook aandacht hebben voor de landschappelijke identiteit van het gebied. We conserveren onze landschappen niet rigide, maar gaan er voldoende respectvol mee om en staan open voor nieuwe landschappen.

VISIE 2050 ...

In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling.

In onze provincie komen verschillende cultuurlandschappen voor met elk hun eigenheid. Deze lokale verschillen en herkenbaarheid (bv. de Mandelvallei en het vlaserfgoed, verstedelijking in de Leiestreek met het hergebruik van oude industriële sites of de samenhang tussen het oorlogserfgoed in de Westhoek) willen we behouden en als sterktes inzetten. Het is belangrijk om bij ontwikkelingen met de eigenheid van de plek aan de slag te gaan, maar hierbij wel open te staan voor nieuwe ontwikkelingen.

Het aanwezige erfgoed speelt een belangrijke rol en wordt op een kwalitatieve manier ingevuld met aandacht voor de waarde en identiteit van het erfgoed. Op die manier kan niet enkel het behoud van het erfgoed gestimuleerd worden, maar kan er ook een meerwaarde gecreëerd worden door bijvoorbeeld een sociale functie aan de plek te geven: ontmoetingsplek, mobipunt, dorpspunt, horeca, nieuwe woonvorm...

In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid.

We houden bij de afweging van ruimtelijke ingrepen rekening met de karakteristieken en kwaliteiten van het cultuurlandschap. Het cultuurlandschap fungeert dus als afwegingskader. Hierbij vormt landschappelijke integratie een essentieel onderdeel. Een onoordeelkundige inplanting van gebouwen en constructies of omvorming van gebouwen, waarbij het landschapsbeeld / dorpsbeeld dermate verstoord wordt, wordt tegengegaan (bv. appartementen passen soms visueel niet in kleinere dorpen omwille van hun grotere schaal waardoor ze voor een schaalbreuk zorgen, grotere stallen of loodsen op heuvelflanken verstoren het landschap door hun grotere schaal). Hierbij moet nagedacht worden over wat voor soort identiteit men in de toekomst wil uitbouwen.

In 2050 maken energiebronnen met een landschappelijke impact integraal deel uit van de West-Vlaamse landschappen.

We staan open voor nieuwe landschappen, maar weliswaar wordt de ruimte-inname en de impact op het landschap zoveel mogelijk beperkt. De inplanting van deze infrastructuur ondersteunt de leesbaarheid van het landschap. Een landschap is steeds in evolutie en deze infrastructuur zal in de toekomst integraal deel uitmaken van de West-Vlaamse landschappen.

We erkennen de diversiteit van de West-Vlaamse deelruimten.

De provincie West-Vlaanderen bestaat uit elf verschillende deelruimten met elk hun specifieke identiteit. Deze deelruimten kunnen worden gehanteerd als een manier om de eigenheid van het cultuurlandschap binnen de provincie weer te geven.

In het noorden van de provincie is er de sterk verstedelijkte kustband. De haven van Zeebrugge en de haven van Oostende (in samenhang met de luchthaven) worden gekenmerkt door grootschalige economische ontwikkelingen. Deze kustband wordt verder opgedeeld in vier deelruimten met elk hun specifieke identiteit: de Kustruimte, de Westkustruimte, de Oostendse ruimte en de Brugse ruimte.

De Kustruimte bestaat uit een aaneenschakeling van kernen (badplaatsen) langs de kustlijn afgewisseld met waardevolle open ruimten waarbij de kusttram en de Koninklijke Baan een ruggengraat vormen. De Westkustruimte wordt gekenmerkt door de dubbele gordel van kernen met daartussen een brede duinengordel, de aanwezigheid van de duinpolderovergang en de unieke zoetwatermonding van de IJzer in de zee. De Oostendse ruimte omvat de stad Oostende en het achterliggende open polderlandschap. De Brugse ruimte omvat het samenhangend systeem van de stad Brugge en de economische poort Zeebrugge. De open ruimte tussen deze twee polen is een opvallend kenmerk van deze ruimte.

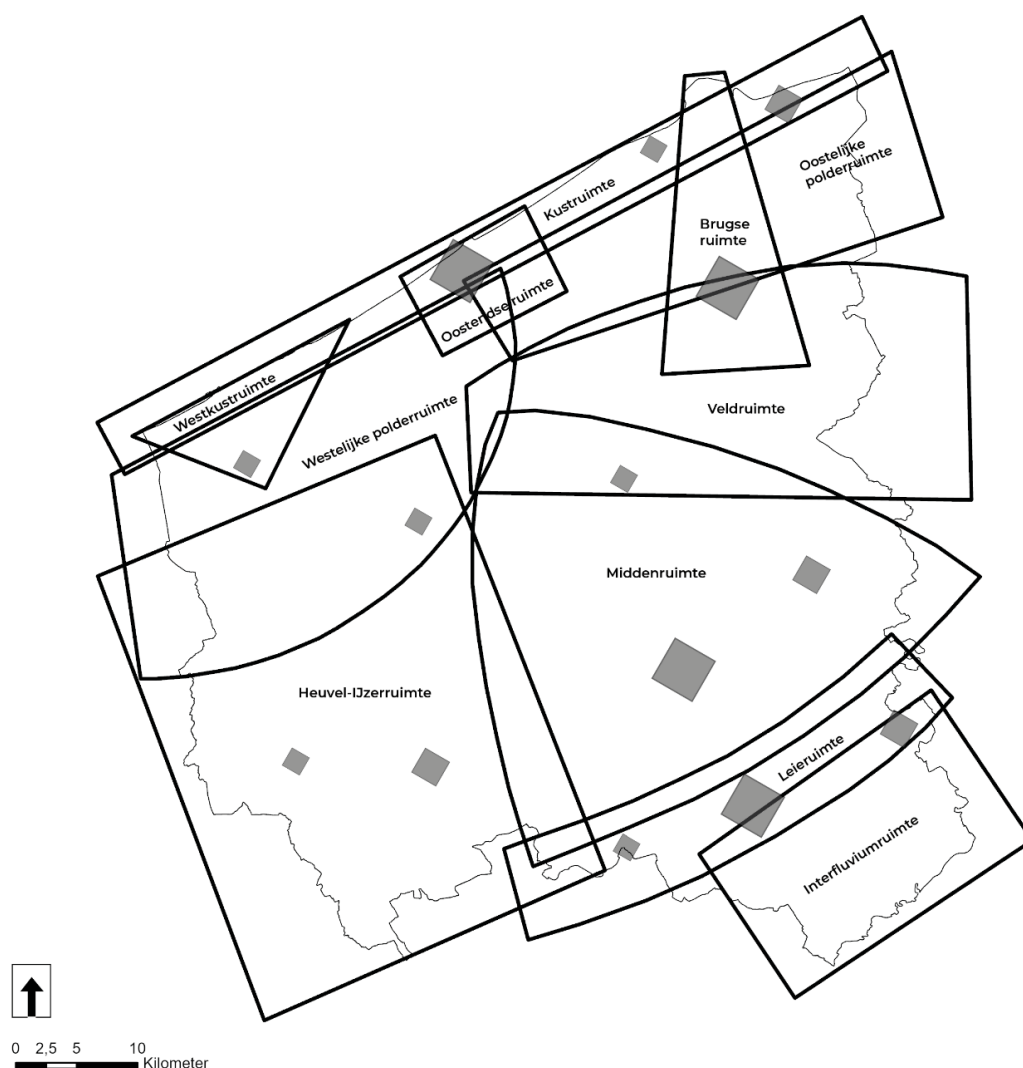
De ruimte achter de sterk verstedelijkte kustband wordt gekenmerkt door de open ruimte van de Polders. Door hun intrinsieke kenmerken worden de Polders opgedeeld in twee deelruimten: de Oostelijke Polderruimte en de Westelijke Polderruimte. De Westelijke Polderruimte is in hoofdzaak een open aaneengesloten grondgebonden landbouwlandschap. De Oostelijke Polderruimte is een vlak landbouwlandschap dat doorsneden is door grootschalige lineaire assen.

De cultuurhistorische Veldgebieden ten zuiden van de stad Brugge worden Veldruimte genoemd en worden gekenmerkt door een vrij gaaf cultuurhistorisch landschap met bossen en dreven.

De Middenruimte omvat het sterk versnipperde landschap rond Roeselare-Tielt-Torhout en wordt gekenmerkt door grootschalige industrie. Ze wordt ook gekenmerkt door heel wat sterk geïndustrialiseerde landbouw en een concentratie van intensieve veeteelt.

De Leieruimte omvat de verstedelijkte band langs de Leie van Wervik tot Waregem.

In het westen en het zuiden van de provincie zijn er twee gebieden met een aantrekkelijk golvend open landschap. Zij hebben eigen specifieke kenmerken en worden verder opgedeeld in de Heuvel-IJzerruimte en de Interfluviumruimte. De Interfluviumruimte omvat het grote open-ruimtegebied in het zuiden van de provincie tussen de Leie en de Schelde. De Heuvel-IJzerruimte wordt in hoofdzaak getypeerd door de IJzer-Handzamevallei (in overlapping met de Westelijke Polderruimte) en de West-Vlaamse Heuvels met de rug van Westrozebeke als uitloper.

OPTIMALISEREN VAN HET RENDEMENT VAN DE BEBOUWDE EN VERHARDE RUIMTE

Vanuit verschillende sectoren en functies is er een vraag naar bijkomende ruimte, maar de beschikbare ruimte in West-Vlaanderen blijft dezelfde. We moeten het doen met een oppervlakte van 3.197 km². Binnen deze ruimte moeten we plaats vinden voor natuur en biodiversiteit, om te wonen, te werken, te ondernemen, voedsel te produceren en te ontspannen. We willen onze open ruimte zo veel als mogelijk vrijwaren voor voedselproductie, natuur en recreatief medegebruik. Daarom moeten we zuinig omspringen met onze nog onbebouwde ruimte en moeten we het ruimtelijk rendement van onze bebouwde en verharde ruimte optimaliseren. Het optimaliseren van het ruimtelijke rendement betekent niet dat het altijd en overal om een verhoging van het rendement moet gaan. Om het ruimtelijke rendement van onze bebouwde en verharde ruimte te optimaliseren, kunnen we inbreiden, verdichten, ontharden, functies verweven, de ruimte of gebouwen multifunctioneel gebruiken, ruimte tijdelijk gebruiken, ruimte hergebruiken, compacter bouwen, kleiner wonen, onderbenutting van het woonpatrimonium tegengaan...

De uitwerking van dit ruimtelijk principe vraagt een andere aanpak in de dorps- en stadskernen dan in de open ruimte.

VISIE 2050 ...

In 2050 zetten we maximaal in op het creëren van ruimte op strategische locaties binnen de bestaande bebouwde en verharde ruimte.

We willen onze open ruimte vrijwaren voor voedselproductie, natuur en recreatief medegebruik. Om andere diverse ruimtevragen een plaats te geven, zoeken we naar bijkomende ruimte binnen de bestaande bebouwde en verharde ruimte. Hiervoor zetten we in op verschillende werkwijzen die het ruimtelijk rendement helpen optimaliseren.

Op strategische locaties: waar veel voorzieningen zijn, op goed ontsloten en bereikbare locaties, daar waar verschillende vervoersmodi samenkomen, wordt volop ingezet op het verhogen van het ruimtelijk rendement bijvoorbeeld door middel van verdichting. Het gaat hier bijvoorbeeld over de dorps- en stadskernen die goed bereikbaar zijn binnen het netwerk van kernen.

Specifiek voor bedrijventerreinen worden bij (her)ontwikkeling de principes uit de studie 'Saving Space*' gebruikt. We gaan bij een uitbreidingsvraag uit van de ruimte-optimalisatie van een bedrijf, door in eerste instantie in te zetten op procesoptimalisatie, het delen van ruimtes en mengen van functies op een bedrijventerrein, het tijdelijk en flexibel benutten van restruimte alsook het stapelen van die functies én zelfs bedrijven. Deze principes vinden vandaag reeds hun weg in het traject 'Bedrijventerreinen van de Toekomst' en worden daarin aangevuld met principes met betrekking op circulariteit, waterverbruik, biodiversiteit, mobiliteit beperken, enzovoort.

In 2050 staat het verhogen van het ruimtelijk rendement ten dienste van de leefbaarheid van de dorpen en steden.

Bij kernontwikkeling is er aandacht voor de *leefbaarheid** van de kern en dus voor: de aanwezige functies, de kwaliteit en de identiteit van de omgeving, het type van bebouwing, de mix van sociale voorzieningen en woningen, hoe omgegaan wordt met leegstand, maar ook de nood aan groene en publieke ruimte in de stad en het dorp.

Uit het leefbaarheidsonderzoek¹⁹ blijkt dat ruimtelijke of demografische groei van de kern, behoud van de school of de aanwezigheid van voorzieningen niet noodzakelijk is voor de leefbaarheid van een kern. Groei is absoluut geen vereiste voor de leefbaarheid van een kern. De bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen is meer bepalend dan de aanwezigheid ervan. Eerder dan in te zetten op autonomie, is het wenselijk om in te zetten op de verbinding tussen kernen. Directe en veilige fietsverbindingen tussen tewerkstellingspolen en de dichtstbijzijnde woonkernen zijn belangrijk. De aanwezigheid van ontmoetingsruimte draagt bij aan de leefbaarheid. Deze moeten generatie en doelgroep overstijgend zijn. Een laatste aspect dat belangrijk is voor de leefbaarheid van een kern, is als bestuur in gesprek gaan met de bewoners.

Ingrepen die het ruimtelijk rendement verhogen, moeten ook aandacht hebben voor de leefbaarheid en de schaal van de omgeving. Bijkomende verdichting gaat gepaard met de aanleg van collectieve voorzieningen en de ontwikkeling van publieke en groene ruimte en verhoogt dus de kwaliteit in de kern. Verdichting wordt niet alleen op niveau van enkele percelen bekeken, maar op maat van het bouwblok, de wijk, de kern en zal dus ook winsten opleveren voor de buurtbewoners en draagt bijgevolg bij aan de leefbaarheid van het dorp of de stad.

Groene ruimte speelt een rol binnen de vrijetijdsbesteding, maar ook een rol voor de infiltratie of buffering van water, of om hittestress tegen te gaan. We zetten ook in de bebouwde omgeving in op de belangrijke rol van het watersysteem en het *groene netwerk**

In 2050 wordt de bestaande bebouwing en verharding in de dorps- en stadskernen maximaal multifunctioneel gebruikt

Om het ruimtelijk rendement te verhogen, worden in de dorps- en stadskernen functies verweven met elkaar en wordt, op maat van de locatie en omgeving, ingezet op multifunctioneel, duurzaam en tijdelijk ruimtegebruik. In de dorps- en stadskernen worden meerdere functies samengebracht: handel, bedrijvigheid, horeca, wonen, diensten, ontspanning, cultuur, zorg, onderwijs, toerisme... Bij deze verweving moet aandacht zijn voor de ruimtelijke impact en de impact van en op het verkeer.

Reconversie vormt een prioritair instrument om ruimte te creëren.

Reconversie gaat om het hergebruiken of herinrichten van verharde en bebouwde terreinen waar de bestemming of functie achterhaald is. Het kan dus bijvoorbeeld gaan om het hergebruik van bestaande gebouwen, om de sloop en een nieuwe ontwikkeling, of om de sloop en ruimte voor water of natuur. We zetten volop in op de herontwikkeling van deze terreinen via reconversie. De manier en mate van optimaliseren en ontwikkeling, is afhankelijk van de ligging en de draagkracht van het gebied waar de site zich bevindt.

In 2050 staat zuinig ruimtegebruik voorop in de open ruimte

In de open ruimte komt ook bebouwing en verharding voor bv. stallen, loodsen of woningen in gehuchten en linten buiten de kernen.

Binnen de open ruimte wordt bijkomende bebouwing en verharding beperkt. Bij de open ruimte functies zetten we in op zuinig ruimtegebruik om ook voor deze functie de bijkomende bebouwing en verharding zoveel als mogelijk te beperken.

¹⁹ De Provincie voerde een leefbaarheidsonderzoek uit (2017-2022) die leidde tot een set van beleidsaanbevelingen voor de leefbaarheid van kernen in het buitengebied.

UITBOUWEN VAN EEN NETWERK VAN KERNEN

De manier waarop onze ruimte is geordend, beïnvloedt onze manier van verplaatsen. Ons versnipperd ruimtegebruik vertaalt zich in een hoge transportvraag, hoger autogebruik, duurdere infrastructuur voor gemeenschappelijk georganiseerd vervoer...

Het is ruimtelijk niet rendabel om alle *bovenlokale voorzieningen** in elke stad of elk dorp ter beschikking te hebben. Het is ruimte verslindend en zorgt voor een hoge mobiliteitsdruk; het is bovendien ook economisch niet rendabel. Voor specifieke bovenlokale voorzieningen (bv. een ziekenhuis of theaterzaal) moet men zich vaak verplaatsen naar een ander dorp of andere stad. Deze voorzieningen (zoals ziekenhuizen, *bovenlokale sportinfrastructuur**, bibliotheken, culturele centra) moeten daarom op een *multimodaal** bereikbare plek in het netwerk van steden en dorpen gelegen zijn. De werkomgeving (zoals bedrijventerreinen), de woonomgeving en de ontspanningsruimte moeten in dit netwerk op de juiste én op een bereikbare plek worden voorzien.

Het netwerk van steden en dorpen wordt gevormd door de steden en dorpen zelf, en door het geheel van fysieke verbindingen tussen deze kernen.

Het is belangrijk dat een West-Vlaming die in een kern woont, via het netwerk op een duurzame manier zijn / haar voorzieningen en werkplek kan bereiken. De bestaande infrastructuren worden hiervoor maximaal benut. Er zijn voldoende alternatieven voor het individuele autoverkeer noodzakelijk. Het is zoeken naar manieren om de bestaande weginfrastructuur te ontlasten. Door functies te bundelen wordt een grotere collectieve massa bereikt, wat een aanleiding kan zijn om alternatieven voor het individuele autoverkeer te ontwikkelen.

VISIE 2050 ...

In 2050 hebben we een goed gestructureerd netwerk van kernen.

We willen een goed gestructureerd netwerk van kernen, waarbij per kern duidelijk is wat de rol binnen het netwerk is, en welke taak die kern opneemt ten aanzien van de omliggende kernen. Op deze manier zijn onze kernen complementair aan elkaar, rekening houdend met een zekere onderlinge hiërarchie. Het is logisch dat de kernen waar nu veel mensen wonen en werken, andere ontwikkelingsmogelijkheden hebben dan de kernen waar weinig mensen wonen en waar weinig voorzieningen zijn. Omwille van de ruimtelijke draagkracht van een kern, is niet elke kern geschikt om in te verdichten of er een handelsapparaat uit te bouwen, wat niet wil zeggen dat in deze kernen geen ruimtelijke ontwikkelingen meer mogelijk zijn. Vernieuwing van het patrimonium kan ook een kwaliteitsinjectie geven aan de kern.

Bij de inplanting van een bovenlokale functie wordt de locatieafweging ook op intergemeentelijk niveau gemaakt, gebaseerd op de plek van de kern in het netwerk en de draagkracht van de kern. Om de complementariteit tussen de verschillende kernen te verzekeren, brengen we de kenmerken van de West-Vlaamse kernen in kaart. Deze kenmerken zijn medebepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden, de mogelijke voorzieningen, de draagkracht voor verdichting of de nieuwe bestemming van een reconversieproject.

In het goed gestructureerde netwerk van kernen hebben ook de grote poorten en grote logistieke platformen, zoals de zeehavens, een plek. Dergelijke platformen zijn grootschalig en spelen een rol op internationaal niveau. Ze zijn vaak moeilijk te verenigen met andere functies en komen dus ook vaak voor in de open ruimte.

In 2050 verplaatst de West-Vlaming zich op een duurzame manier.

Hoe we ons verplaatsen heeft een grote invloed op hoe we onze ruimte gebruiken. Het verplaatsen mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van de omgeving. Verplaatsingen op een duurzame manier zorgen voor minder ruimte-impact. De totale ruimtevrage van zowel gedeeld vervoer als fietsgebruik is minder groot dan bij individueel autogebruik (bv. parkeerplaatsen of extra wegen).

Nabijheid en bereikbaarheid zijn de basiselementen die het netwerk van kernen vormgeven. In dit netwerk maken we zo min mogelijk verre verplaatsingen en als we ons verplaatsen, dan verplaatsen we ons zo veel mogelijk op een duurzame manier. De voorzieningen moeten voldoende bereikbaar zijn met het gemeenschappelijk georganiseerd vervoer of via alternatieve modi. Daarom is er ook een slim locatiebeleid nodig om de voorzieningen op de juiste (bereikbare) plek te voorzien, of om op de juiste plek te verdichten... Voorzieningen en activiteiten komen zo veel als mogelijk gebundeld voor om de *kritische massa** te verhogen in functie van een efficiënte mobiliteit, maar ook voor de kruisbestuiving tussen beide: kwalitatieve tussenruimte, gedeeld ruimtegebruik, energie uitwisseling, kennisoverdracht... Naargelang het soort functie vergt het een andere aanpak. De verschillende voorzieningen zijn steeds goed bereikbaar met gemeenschappelijk georganiseerd vervoer en met de fiets.

In 2050 maakt de ontspanningsruimte deel uit van het netwerk van kernen.

Dit vergt een aanpak op maat en is afhankelijk van het type ontspanningsruimte: bijvoorbeeld een zwembad, expohal of andere publiekstreckende (indoor)faciliteit moet op een goed bereikbare plaats in het netwerk van kernen liggen.

Maar niet alle locaties voor vrijetijdsbesteding liggen nabij een kern. Het gaat om gebieden die omwille van de intrinsieke waarden van het lokale fysische systeem aantrekkelijk zijn om te wandelen of fietsen (bv. de Zwinvlakte en de West-Vlaamse heuvels). Er moet dus voldoende aandacht zijn voor het bereikbaar maken van zulke gebieden, maar altijd op maat van de plek. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de draagkracht van de omgeving, de landschappelijke inpassing en een duurzame mobiliteit.

Onzekerheden

Verskillende (technologische) evoluties kennen een al dan niet tijdelijke ruimtelijke impact. Het zijn zaken die op ons af komen en waar we rekening mee moeten houden, maar waarvan we de toekomst en de impact heel moeilijk kunnen voorspellen.

(Tijdelijke) socio-economische evoluties

De coronacrisis deed velen van ons van thuis uit werken. Ten tijde van deze crisis waren er minder files en het deed ons ook nadenken over hoe en waar we wonen. Extra werkruimte én een tuin hebben, stonden prioritair op het woonlijstje. Dit zou een minder compact en minder efficiënt ruimtegebruik betekenen. De effecten op lange termijn zijn moeilijk in te schatten.

Technologische evoluties

Op technologisch vlak werden er de laatste jaren vernieuwingen geïntroduceerd, welke mogelijks een grote invloed zullen hebben op het toekomstige ruimtegebruik, bijvoorbeeld:

- Hoe evolueert ons wagenpark? Rijden er in 2050 alleen nog zelfrijdende wagens rond? Stappen we helemaal af van het individuele eigendom van de wagen? Zijn er nog garages nodig bij woningen, of is er een nood aan collectieve garages?
- Wat voor impact zal de dronetechnologie hebben op ons ruimtegebruik? Worden pakjes binnenkort aan de deur geleverd met een drone in plaats van met een kleine bestelwagen? Zijn er specifieke afleverpunten nodig?

Evoluties in de wetgeving

Er zijn ook onzekerheden in bv. de Europese en de Vlaamse wetgeving, waarvan de impact moeilijk te voorspellen is. Zo denken we bijvoorbeeld aan:

- de verdere aanpak omtrent stikstof en de doorvertaling in het vergunningenbeleid;
- de Europese wetgeving over het landbouwbeleid (GLB) die een grote invloed heeft op het reilen en zeilen in de landbouwsector én op het ruimtegebruik;
- de opmaak van het Beleidsplan Vlaanderen en de bijhorende beleidskaders die hun doorwerking zullen hebben op provinciaal niveau.

Impact van de evoluties op het beleidsplan ruimte West-Vlaanderen

Het beleidsplan ruimte West-Vlaanderen wordt opgemaakt met de inzichten die op het moment van de opmaak gelden. Indien blijkt dat er een koerswijziging nodig is, dan kan het beleidsplan of bepaalde onderdelen van het beleidsplan gewijzigd worden mits de procedure te volgen.

BELEIDSKADERS

In de beleidskaders beschrijven we hoe we op korte termijn uitvoering willen geven aan de strategische visie en hoe we dus de gestelde ambities voor 2050 willen waarmaken.

Elk beleidskader bevat hiervoor een aantal beleidslijnen en een actielijst.

Er zijn zes beleidskaders, waarvan één methodisch beleidskader en vijf thematische beleidskaders. Deze beleidskaders zijn complementair aan elkaar en moeten samen gelezen worden.

- **Aan de slag**
- **Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte**
- **Levendige en verbonden dorps- en stadskernen**
- **Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten**
- **Transformatie van gebouwenclusters en omgeving in de open ruimte**
- **Hernieuwbare energie**

OPBOUW VAN DE BELEIDSKADERS

De thematische beleidskaders hebben een vast stramien:

- Waarom dit beleidskader
- Rol van de Provincie
- Inhoudelijke beleidslijnen
- Acties

Het methodisch beleidskader heeft een afwijkend stramien.

DOORWERKING VAN DE BELEIDSKADERS

Naast de toepassing van de beleidskader voor de uitwerking van provinciale ruimtelijke projecten, worden de verschillende beleidskaders ook gebruikt bij ondersteuning aan gemeenten en advisering van planningsdossiers van verschillende overheden. Hierdoor wordt samenhang gecreëerd en worden referentiekaders aangeboden bij o.a. visievorming en opmaak van beleidsplannen en masterplannen.

UITVOERING VAN DE BELEIDSKADERS

Per beleidskader zijn een aantal acties opgenomen. De actielijst ter uitvoering van het ruimtelijk beleid is echter niet limitatief.

De Provincie kan het vooropgestelde beleid niet alleen voeren. Voor de uitvoering van de verschillende beleidskaders is de samenwerking met de relevante stakeholders cruciaal. Dit zijn de betrokken lokale besturen, de Vlaamse Overheid, intercommunales en andere stakeholders die per actie of initiatief te bepalen zijn.

De Provincie heeft, net zoals het gewest en de gemeenten, een decretale bevoegdheid om ruimtelijke uitvoeringsplannen en verordeningen op te maken in uitvoering van haar beleidsplan ruimte. Bij de opmaak van dergelijke instrumenten gaat de Provincie steeds in dialoog met stakeholders, waaronder de West-Vlaamse gemeentebesturen. Bijkomend zijn er in het planningsproces verschillende advies- en inspraakmomenten voorzien zodat alle betrokken partijen een stem krijgen in het proces. De Provincie heeft de voorbije jaren haar werking steeds in partnerschap met de lokale besturen opgenomen (bv. afbakeningsprocessen of strategische projecten) en plant deze werking zo verder te zetten, want afstemming en samenwerking tussen verschillende actoren is cruciaal voor de slaagkansen en uitwerking van de visie vooropgesteld in het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen.

VERHOUDING TUSSEN DE BELEIDSKADERS

De beleidskaders zijn complementair aan elkaar en spelen samen in op ruimtelijke ontwikkelingen en vraagstukken. Een beleidskader staat dus niet op zichzelf en moet steeds samen gelezen worden met de andere kaders. De verhouding tussen de beleidskaders wordt weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 1: Verhouding tussen de beleidskaders (deze figuur is in opmaak)

Het beleidskader 'Aan de slag' is een methodisch beleidskader en geeft aan hoe we als Provincie aan de slag gaan op het terrein, welke kwaliteiten we beogen en hoe we inzetten op koppelkansen. Het bevat geen inhoudelijke acties, maar werkt wel door op de acties van de andere kaders.

Het beleidskader 'Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte' is een gebiedsdekkend kader, en de onderliggende laag in de figuur. De focus ligt op de versterking van het

watersysteem en op een klimaatbestendige inrichting van de West-Vlaamse ruimte. Het heeft hierdoor impact op én werkt door in alle andere beleidskaders.

Het beleidskader 'Levendige en verbonden dorps- en stadskernen' gaat uit van kernversterking en de uitbouw van een goed netwerk van kernen. We zetten maximaal in op de verweving van functies binnen de kernen.

Er zijn echter ook activiteiten die omwille van type activiteit, schaal of eventuele hinder niet kunnen verweven worden in de kernen. Het beleidskader 'Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten' biedt hierop een antwoord. Het kader bevat een plan van aanpak over wanneer er ruimte kan aangesneden worden om *niet-verweefbare activiteiten** een plek te geven.

In onze open ruimte is een transformatie gaande. Er komen heel wat gebouwen en sites leeg te staan. Vaak worden die gebouwen ingevuld met functies die verweefbaar zijn in de kernen. Hierdoor wordt de kernversterking ondergraven en ontstaat er in de open ruimte een ongewenste dynamiek. Er is ook een transformatie gaande binnen de landbouw richting nieuwe verdienmodellen. Het beleidskader 'Transformatie van gebouwenclusters en omgeving in de open ruimte' geeft handvaten om toekomstige ongewenste dynamieken, die de werking van de hoofdfuncties van de open ruimte ondergraven, tegen te houden. Maar het kader wil de transformatie ook positief helpen sturen.

Het beleidskader 'Hernieuwbare energie' is niet geënt op een specifieke ruimte en zit daardoor doorheen de verschillende kaders verweven. Het kader is een hefboom om de transitie naar een duurzaam energiesysteem ruimtelijk te versterken en verstevigen.

RELATIE TUSSEN DE STRATEGISCHE VISIE EN DE BELEIDSKADERS

Hieronder wordt per beleidskader opgesomd aan welke ambities uit de strategische visie het beleidskader een antwoord biedt.

AAN DE SLAG

- In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling
- In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid
- We erkennen de diversiteit van de West-Vlaamse deelruimten

FYSISCH SYSTEEM ALS BASIS VOOR EEN KLIMAATBESTENDIGE RUIMTE

- In 2050 heeft West-Vlaanderen een goed functionerend watersysteem waarbij regenwater maximaal kan infiltreren
- In 2050 staat de open ruimte niet onder druk door bijkomende verharding en bebouwing
- In 2100 is onze kustlijn gewapend tegen de zeespiegelstijging, met zowel zachte als harde kustverdediging
- In 2050 zijn de ecosysteemdiensten in evenwicht met het natuurlijk aanbod
- In 2050 is er een maximale afstemming tussen het bodemgebruik en het fysisch systeem
- In 2050 verplaatst de West-Vlaming zich op een duurzame manier
- In 2050 maakt de ontspanningsruimte deel uit van het netwerk van kernen
- In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling
- In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid

LEVENDIGE EN VERBONDEN DORPS- EN STADSKERNEN

- In 2050 heeft West-Vlaanderen een goed functionerend watersysteem waarbij regenwater maximaal kan infiltreren
- In 2050 staat de open ruimte niet onder druk door bijkomende verharding en bebouwing
- In 2050 zetten we maximaal in op het creëren van ruimte op strategische locaties binnen de bestaande bebouwde en verharde ruimte

- In 2050 staat het verhogen van het ruimtelijk rendement ten dienste van de leefbaarheid van de dorpen en steden
- Reconversie vormt een prioritair instrument om ruimte te creëren
- In 2050 staat zuinig ruimtegebruik voorop in de open ruimte
- In 2050 wordt de bestaande bebouwing en verharding in de dorps- en stadskernen maximaal multifunctioneel gebruikt
- In 2050 hebben we een goed gestructureerd netwerk van kernen
- In 2050 verplaatst de West-Vlaming zich op een duurzame manier
- In 2050 maakt de ontspanningsruimte deel uit van het netwerk van kernen
- In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling
- In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid

RUIMTE VOOR NIET-VERWEEFBARE ECONOMISCHE EN ANDERE ACTIVITEITEN

- In 2050 staat de open ruimte niet onder druk door bijkomende verharding en bebouwing
- In 2050 zetten we maximaal in op het creëren van ruimte op strategische locaties binnen de bestaande bebouwde en verharde ruimte
- Reconversie vormt een prioritair instrument om ruimte te creëren
- In 2050 wordt de bestaande bebouwing en verharding in de dorps- en stadskernen maximaal multifunctioneel gebruikt
- In 2050 hebben we een goed gestructureerd netwerk van kernen
- In 2050 staat zuinig ruimtegebruik voorop in de open ruimte
- In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling
- In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid

TRANSFORMATIE VAN GEBOUWENCLUSTERS EN OMGEVING IN DE OPEN RUIMTE

- In 2050 staat de open ruimte niet onder druk door bijkomende verharding en bebouwing
- In 2050 is er een maximale afstemming tussen het bodemgebruik en het fysisch systeem
- In 2050 zetten we maximaal in op het creëren van ruimte op strategische locaties binnen de bestaande bebouwde en verharde ruimte
- In 2050 staat zuinig ruimtegebruik voorop in de open ruimte
- Reconversie vormt een prioritair instrument om ruimte te creëren
- In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling.
- In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid

HERNIEUWBARE ENERGIE

- In 2050 komt onze energie hoofdzakelijk uit hernieuwbare bronnen
- In 2050 vormt de eigenheid van elke plek het uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkeling
- In 2050 evolueert het landschap verder met respect voor haar eigenheid
- In 2050 maken energiebronnen met een landschappelijke impact integraal deel uit van de West-Vlaamse landschappen

Aan de slag

Waarom dit beleidskader.....	6
Beleidslijnen.....	6
Gebiedsgerichte aanpak.....	6
Bepalen van het juiste schaalniveau.....	10
Streven naar kwaliteit.....	11
Koppelkansen benutten.....	13
Acties.....	14

WAAROM DIT BELEIDSKADER

Dit beleidskader is een kader dat aangeeft hoe we als Provincie aan de slag gaan op het terrein, nl. door maximaal in te zetten op participatie van en samenwerking met verschillende partijen. Maar ook op welk schaalniveau een *gebiedsvisie** het beste wordt opgemaakt, welke kwaliteitswaarden in overweging worden genomen en hoe we zoeken naar koppelkansen tussen verschillende opgaven.

Als regiobestuur en kennispartner is de provincie West-Vlaanderen een unieke en waardevolle partner voor gebiedsgerichte (samen-)werking met ruimte voor maatwerk die aansluit bij de behoeften van de lokale besturen en andere organisaties. De Provincie is het ideale tussenniveau om bovenlokale belangen te verdedigen.

Dit beleidskader bevat een methodiek die doorwerkt in de andere beleidskaders. Het is dus een kader dat steeds in combinatie gebruikt wordt met de andere kaders, die meer focussen op inhoudelijke thema's. Het laat ons toe om de ruimtelijke principes uit de strategische visie in meer operationele leidraden te vertalen.

In dit kader staan vier beleidslijnen voorop:

- We kiezen voor een **gebiedsgerichte aanpak**
- We bepalen het **juiste schaalniveau** van de gebiedsvisie
- We streven naar **kwaliteit**
- We benutten **koppelkansen**

BELEIDSLIJNEN

GEBIEDSGERICHTE AANPAK

De gebiedsgerichte aanpak is een methodiek om projecten tot uitvoering te brengen en te kunnen beheren. Het is een aanpak om keuzes en een planning te maken, visies af te stemmen, verantwoordelijkheden vast te leggen, budgetten te beheren, opvolging en rapportering te doen. Het is ook een methodiek om voor een bepaald gebied de soms tegengestelde belangen van verschillende sectoren en actoren te verzoenen. Deze sectoren en actoren kunnen professionele partijen zijn zoals overheden en middenveldorganisaties, maar het kunnen bv. ook bewonersorganisaties of ondernemersverenigingen zijn. De methodiek bevordert de samenwerking tussen deze verschillende partijen.

Gebiedsgericht werken gaat verder dan projectmatig werken. Het betekent een voortdurende koppeling maken tussen het gebied, de lokale context en de vooropgestelde doelstellingen, binnen de geldende kaders. Door de methodiek van de gebiedsgerichte aanpak te gebruiken, realiseren we de beleidslijnen van de thematische beleidskaders op een kwalitatieve manier en doen we aan goede ruimtelijke ordening in een gebiedsgericht project.

De methodiek van de gebiedsgerichte aanpak is toepasbaar in veel verschillende projecten, maar niet in alle projecten. Het is niet zozeer de schaal van een project dat deze methodiek opdringt, maar wel de noodzaak om geïntegreerd te werken en maatwerk toe te passen op een projectgebied, ongeacht of het projectgebied groot of klein is.

De Provincie engageert zich om, naast de gebiedsgerichte aanpak, ook verder in te zetten op andere methodieken om ruimtelijke projecten aan te pakken en zo het ruimtelijke beleid verder vorm te geven.

Doel

Met de gebiedsgerichte aanpak willen we:

- projecten nog beter maken, dus de kwaliteit van projecten verhogen;
- koppelkansen benutten;
- projecten realisatiegericht beheren, met een duidelijk perspectief op verwezenlijkingen op het terrein, om effectieve verandering te initiëren;
- bij de opstart van een project nadenken over het nut, de meerwaarde, de scope, de doelstellingen, stakeholders, kosten-baten...;
- de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastleggen, voordat het project van start gaat;
- krachten, middelen en mensen bundelen;
- projecten tussentijds opvolgen, evalueren en bijsturen waar nodig; maar ook durven stopzetten als er geen perspectieven niet meer zijn;
- uitvoering en rapportering via een vast proces laten verlopen.

Werkwijze

We bepalen de stakeholders binnen een project, betrekken bevoorrechte actoren, bevragen betrokken partijen en gaan op zoek naar gedeelde waarden binnen een project. Tussentijds toetsen we mijlpalen in het project af met het beleid. Op gepaste tijd gebeurt er een terugkoppeling van genomen beslissingen aan de verschillende belanghebbenden.

Een gebiedsgerichte aanpak vergt maatwerk en geïntegreerd werken. Maatwerk laat ons toe om de gebiedsspecifieke eigenschappen van het project mee te nemen bij de afbakening van de scope en het projectgebied. Door geïntegreerd te werken worden meerdere functies / uitdagingen / sectoren samengebracht en gaan we op zoek naar synergiën.

We definiëren bij de gebiedsgerichte aanpak drie middelen, namelijk een gebiedscoalitie, een gebiedsvisie en een uitvoeringsnota met gebiedsfonds. Deze drie middelen omschrijven het gebiedsgericht project en zijn evolutief. Ze kunnen aangepast worden naargelang het verloop van het traject van het project of wanneer er nieuwe inzichten opgedaan worden tijdens het proces. Om het volledige verloop van het proces te documenteren, wordt de procesinformatie bijgehouden zodat er steeds een actuele stand van zaken van het project te vinden is.

Gebiedscoalitie

Omdat er in gebiedsgerichte projecten vaak meerdere besturen en actoren betrokken zijn, engageert de Provincie zich om een gebiedscoalitie te vormen. De gebiedscoalitie werkt samen de vooropgestelde gebiedsvisie uit, stelt plannen op en realiseert deze. Deze gebiedscoalitie schuift het *interbestuurlijk** vraagstuk als prioriteit naar voor en benadert het op een *participatieve manier**. Er wordt een engagementsverklaring afgesloten tussen de betrokken partijen (minstens de betrokken gemeenten) waarin een principiële akkoord vastgelegd wordt voor een deelname aan de coalitie van het project. Daarnaast wordt tussen de belangrijkste actoren in het project een samenwerkingsovereenkomst afgesloten waarbij per actor gedifferentieerd wordt voor welke onderdelen van de gebiedsvisie zij zullen instaan (een financiële inbreng zullen hebben of mensen ter beschikking zullen stellen). Omdat in gebiedsgerichte projecten die deze methodiek volgen de Provincie niet de enige actor is die de ruimtelijke visie vormgeeft, zijn afstemming en samenwerking cruciaal voor de slaagkansen van het project.

Gebiedsvisie

De gebiedsvisie geeft het kader voor ruimtelijke ontwikkeling in een gebied. Bij de opmaak van de gebiedsvisie worden keuzes gemaakt. Een eerste belangrijke stap bij de opmaak van de gebiedsvisie is om de scope en de (thematische / geografische) afbakening van het gebied te bepalen.

Hierbij is het de bedoeling dat er duidelijke, maar ook gedeelde doelen vooropgesteld worden door alle initiatiefnemende partijen. Door gedeelde doelen op te stellen, zal er ook draagvlak zijn voor de algemene doelstellingen van het project. Alle partijen nemen zo het eigenaarschap op voor de visie die ontwikkeld wordt in de gebiedsvisie. Het is belangrijk om bij de uitwerking van de gebiedsvisie ook aandacht te hebben voor maatschappelijke doelstellingen zoals energie- en klimaatdoelstellingen en deze ook te benoemen.

*Ontwerpend onderzoek** helpt om de gebiedsvisie vorm te geven. Bij de opmaak van de gebiedsvisie wordt aandacht geschonken aan ruimte voor participatie met de betrokken partijen.

Uitvoeringsnota

De uitvoeringsnota beschrijft op welke manier de gebiedsvisie gerealiseerd zal worden, door wie en met welke middelen. De mate van detaillering van de uitvoeringsnota is afhankelijk van de projectdoelstellingen en fase waarin het project zich bevindt. De uitvoeringen worden gefinancierd door het gebiedsfonds dat binnen het gebiedsgerichte project opgericht wordt en gevoed wordt met budgetten van de betrokken partijen in de gebiedscoalitie, subsidieprogramma's of andere.

Provincie als trekker bij provinciale gebiedsgerichte projecten

Als Provincie gebruiken we de gebiedsgerichte aanpak voor projecten die strategisch belangrijk zijn voor de verdere ontwikkeling van de provincie en ter uitvoering van de inhoudelijke beleidskaders. Deze gebiedsgerichte projecten vragen om een bovenlokale visie en aanpak.

Bij dergelijk *provinciaal gebiedsgericht project*^{*20} nemen we als Provincie automatisch een trekkersrol op. Het wordt een provinciaal project waarmee we de vooropgestelde doelstellingen van het project willen behalen.

Voorbeelden van bestaande projecten die tot deze categorie kunnen behoren:

- ontwikkeling van fietssnelwegen zoals de F7 fietssnelweg Kortrijk-Harelbeke-Waregem;
- uitbreiding en ontwikkeling van provinciedomein De Gavers in Harelbeke / Deerlijk;
- aanleg van het gecontroleerd overstromingsgebied Blekerijbeek te Ichtegem;
- reconversiegebieden in de open ruimte zoals Kleiput Egem en omgeving te Pittem.

²⁰De term 'provinciaal project' die hier wordt gebruikt, komt niet overeen met hoe de term wordt gebruikt in 'Bijlage 2 Provinciale projecten als vermeld in artikel 2' van het 'Besluit van de Vlaamse Regering tot aanwijzing van de Vlaamse en provinciale projecten ter uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning' dd. 13 februari 2015

Provincie als regisseur en inspirator bij gebiedsgerichte projecten

Soms groeien lokale initiatieven uit tot projecten met een bovenlokale doelstelling. In dit soort projecten zijn we als Provincie niet altijd een betrokken actor of hebben we geen of een beperkte uitvoerende taak. Toch kunnen we als Provincie, op vraag van een andere overheid, een regisseursrol opnemen in deze gebiedsgerichte projecten met een bovenlokale doelstelling.

Als regisseur maken we gebruik van de methodiek van de gebiedsgerichte aanpak en brengen we expertise en ervaring in het project en ontzorgen we de andere partners zodat zij zich kunnen focussen op de inhoudelijke doelstellingen in het project, wat de kwaliteit van het project ten goede komt.

Situaties waarbij de Provincie de rol als regisseur of inspirator kan opnemen zijn:

- projecten die gemeentegrenzen overstijgen of grensoverschrijdend zijn;
- projecten die binnen een gemeentegrens vallen maar een complexe en bovenlokale problematiek en doelstelling (oa. specifieke klimaatdoelstellingen) hebben;
- projecten waar veel en een grote verscheidenheid aan partijen aan zet of betrokken zijn;
- projecten waar gemeentes een noodzaak voelen aan ondersteuning bij de programmaregie, procesbegeleiding, expertise over thema's water, fietsinfrastructuur, landbouw, detailhandel...

Naast de bovenvermelde situaties kunnen ook andere situaties verantwoord worden wanneer de Provincie de rol als regisseur / inspirator aanneemt. Het is belangrijk dat er draagvlak is bij alle betrokken partijen en bereidheid bij de Provincie om deze rol op te nemen.

Voorbeelden van bestaande projecten die tot deze categorie kunnen behoren:

- landschapspark Zwinstreek;
- strategisch project militaire basis Koksijde;
- strategisch projectgebied De Spie in Ieper;
- Water+Land+Schap bv. Romboutswervepolder.

Andere overheden hanteren de methodiek

Overheden kunnen deze methodiek gebruiken om in een gebiedsgericht project de ruimtelijke doelstellingen op een kwalitatieve manier te realiseren en aan goede ruimtelijke ordening te doen. Als Provincie werken we samen met andere overheden om hun gebiedsgerichte projecten op een geïntegreerde manier aan te pakken, maar zijn we geen regisseur.

Voorbeelden van projecten die tot deze categorie kunnen behoren:

- Samenwerkingsovereenkomst Zuid-West-Vlaanderen tussen Leiedal, departement Omgeving en Provincie West-Vlaanderen;
- T.OP Kust;
- Gebiedsprogramma Kanaal Roeselare – Leie.

BEPALEN VAN HET JUISTE SCHAALNIVEAU

Een gebiedsvisie vormt onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak. In de verschillende beleidskaders worden gebiedsvisies als instrumenten voor maatwerk naar voor geschoven.

Een gebiedsvisie kan op verschillende schaalniveaus opgemaakt worden. De juiste schaal voor de aanpak van de gebiedsvisie bepalen is cruciaal. Het juiste schaalniveau wordt bepaald op basis van de uitdaging of doelstelling waarvoor de gebiedsvisie wordt opgemaakt.

Zo zullen sommige thematieken het best behandeld worden op schaal van een specifiek projectgebied, een kern, een *functioneel geheel**... Maar dit kan ook op schaal van een deelruimte zijn. Bepaalde thema's vragen bijvoorbeeld een aanpak op schaalniveau van een deelruimte, omdat de uitdaging of doelstelling van de visie eigen is aan een deelruimte.

- Bv. de landschappelijke impact van energie infrastructuur (zie *BK Hernieuwbare energie*) vergt een aanpak op niveau van een deelruimte omwille van de landschappelijke kenmerken die de deelruimten typeren.
- Bv. een aanpak op vlak van het watersysteem zal voor de Polderruimten een aparte benadering vragen (zie *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte*).

Niet alle gebiedsvisies worden opgemaakt in functie van één specifiek beleidskader. Doelstellingen vanuit verschillende beleidskaders worden bij voorkeur met elkaar verbonden op een specifiek schaalniveau.

- Bv. een aanpak voor het afbakenen en invullen van de open ruimte op niveau van de stedelijke band van de deelruimte Leieruimte. De aanpak bevindt zich op raakvlak van *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen* (kernafbakening), het *BK transformatie gebouwenclusters en omgeving in de open ruimte*, en het *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte* (infiltratie / waterbuffer).
- Bv. een aanpak voor strand en dijk op niveau van de deelruimte Kustruimte. De aanpak rond strand en dijk bevindt zich op het raakvlak tussen het *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen* en het *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte*.

STREVEN NAAR KWALITEIT

Om de geschetste ambities voor 2050 uit de strategische visie te bereiken, is het belangrijk dat elke ruimtelijke ontwikkeling een stap in de gewenste richting is. Hiervoor moet de ontwikkeling van vandaag voldoen aan de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee de toekomstige generatie te hypothekeren. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten met andere woorden kwalitatief, duurzaam en toekomstbestendig zijn. Om deze langtermijn ambitie waar te maken, nemen we als Provincie een specifieke werkhouding aan: we streven ernaar om bij elke ontwikkeling de ruimtelijke kwaliteit te garanderen, bestendigen én verhogen. Op die manier waarborgen we de ruimtelijke kwaliteit voor de huidige en toekomstige generaties en halen we stapsgewijs onze strategische doelstellingen voor 2050.

Dit onderdeel van het beleidskader wordt gehanteerd als een kader om projecten aan af te toetsen.

Wat wordt bedoeld met de term 'kwaliteit'?

Wat betekent kwaliteit en meer specifiek *ruimtelijke* kwaliteit? Met ruimtelijke kwaliteit wordt de 'waarde' van de ruimte bedoeld. Hoe aangenaam is het om in de ruimte te vertoeven? Hoe veilig, herkenbaar en aantrekkelijk is een bepaalde plek? Hoe veerkrachtig en gezond is de natuurlijke leefomgeving? In welke mate draagt de ruimte bij tot klimaatbestendigheid?

De kwaliteit of waarde van de ruimte kent dus verschillende aspecten.²¹ We groeperen deze aspecten onder drie dimensies: ecosysteemwaarde, gebruikswaarde en belevingswaarde.

Terwijl een kwaliteitsvol *ecosysteem** de fysische voorwaarde vormt voor een veerkrachtige leefomgeving en evenwichtige ecosystemendiensten, levert een kwaliteitsvolle beleving van de ruimte de basis voor het sociaal weefsel. Een kwaliteitsvol gebruik van de ruimte betekent dat we erkennen dat de ruimte eindig en beperkt is.

Hoe streven we naar kwaliteit?

Door bij ontwikkelingen consequent en zorgvuldig aandacht te besteden aan het verhogen van de waarden op vlak van ecosystemen, beleving en gebruik willen we een kwaliteitsvolle en toekomstbestendige leefomgeving van vandaag en morgen garanderen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet er dus steeds aandacht zijn voor hoe het project naar kwaliteit streeft en de drie waarden helpt te versterken.

Ecosysteemwaarde: wanneer een ecosysteem robuust genoeg is en voldoende kwaliteit heeft, kan ze een ander ecosysteem ondersteunen met ecosystemendiensten. De ecosysteemwaarde is van belang om de drie soorten ecosystemendiensten in evenwicht te krijgen (zie doelstelling strategische visie), hierbij is specifieke aandacht nodig voor de regulerende en de culturele ecosystemendiensten. Aspecten die hier belangrijk zijn: verhogen van biodiversiteit, voldoende aanbod aan toegankelijk groen, ontsnippering van ecosystemen, klimaatadaptatie...

Gebruikswaarde: omdat we erkennen dat de ruimte eindig en beperkt is, zetten we zoveel mogelijk in op multifunctionaliteit en verweving, waarbij ook aanpasbaarheid (bv. hergebruik van ruimte of

21 Zo onderscheidt het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen tien kernkwaliteiten voor een kwaliteitsvolle inrichting van de omgeving: gedeeld en meervoudig ruimtegebruik, robuustheid en aanpasbaarheid, herkenbaarheid, leesbaarheid en aantrekkelijkheid, erfgoed en landschappen, biodiversiteit, ecologische samenhang en bodemkwaliteit, energetische aspecten, klimaatbestendigheid, gezondheid, inclusief samenleven, economische vitaliteit. https://omgeving.vlaanderen.be/aan-de-slag-met-de-10-kernkwaliteiten-van-de-leefomgeving#paddle_components_text_block_45cad13c-921a-4890-a75d-570f051193b2

grondstoffen en tijdelijk ruimtegebruik) een belangrijke rol kan spelen. Inzetten op zuinig ruimtegebruik en ruimte-efficiëntie zijn basisprincipes om de gebruikswaarde te verhogen.

Belevingswaarde: kwaliteitsvolle beleving levert een basis voor het sociaal weefsel, daarom is het garanderen en verhogen van de belevingswaarde van de ruimte van belang. Aspecten die hier belangrijk zijn: behoud van erfgoedwaarde door ontwikkeling, eigenheid van de omgeving meenemen bij ruimtelijke keuzes, inzetten op beeldkwaliteit en architecturale kwaliteit, creëren van kwalitatieve ontmoetingsruimten...

Daarnaast kan in het bijzonder aandacht gegeven worden aan ingrepen die de waarde van de ruimte verhogen. Zo zorgen klimaatadaptieve maatregelen, zoals het veerkrachtig inrichten van de ruimte, niet alleen voor een verhoging van de ecosysteemwaarde, maar ook van de belevingswaarde.

KOPPELKANSEN BENUTTEN

Een koppelkans biedt een oplossing voor meerdere uitdagingen tegelijkertijd. Met andere woorden: wanneer verschillende opgaven samen worden aangepakt en dus slim worden gekoppeld, levert het voordelen op.²²

Wat betekent 'koppelkansen benutten' in het Beleidsplan Ruimte?

Koppelkansen in het Beleidsplan Ruimte zijn manieren om opgaven aan elkaar te koppelen. Hierbij gaan we uit van:

- het koppelen van ruimtevragen met andere ruimtevragen om ruimte te besparen;
- het koppelen van ruimtevragen met een meerwaardecreatie voor de omgeving om synergiën te creëren;
- het koppelen van ruimtevragen met een meerwaardecreatie voor het fysisch systeem om de kwaliteit ervan te verhogen en / of om een bijdrage te leveren aan klimaatadaptatie.

Een koppelkans verhoogt dus niet alleen de ruimtelijke waarde van elke activiteit, maar creëert ook meerwaarde voor de omgeving, omliggende activiteiten en het fysisch systeem.

Door koppelkansen op te zoeken en te benutten kan de huidige en toekomstige ruimte optimaal gebruikt en versterkt worden.

Het benutten, maar ook het creëren van koppelkansen is een belangrijk uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen en is een rode draad doorheen de verschillende beleidskaders.

²² Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat & Nationale klimaatadaptatiestrategie (2019) *Koppelkansen klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving*, rapportage door Bright & Tauw

ACTIES

Met wie? De 'we' in de actie is te lezen als 'de Provincie'. Maar de Provincie is niet alleen aan zet. Bij de uitvoering van een actie worden steeds de stakeholders in kaart gebracht en onderzocht wie betrokken kan worden bij de uitvoering. De Provincie engageert zich om de acties steeds op basis van samenwerking, overleg en participatie uit te voeren.

Hoe? Bij de uitvoering van een actie wordt steeds gekeken welke instrumenten (een RUP, een verordening, een gebiedsvisie, een subsidiereglement, een samenwerkingsovereenkomst...) en welke financiële middelen het beste kunnen worden ingezet. Hierbij is er steeds aandacht voor flankerend beleid. Deze aspecten worden niet beschreven in de actie zelf, maar maken dus onderdeel uit van de uitvoering.

Dit beleidskader is een methodisch kader, de Provincie engageert zich om de methodieken zoals beschreven te gebruiken bij uitvoering van eigen projecten, ondersteuning bij projecten van andere overheden en bij advisering van projecten van andere overheden.

Provinciale gebiedsgerichte projecten zijn bijvoorbeeld:

- fietssnelwegen;
- provinciedomeinen;
- grote reconversiegebieden met een bovenlokale betekenis ;
- gecontroleerde overstromingsgebieden;
- geïntegreerde visie omtrent de kanalen;
- ondersteuning kleine steden;
- dorpenbeleid.

ONDERSTEUNEN

- *We maken een Provinciale instrumentenkoffer op: het is een 'koffer' die aangeeft welke instrumenten de Provincie ter beschikking heeft. Het gaat om subsidies, verordeningen...*
- *We verzamelen voorbeelden over hoe te streven naar kwaliteit en koppelkansen om te inspireren.*
- *We stimuleren de uitwisseling van kennis via studiedagen, projecten...*

Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte

Waarom dit beleidskader.....	16
Rol van de Provincie.....	16
Beleidslijnen.....	17
Versterking van het watersysteem.....	17
Inrichting klimaatbestendige ruimte.....	22
Acties.....	29

WAAROM DIT BELEIDSKADER

We staan voor heel wat uitdagingen binnen het fysisch systeem: het wordt heter in de steden, het neerslagpatroon wordt extremer, er zijn langere periodes van droogte, de biodiversiteit daalt, de West-Vlaamse landschappen verliezen kwaliteit, de natuur is meer en meer versnipperd, de leefbaarheid van de dorpen daalt, er is een tekort aan toegankelijk groen... De strategische visie stelt daarom het ruimtelijke principe 'herkennen én erkennen van het fysisch systeem' voorop. Binnen dit beleidskader wordt dieper ingegaan op de vertaling van de ambities van dit ruimtelijk principe.

Als Provincie willen we dat onze West-Vlaamse ruimte klimaatbestendig is. We moeten slim met omgaan met onze ruimte om ze te beschermen tegen de impact van klimaatverandering.

Dit willen we doen door ons watersysteem, als belangrijk onderdeel van het fysisch systeem, te versterken. Een goed functionerend watersysteem ondersteunt de kwaliteit van het ruimere fysisch systeem. Daarom stellen we het behoud, het herstel en de versterking van het watersysteem voorop als een middel om antwoorden te bieden op deze uitdagingen.

De uitvoering van dit beleidskader vergt (*zie ook BK Aan de slag*):

- een geïntegreerde aanpak: als er voor één soort ruimtegebruik actie wordt ondernomen, gaat het per definitie ook over het omliggende ruimtegebruik;
- maatwerk omdat er rekening moet gehouden worden met locatiespecifieke factoren zoals bodem, watersysteem, reliëf en landgebruik.

Het beleidskader bevat twee beleidslijnen:

Versterking van het watersysteem

Deze beleidslijn gaat dieper in op het watersysteem zelf, hoe we het versterken en wat de gebiedsspecifieke aandachtspunten zijn. Deze beleidslijn is belangrijk omdat waterveiligheid, waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit voor iedereen en elke sector belangrijk zijn.

Inrichting klimaatbestendige ruimte

Deze beleidslijn geeft aan hoe we onze West-Vlaamse ruimte klimaatbestendig kunnen inrichten. Hiervoor gaan we uit van een ecosysteemdienstbenadering. De beleidslijn focust op de dorps- en stadskernen, landbouw, natuur, vrijetijdsbesteding en bevaarbare waterlopen.

ROL VAN DE PROVINCIE

De uitdagingen voor het fysisch systeem en om tot een klimaatbestendige ruimte te komen zijn gemeentegrensoverschrijdend. Visies en acties op bovenlokaal niveau zijn dus aangewezen.

De Provincie is hier niet als enige actor actief. Voor de uitvoering van dit kader is samenwerking met (onder andere) de lokale besturen, de Vlaamse overheid en andere waterbeheerders cruciaal. Europa en Vlaanderen nemen reeds een belangrijke rol op bij de bescherming en versterking van natuur en bij het waterbeleid. Provinciedomeinen en het provinciaal beheer van waterlopen vormen hierin een belangrijke schakel. Bovendien heeft de Provincie ervaring met een bovenlokale geïntegreerde aanpak. De Provincie wil ook zelf het goede voorbeeld geven: verbeteren waterkwaliteit in eigen domeinen, inzetten op ontharding...

BELEIDSLIJNEN

VERSTERKING VAN HET WATERSYSTEEM

De focus van deze beleidslijn ligt op het watersysteem zelf. *'Het watersysteem is een gebiedsdekkend systeem. Het is het samenhangend geheel van oppervlaktewater, grondwater, waterbodems en oevers, met inbegrip van de daarin voorkomende levensgemeenschappen en alle bijbehorende fysische, chemische en biologische processen, en de daarbij behorende technische infrastructuur.'*²³

Vermits het grondwater overal voorkomt en met mekaar in verbinding staat, bevat het watersysteem dus niet enkel de waterlopen, maar ook alle andere gebieden, zowel binnen de provincie als aangrenzend. Door in te zetten op een versterking van het watersysteem, zetten we ook in op de versterking en erkenning van het ruimere fysisch systeem.

Deze beleidslijn benaderen we vanuit:

- een generiek beleid
- een gebiedsspecifiek beleid

Generiek beleid

We hebben water nodig voor landbouw, natuur, verkoeling, recreatie, economie, transport... Het is dus belangrijk dat onze watervoorraden op peil zijn. Hierbij verdient zowel ons oppervlakte- als ons grondwater de nodige aandacht. Als we een gepast beleid willen voeren voor een evenwichtig watersysteem, zullen we overal enkele basisprincipes moeten respecteren, zowel in de bebouwde als de onbebouwde ruimte. Deze basisprincipes vinden we terug in de 'ladder van Lansink'²⁴, die een voorkeursvolgorde bepaalt over hoe we best met ons hemelwater omgaan. Deze gaat als volgt:

1. Afstroom vermijden;
2. (Her)gebruik regenwater;
3. Infiltratie (maximaal bovengronds);
4. Bufferen (maximaal bovengronds) en vertraagd afvoeren;
5. Lozen op gracht, in laatste instantie op RWA-leiding;
6. Lozen op gemengde riolering.

De laatste twee stappen komen nog steeds vaak voor. Versnelde afvoer werkt echter droogte in de hand en zorgt voor overlast bij hevige neerslag. De lozing op een gemengde riolering zorgt er bovendien voor dat bij hevige regenval overstorten vervuild afvalwater lozen in het oppervlaktewater. Hierdoor daalt de waterkwaliteit drastisch. Het is evident dat het beleid erop gericht is om deze mogelijkheden op termijn uit te faseren.

Het uitgangspunt over hoe we omgaan met het hemelwater is gericht op het vasthouden (eventueel hergebruik) en infiltreren van het water daar waar het valt (stap 1-2-3 van de ladder van Lansink). De vertraagde afvoer gebeurt bij voorkeur via de watervoerende grondlagen. Enkel om in bepaalde situaties wateroverlast te kunnen voorkomen kan een rechtstreekse afvoer nuttig en noodzakelijk zijn. Het is met andere woorden essentieel dat we ons waterbergend vermogen minstens behouden en versterken. Hiervoor maken we maximaal gebruik van de mogelijkheden die het fysisch systeem ons biedt. Bij de evaluatie van ingrepen die het fysisch systeem wijzigen (bv. reliëfwijzigingen) moet dan ook steeds rekening gehouden worden met de impact op het ruimere watersysteem.

²³ Definitie Decreet Integraal Waterbeheer

²⁴ Integraal Waterbeleid, Leidraad ontwerpen van bronmaatregelen <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/publicaties/code-goede-praktijk-rioleringssystemen/leidraad-ontwerpen-van-bronmaatregelen>

Naast de aanpak voor een evenwichtig watersysteem, met de focus op waterkwantiteit, is ook een goede waterkwaliteit belangrijk. We streven naar een goede ecologische en chemische toestand van alle waterlichamen op het West-Vlaamse grondgebied. Hierbij vertrekken we van onze beheertaak en willen we in het bijzonder de waterkwaliteit verbeteren van de onbevaarbare waterlopen die in Provinciaal beheer zijn.

Volgende doelstellingen worden naar voor geschoven (in volgorde van efficiëntie):

1. De *vuilvracht** vanuit verschillende sectoren waar mogelijk vermijden, afkoppelen of reduceren;
2. De alsnog geproduceerde (afstromende of uitspoelende) vuilvracht zoveel mogelijk tegenhouden alvorens het in de waterloop terecht kan komen;
3. Het zelfzuiverend vermogen van de onbevaarbare waterlopen van 2de categorie versterken.

Om de waterkwaliteit te verbeteren werken we als Provincie rond vier leidende principes: uitoefenen van een voorbeeldfunctie, inzetten op een vallei-brede aanpak, samenwerken en ondersteunen, en sensibiliseren en handhaven. Het actieplan waterkwaliteit is opgebouwd rond vier pijlers: sterke reductie van puntvervuiling, sterke reductie van diffuse vervuiling, dynamisch kennisbeheer en integrale en gebiedsgerichte projecten.

[Dit generieke beleid wordt mee gebiedsgericht opgenomen en vertaald bij gebiedsgerichte processen en projecten.](#)

Gebiedsspecifiek beleid

Het watersysteem wordt beïnvloed door één groot grensoverschrijdend samenspel van bodemsamenstelling, grondlagen, reliëf, ruimtegebruik... Hierdoor ontstaat een grote verscheidenheid in hoe het watersysteem functioneert. Zo verschillen de infiltratiemogelijkheden in de zanderige Kempen sterk van de West-Vlaamse klei in de Polders. Ook binnen de provincie West-Vlaanderen zijn er grote verschillen op vlak van infiltratiemogelijkheden op basis van een heel palet aan bodemtypes: Brugse zandgronden, zandleem in Midden- en Zuid-West-Vlaanderen, het leem op de heuvelruggen of de duinen aan de Kust. De moeilijk doordringbare kleilaag zit in de provincie vrij hoog. In de Polders vormt ze zelfs de toplaag waardoor hier moeilijker ingezet kan worden op infiltratie om het diepe grondwater aan te vullen. Een beperkte bovenste watervoerende grondlaag heeft als voordeel dat het grondwater hier in regenperiodes vrij snel aangevuld wordt. Anderzijds is het heel moeilijk om het diepe grondwater bij te vullen. De bovenste watervoerende grondlaag vormt dan ook een kleinere buffer om langere droge periodes te overbruggen.

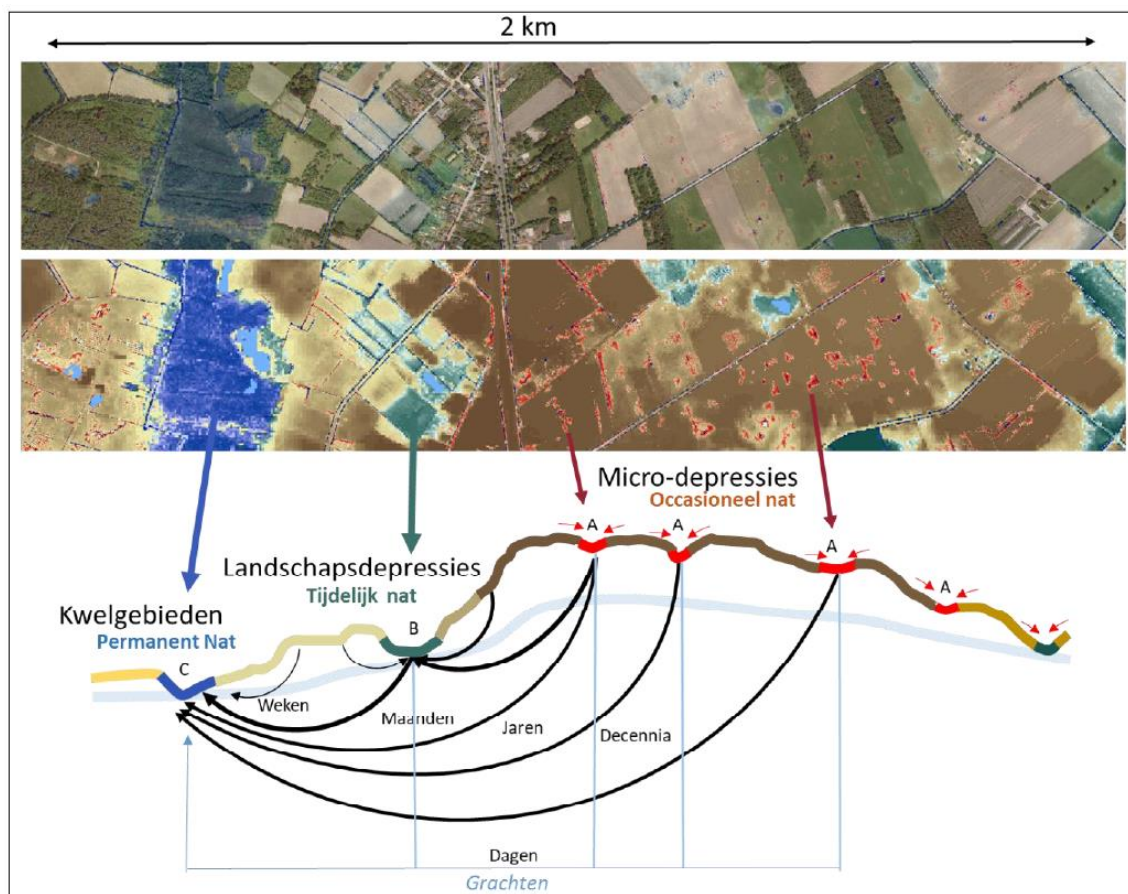
Het grootste deel van ons watersysteem is gevormd op natuurlijke wijze, maar andere delen zijn het gevolg van menselijke ingrepen. Voorbeelden hiervan zijn de kanalen en de poldergebieden. Terwijl de kanalen een logistieke oorsprong hebben, zijn de poldergebieden voornamelijk gericht op landbouwgebruik. Ook al staan deze poldergebieden in relatie met het gehele watersysteem, toch is de werking ervan anders en worden ze geconfronteerd met specifieke complexe uitdagingen die nood hebben aan een specifieke benadering. Zo is er de spanning tussen het zoete grondwater uit het binnenland en het zoute grondwater uit de Noordzee. Daarnaast ontvangt de IJzervallei bij hevige neerslag heel veel hemelwater van hogerop de waterloop, zowel uit binnen- als buitenland. De ondoordringbare kleilaag aan de oppervlakte zorgt ervoor dat het water niet kan infiltreren en de afvoer van het water wordt bovendien beperkt door de getijdenwerking van de Noordzee. Deze getijden hebben een unieke impact op de natuur, zoals in het Zwin. Er is ook de constante bedreiging door het zeewater en de zeespiegelstijging, voor de dijkstructuren en de poldergebieden. Er moet voortdurend gezocht worden naar het juiste evenwicht tussen de bescherming tegen de

zeespiegelstijging, voldoende afwateringsmogelijkheden uit het hinterland en het vasthouden van voldoende zoet water om verzilting tegen te gaan.

West-Vlaanderen heeft een divers watersysteem dat bijgevolg ook een diverse aanpak vraagt. Het ene gebied is bijvoorbeeld méér verstedelijkt en heeft een sterke industriële focus. Het andere gebied is dan weer meer op landbouw gericht. Het reliëf is ook heel divers, van heuvelruggen tot vlakke Polders, met elk een andere impact op het watersysteem. Het geheel van deze onderscheidende elementen vinden we ook terug in onze deelruimtes.

Deze West-Vlaamse nuance is belangrijk wanneer we aan de slag willen gaan en verduidelijkt waarom maatwerk zo belangrijk is. Daarom is er naast een generiek waterbeleid nood aan een gebiedsspecifieke aanpak. Als hulpmiddel maken we hiervoor o.a. gebruik van de watersysteemkaart²⁵ om zo een beter inzicht te krijgen. Hiervoor focussen we op drie types van aandachtzones, die elk een gepaste aanpak vergen:

- permanent droge gebieden (donkerbruin op figuur 2)
- tijdelijk natte gebieden (groen op figuur 2)
- permanent natte valleigebieden (donkerblauw op figuur 2)

Figuur 2: duiding watersysteemkaart (Universiteit Antwerpen)

Figuur 2 duidt hoe de watersysteemkaart is opgebouwd. De kaart in bijlage A 'watersysteem West-Vlaanderen' in bijlage toont de locatie van de tijdelijk natte, permanent natte en permanent droge

²⁵ Watersysteemkaarten Universiteit Antwerpen

gebieden op schaal van de hele provincie West-Vlaanderen. Op deze kaart is ook het poldersysteem weergegeven, omdat dit niet-natuurlijke systeem een andere aanpak vergt.

Permanent droge gebieden

Hoewel we overal inzetten op infiltratie – ongeacht de beperkte dikte van de bovenste watervoerende laag – zijn deze gebieden bij uitstek geschikt om de rol als infiltratiegebied op te nemen. Deze gebieden zijn hoger gelegen en vormen ook de waterscheidingsgebieden. Het hemelwater dat hier langzaam kan insijpelen, heeft een veel langere verblijfstermijn in het grondwater. Dit grondwater stroomt immers geleidelijk door naar lager gelegen gebieden. Zo worden de depressies en waterlopen in die zones voorzien van water.

Het beleid in deze gebieden is gericht op de infiltratie van al het hemelwater binnen de zone zelf. Het uitgangspunt hier is om bijkomende verharding zo veel mogelijk te vermijden. Gerichte ontharding speelt in deze gebieden een belangrijke rol voor het herstellen van het watersysteem. Het water dat op verharde oppervlaktes valt mag niet afgevoerd worden naar rioleringen, regenwaterafvoeren, grachten of waterlopen. Het hemelwater kan hierbij wel opgespaard worden voor hergebruik of in infiltratiebekkens. Er wordt steeds rekening gehouden met de specifieke eigenschappen van de bodem (structuur, samenstelling, reliëf...). Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals in dorps- en stadskernen in deze hoger gelegen gebieden, wordt onderzocht hoe het publieke domein, de randen en de flanken van de hellingen ingezet kunnen worden om het hemelwater (ook dat van de ontwikkelingen zelf) vast te houden en te infiltreren. Hierbij wordt ook maximaal ingezet op mogelijke koppelkansen voor bijvoorbeeld de nabije woon-, natuur of landbouwfunctie.

Tijdelijk natte gebieden

Deze gebieden zijn natuurlijke depressies in het landschap die hogerop voorkomen. Ze verzamelen zowel afstromingswater als ondiep grondwater. Het gebied waaruit ze water verzamelen is eerder klein waardoor droge en natte periodes mekaar afwisselen. Het verzamelde water voedt de nabije waterlopen, vaak waterlopen van 2^e categorie waar de Provincie bevoegd is voor het beheer.

De functie van het tijdelijk vasthouden van water door deze depressies is vaak verdwenen doordat het teveel aan water via grachten en drainages verbonden werd met het netwerk van waterlopen. Toch hebben ze een groot potentieel om hun rol als natuurlijk waterreservoir opnieuw te vervullen.

Het beleid in deze gebieden is erop gericht om ze terug in te zetten voor zowel infiltratie als voor een verspreide watervoorraad. Eventuele verhardingen worden dan ook bij voorkeur verwijderd. Ontharding speelt in deze gebieden een belangrijke rol voor het herstel van het watersysteem. Daarnaast is er ook een aangepast ruimtegebruik wenselijk: zo zijn deze gebieden meer geschikt voor natte graslanden of aangepaste teelten. De microporiën zorgen bij natte graslanden voor een verbeterde infiltratie. In de grachten kan het water langer vastgehouden worden via stuwen zodat het minder snel in de waterlopen terecht komt. In sommige gevallen kan het misschien nuttiger zijn om een gracht te dempen.

Er kan een koppeling gemaakt worden met de aanleg van kleine landschapselementen en de afbakening van bredere oeverzones²⁶ ter hoogte van de waterlopen waardoor ook de waterkwaliteit in de waterlopen kan verbeteren.

²⁶ Decreet Integraal Waterbeheer

Permanent natte valleigebieden

Deze gebieden zijn lager gelegen en permanent nat door enerzijds het grondwater dat hier uit de bodem treedt (kwel) en anderzijds het water dat uit hoger gelegen gebieden via kleinere waterlopen afgevoerd wordt. Deze gebieden kunnen piekdebieten voor langere tijd opvangen waardoor de voeding van de grotere (onbevaarbare) waterlopen gelijkmatiger kan verlopen. In de huidige situatie wordt het water in deze gebieden nog veelal versneld afgevoerd naar de lager gelegen waterlopen. Ook hier zal dus de grondwatertafel zakken waardoor waterlopen op hun beurt gedraineerd worden. Doordat het grondwater één geheel vormt met het grondwater dat hogerop geïnfiltreerd is, zal het gehele *freatische grondwater** sneller afgevoerd worden naar de grotere waterlopen.

Als we het gehele watersysteem willen herstellen zullen we dus ook in deze gebieden een vernieuwd evenwicht tussen afvoeren en sparen moeten vinden. Daarvoor zal er in deze gebieden voldoende ruimte moeten zijn voor (natuurlijke) buffering in overstroombare zones. Dit zal echter niet evident zijn. Sommige delen ervan zijn momenteel immers ingezet voor bebouwing, akkerbouw en allerlei activiteiten.

Aangezien in deze zones de grootste volumes water samenkomen over een relatief lange periode, zijn deze gebieden geschikt om watervoorraden op te slaan in de grote waterlopen zelf of in kunstmatige niet verharde constructies naast de waterloop. In deze zones kunnen veenbodems worden hersteld. Deze veenbodems werken als een natuurlijke spons en slaan daarnaast broeikasgassen, zoals CO₂ en N₂O, op. [Behoud en herstel \(vernatting\) van bestaande veengebieden kan helpen voorkomen dat de koolstofvoorraad die in deze gebieden geborgen is, vrijkomt.](#)

Hiervoor zoeken we enerzijds naar bijkomende ruimte voor watervoorraden en evalueren we anderzijds de zones die reeds ingenomen of ontwikkeld zijn of een intensief gebruik kennen:

- Zo kan het zijn dat bepaalde zones hersteld moeten worden om terug water te kunnen opvangen en gaan we inzetten op het vergroten van de bergingscapaciteit onder- en bovengronds via bv. hermeandering of stuwbeleid en het wegnemen van constructies en verhardingen.
- Andere zones die behouden blijven zullen mogelijks bijkomende bescherming nodig hebben.
- Als in deze gebieden *harde bestemmingen** voorkomen die nog niet ingevuld zijn, worden deze omgezet naar een open ruimte bestemming.

INRICHTING KLIMAATBESTENDIGE RUIMTE

De focus van deze beleidslijn ligt op hoe we onze West-Vlaamse ruimte klimaatbestendig kunnen inrichten. Het is een ambitie binnen de strategische visie om in te zetten op de ecosysteemdiensten.

Ecosysteemdiensten zijn alle goederen en diensten die ecosystemen aan de samenleving bieden. Ze worden klassiek opgedeeld in drie groepen: de producerende diensten (zoals voedselproductie door landbouw of waterproductie), de regulerende diensten (zoals bestuiving, natuurlijke waterzuivering, kustbescherming of bescherming tegen erosie) en de culturele diensten (zoals groene ruimte voor recreatie). Ecosysteemdiensten worden dus zowel geleverd door bv. landbouw, bossen, graslanden, waterlopen, duinen of landschap en ze worden gebruikt door de hele samenleving. Ze kunnen uitgedrukt worden in kwalitatieve en soms ook in kwantitatieve of zelfs monetaire waarde. Er is ook een vierde groep aan ecosysteemdiensten namelijk de ondersteunende diensten. Dit zijn diensten die nodig zijn om de eerste drie groepen te leveren. Het gaat hierbij om bodemvorming, fotosynthese en de voedselkringloop. Op deze laatste set van diensten wordt niet dieper ingegaan in het BRVV.

De ecosystemen en de diensten die ze leveren, staan onder druk. Deze druk komt uit verschillende hoeken: verontreiniging, verdroging, versnippering, klimaatverandering, onaangepast beheer, landgebruiksverandering, overexploitatie...

We kunnen onze ruimte klimaatbestendig inrichten door - vanuit een ruimtelijke insteek - aandacht te geven aan deze ecosysteemdiensten. Hierbij moeten we ze voldoende ruimte geven en zetten we ze in bij het gebruik van ruimte en bij ontwikkelingen in de ruimte. [De voorziene ontwikkelingen om de ruimte klimaatbestendig te maken moeten ook zelf bestand zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering.](#)

Als er bijvoorbeeld in de open ruimte een nieuwe *natuurverbinding** wordt gepland, dan maken we de koppeling en afweging met het omliggende landgebruik en het plaatselijke fysisch systeem. We zoeken hierbij steeds naar koppelkansen.

Deze beleidslijn benaderen we vanuit verschillende hoeken, maar de uitvoering vergt een gebiedsgerichte bril:

- de dorps- en stadskernen
- landbouw
- natuur
- vrijetijdsbesteding: recreatief medegebruik, provinciedomeinen, groene assen
- bevaarbare waterlopen: rivieren en kanalen

Een gebiedsgerichte bril

De kenmerken van het fysisch systeem en de identiteit van het cultuurlandschap geven input aan hoe de ruimte klimaatbestendig kan worden ingericht. Dit vergt dus een aanpak en focus die afhankelijk is van de locatie binnen West-Vlaanderen, waarbij het fysisch systeem en het cultuurlandschap onderdeel uitmaken van de ruimtelijke afwegingen die gemaakt worden. Hierbij kunnen de West-Vlaamse deelruimten met hun specifieke kenmerken, die ook tot specifieke acties kunnen leiden, naar voor geschoven worden (*zie ook BK Aan de slag*).

In de Kustruimte(n) is de zee-strand-duinen-gordel de drager van natuur, toerisme en recreatie. Het is van belang om een goed evenwicht te vinden tussen de natuurwaarden en de toeristische vraag. De kustruimte heeft ook een belangrijke functie op vlak van kustverdediging.

De Polderruimte(n) bevatten grote aaneengesloten open ruimten met grondgebonden landbouw en natuur met daarin grootschalige lineaire assen. Deze Polderruimten hebben een specifiek watersysteem en spelen ook een belangrijke functie op vlak van kustverdediging.

De Veldruimte wordt gekenmerkt door een vrij gaaf cultuurhistorisch landschap met bossen en dreven en grondgebonden landbouw en veeteeltbedrijven.

In de Heuvel-IJzerruimte zijn de IJzervallei, de boscomplexen en de heuvels de dragers voor toerisme en recreatie. Het is een landschap met relatief geringe bebouwing, een golvend karakter en kleine landschapselementen, met daarin vooral gemengde landbouwbedrijven.

De Middenruimte heeft een specifiek landschap met verspreide – al dan niet grootschalige – bebouwing. In dit specifieke landschap is er een integratie van heuvelruggen, beekvalleien, bosgebieden, open-ruimteverbindingen en een diverse intensieve landbouwstructuur.

De Leieruimte omvat een verstedelijkte band langs de Leie. De schaarse aaneengesloten open ruimten hebben een belangrijke rol in deze sterk bevolkte regio.

De Interfluviumruimte omvat het grote open ruimtegebied tussen de Leie en de Schelde. Het is een golvend landschap met grondgebonden landbouw die de visuele openheid ondersteunt. De ruimte bevat ook beekvalleien, kleine landschapselementen en beboste kammen.

In de dorps- en stadskernen

Klimaatbestendige dorps- en stadskernen hebben nood aan specifieke ecosysteemdiensten en een klimaatbestendige inrichting.

In deze kernen kan hittestress tegengegaan worden door ruimte te bieden aan water en planten die voor verkoeling en schaduw zorgen. [Vooraf hoog groen \(bomen\) helpt om hitte te temperen](#). De luchtkwaliteit kan verbeteren door meer planten te voorzien. Hier is nood aan toegankelijke groene ruimte waarin de bewoners kunnen ontspannen en is er nood aan ruimte voor water in functie van waterveiligheid en waterinfiltratie.

Deze diensten hebben zowel ruimte binnen de dorps- en stadskernen nodig, als in de aanpalende open ruimte.

We zoeken naar koppelkansen in het publieke domein zoals gerichte ontharding, ruimte waar hemelwater kan vastgehouden worden en het ook kan infiltreren, ruimte voor ontmoeting en ontspanning, ruimte voor (toegankelijk) groen en ruimte voor ontmoeting.

Er ligt ook een taak op het private domein voor ontharding, verhoging van de biodiversiteit, ruimte voor water... Minstens bij nieuwe ontwikkelingen, vernieuwing of reconversieprojecten in de dorps- of stadskern moet gezocht worden naar opportuniteiten om de ruimte klimaatbestendig in te richten en dus plaats te voorzien voor oa. water, groen en ruimte voor ontmoeting (*zie ook BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*).

Het ruimtegebruik in de dorps- en stadskernen biedt ook kansen voor het omliggende ruimtegebruik, bijvoorbeeld wat betreft waterbeschikbaarheid. Het hemelwater van daken wordt opgevangen en hergebruikt. Deze watervoorraad kan ook dienen voor andere watergebruikers zoals voor landbouwers of andere bedrijfsactiviteiten. Dergelijke koppelkansen tussen de ruimtegebruikers verhogen het ruimtelijk rendement en zorgen er voor dat we minder ruimte innemen (*zie ook BK Aan de slag*).

Landbouw

Landbouw is een belangrijke en de grootste ruimtegebruiker in de open ruimte en kent verschillende verschijningsvormen: akkerbouw, tuinbouw, veehouderij... Landbouw is voornamelijk een leverancier van voedsel, grondstoffen, energiegewassen... Maar landbouw kan ook bijdragen aan een gezonde bodem, waterinfiltratie, erosiebestrijding, de verhoging van de biodiversiteit... Landbouw levert dus ecosystemendiensten, heeft impact op de werking van andere ecosystemendiensten én heeft zelf ook nood aan ecosystemendiensten.

We erkennen landbouw hierbij in de rol van de leverancier van ecosystemendiensten en als beheerder van de open ruimte. Om onze open ruimte klimaatbestendig in te richten hebben we nood aan een duurzaam landbouwmodel.

We zorgen dat landbouw weerbaar is tegen klimaatwijzigingen en we zorgen voor voldoende beschikbaar water voor landbouw. Dit kan op verschillende manieren ingevuld worden: het kan gaan over een evenwichtige grondwatertafel, over het afstemmen van het landgebruik op de waterbeschikbaarheid, over bodem- en waterkwaliteit, over kleine of over grote buffer- en / of captatiebekkens...

Waterbuffering kan meerdere rollen vervullen: als een watervoorraad voor landbouwers, als een bescherming tegen wateroverlast, als een broedplaats voor watervogels... Deze watervoorraden kunnen op verschillende manieren voorkomen, al dan niet met folies of taluds. Elk type heeft specifieke potenties en uitdagingen. Om tot een evenwichtige keuze en uitvoering te komen zijn waterkwaliteit, biodiversiteit en impact op het watersysteem en landschap belangrijke afwegingscriteria. [Hierbij kan ook ingezet worden op het herstel van de tijdelijk natte gebieden.](#)

Natuur

Natuur is een belangrijke hoofdfunctie van de open ruimte en kent verschillende verschijningsvormen: bos, grasland, heide, duinen... Natuur is grotendeels gestructureerd binnen een netwerk: het groene netwerk. Dit netwerk bevindt zich niet louter in de open ruimte, maar loopt ook door dorps- en stadskernen. Om onze ruimte klimaatbestendig in te richten en de biodiversiteit te verhogen hebben we nood aan een robuust groen netwerk. Daarom willen we dit groene netwerk bijkomend versterken, zowel in de open ruimte als in de dorps- en stadskernen. Het groene netwerk bestaat uit twee grote onderdelen: de natuurkernen en de natuurverbindingen.

Als Provincie willen we hier zelf aan de slag gaan vanuit onze rol als waterloopbeheerder én onze rol als eigenaar en beheerder van provinciedomeinen.

Natuurkernen

Een kwalitatieve groene ruimte zorgt voor een klimaatbestendige ruimte. De beschikbaarheid van water is mede sturend in het soort ecosysteem dat op een plek gerealiseerd kan worden. De bestaande natuurkernen bevatten verschillende soorten ecosystemen die gekoppeld zijn aan het watersysteem en die we kunnen groeperen in drie groepen: mariene natuur (kustduinen en strand), droge natuur (bossen, graslanden en heide) en natte natuur (natte graslanden, moerassen, moerasbosjes, stilstaand water en waterlopen).

De natuurkernen zijn meestal volledig of gedeeltelijk gevat door een Vlaamse of Europese bescherming zoals GEN (*grote eenheid natuur*) of GENO (*grote eenheid natuur in ontwikkeling*), Natura 2000 (*habitatrichtlijn of vogelrichtlijn gebied met instandhoudingsdoelstellingen*), Historisch Permanent Grasland (HPG)...

We erkennen het Vlaamse AGNAS beleid – met de nuance dat een update op basis van nieuwe inzichten mogelijk is (de visies dateren van begin jaren 2000) – en zetten als Provincie mee in op:

- De verdere versterking van de bestaande natuurkernen in relatie tot het fysisch systeem (zowel kwalitatief als kwantitatief) om ze robuuster te maken;
- De ontwikkeling van natuurverbindingen binnen de natuurkernen zelf;
- De ontsnippering van de aanwezige natuur;
- De verhoging van de biodiversiteit (bv. behoud provinciale prioritaire soorten);
- Koppelkansen en kwaliteitswinsten voor de natuurkernen vanuit de aanwezige functies (bv. ontharden en inrichting van wandelpaden).

Natuurverbindingen

Natuurverbindingen zijn cruciaal om de versnippering van de natuur in onze provincie tegen te gaan. De vormgeving van en de nood aan een natuurverbinding is per regio, per te verbinden ecosysteem en soort anders. Natuurverbindingen hebben als doel om leefgebieden van soorten te verbinden. Hoe de natuurverbinding het beste wordt ingericht, hangt dus af van welk type van ecosysteem met elkaar wordt verbonden. Wanneer twee bossen worden verbonden, zal de functionele natuurverbinding robuust genoeg moeten zijn om er de soorten die het bos als leefgebied hebben doorheen te laten bewegen. Dit vergt een andere aanpak dan de verbinding van natte graslanden.

Verbindingen tussen natuurkernen kunnen worden vormgegeven door:

- Stapstenen: kleine groene gebieden die zich op een regelmatige afstand van elkaar bevinden. De gebieden zijn te klein om een volwaardig leefgebied van een specifieke soort te zijn, maar werken als tijdelijk verblijf voor de soort die zich van stapsteen tot stapsteen kan verplaatsen.
- *Corridors**: zones die een aaneengesloten lint vormen tussen twee natuurkernen. De breedte van de corridor is bepalend voor de werking, net als de verstoring aan de randen.
- *Leefgebiedverbindingen**: corridors die voldoende breed en robuust zijn zodat ze ook zelf kunnen fungeren als leefgebied, dus niet louter als verbinding tussen twee leefgebieden.

Als bijkomende natuurverbindingen gezocht worden, wordt gekeken naar het fysisch systeem en het plaatselijke cultuurlandschap (en dus ook de aanwezige functies en het ruimtegebruik) om zo in te zetten op een type van verbinding die daar het beste past. Het vraagt dus maatwerk, zowel naar type verbinding als naar inrichting. Natte natuurverbindingen worden geënt op de permanent of tijdelijk natte gebieden, droge natuurverbindingen op de permanent droge gebieden.

Als Provincie zetten we in op:

- De versterking van natuurverbindingen;
- De zoektocht naar en realisatie van nieuwe natuurverbindingen tussen oa. provinciedomeinen of andere groengebieden;
- De koppeling van het type natuurverbinding met het fysisch systeem (langs oevers, door droge gebieden...);
- Het uitbouwen van natuurverbindingen langsheen oeverstroken;
- Kleine landschapselementen (KLE's) zoals dreven, houtkanten, beplante taluds of bomenrijen langs akkerranden hebben een belangrijke rol om de biodiversiteit te verhogen en natuurverbindende doelen te bereiken. Dit netwerk van KLE's wordt bijkomend versterkt en uitgebreid.

Vrijtijdsbesteding

Vrijtijdsbesteding is een belangrijke functie in de open ruimte en nabij de dorps- en stadskernen. In dit beleidskader focussen we op het recreatief medegebruik: het gaat om wandelen, fietsen, paardrijden... Recreatief medegebruik omvat de (niet-gemotoriseerde) beleving van de ruimte. Dit recreatief medegebruik is veelal gekoppeld aan de eigenheid van het cultuurlandschap. De West-Vlaamse landschappen hebben veel kwaliteiten waardoor mensen het gebied willen beleven. Het is dus een functie die doorheen het cultuurlandschap, de landbouwruimte en het groene netwerk loopt.

Beleving is ook een ecosysteemdienst. Het bestaande aanbod aan toegankelijke open ruimte is in bepaalde gebieden door overdruk aan recreatief medegebruik bedreigd (bv. op de stranden, in de duinen, in de bossen of in de provinciedomeinen), daarom is er een nood aan een voldoende groot aanbod.

Het is dan ook een provinciale ambitie om voldoende mogelijkheden voor vrijtijdsbesteding te voorzien en over een voldoende groot aanbod aan toegankelijk groen te beschikken. Inwoners van West-Vlaanderen moeten hun vrije tijd kwalitatief en dicht bij huis kunnen doorbrengen. [Dit heeft ook een positieve impact op de gezondheid en de ruimtelijke leefkwaliteit.](#) Recreatief medegebruik in dorps- en stadskernen en in de open ruimte of groene domeinen zijn hier de opties. De provinciedomeinen en andere groene recreatieve domeinen vervullen hierbij een belangrijke rol.

Nieuwe domeinen zijn nodig in gebieden met grote bevolkingsconcentraties en met minder belevingswaarde in het buitengebied. Immers, in dergelijke gebieden kan het recreatief medegebruik in de landelijke omgeving onvoldoende de behoefte opvangen. Daarom is het belangrijk om in dergelijke streken meer geconcentreerde groene (deels) toegankelijke domeinen, zoals een provinciedomein, te ontwikkelen.

Ook bij de steden wordt, in overleg met de betrokken overheden, ruimte voorzien voor de ontwikkeling van stadsgroen, zoals een stadsrandbos. Deze groene ruimten hebben voornamelijk een rol met het oog op ontspanning van de plaatselijke bevolking. Er dient voldoende aandacht uit te gaan naar de bereikbaarheid met het openbaar vervoer en de fiets. De bereikbaarheid met de auto mag evenwel niet uit het oog worden verloren.

Provinciedomeinen

Provinciedomeinen vervullen verschillende functies:

Strategische functie: Het domein fungeert als hefboom voor een regiowerking. Domeinen worden ingeschakeld in een toekomstgericht provinciaal regiobeleid.

Toeristisch-recreatieve functie: Alle provinciedomeinen hebben een toeristisch-recreatief belang en zijn als dusdanig ingericht en uitgerust met multimodale parkeermogelijkheden en recreatieve voorzieningen. De fiets- en wandelnetwerken zorgen voor een stimulans.

Economische functie: Domeinen bezitten een rechtstreekse economische dynamiek door de samenwerking met uitbaters van cafetaria's, houtverkoop en landbouwgebruik. Onrechtstreeks profiteert de regio mee van de aantrekkingskracht van een domein op vlak van toerisme en recreatie. Domeinen vormen immers belangrijke schakels als groen wandel- en fietsparadijs, zwemzone, sportplek, culinair aanbod, natuurbeleving...

Ecologische - landschappelijke functie: Bepaalde onderdelen hebben een aanzienlijk ecologisch belang of kunnen in die zin ontwikkeld worden. Bij de aanleg en inrichting van de provinciedomeinen wordt het nodige gedaan om een gevarieerd landschap met diverse biotopen tot stand te brengen.

Sociale functie: Een domein is - mits kwalitatieve inrichting en recreatieve voorzieningen - een ontmoetingsplaats voor verschillende doelgroepen: joggers, wandelaars, fietsers, mountainbikers, ruiters, adventure...

Educatieve functie: Op provinciedomeinen is er vaak een aanbod voor scholen of andere doelgroepen.

Cultuur-historische functie - erfgoed: Een aantal van de provinciedomeinen bezitten een cultuur-historische waarde: WO1 sites, forten, kastelen, landhuizen, historische waardevol landschap...

Provinciedomeinen zijn voornamelijk gebieden die de bezoeker nauw contact bieden met de natuur. Aanvullend op de natuurfunctie is ook recreatief medegebruik / zachte recreatie zoals wandelen, fietsen, mountainbike, speelnatuur of paardrijden toegelaten. Binnen de recreatiezones op de bestemmingsplannen met gebiedscategorie recreatie komen naast zachte recreatie ook andere vormen van recreatie in aanmerking. Welke recreatieve functies kunnen ondergebracht worden in het domein, dient verder per domein onderzocht te worden. Dit wordt bepaald in functie van de aanwezige natuur- en landschappelijke waarden. Het is immers niet de bedoeling om, naast wandelen en fietsen, alle recreatievormen in elk domein toe te laten. Naast de visie op het domein zelf, dient het domein ook in zijn omgevingscontext geplaatst te worden en dient het aanbod aan recreatie in de regio in rekening te worden gebracht.

Deze domeinen zijn op diverse locaties ingeplant en bieden de mogelijkheid tot kwalitatieve vrijetijdsbesteding dicht bij huis. We willen in de provinciedomeinen ook natuurdoelen behalen. De provinciedomeinen zijn vaak een deel van een natuurkern en zijn van groot belang voor het groene netwerk in de provincie. Het ruimtelijk beleid voor deze natuurkernen is meestal een Vlaamse bevoegdheid. De inrichting en het beheer van het provinciedomein is een provinciale bevoegdheid. De Provincie wenst de natuurwaarden van haar domeinen zoveel als mogelijk te behouden en te versterken, in evenwicht met de mogelijkheden voor zachte recreatie. De provinciedomeinen kunnen uitgebreid worden voor natuur en / of recreatie. Welke functie in de uitbreiding ondergeschikt is, dient per domein bekeken te worden, op basis van de aanwezige natuur- en landschappelijke waarden. Hierbij stemmen we af met de AGNAS-processen van de Vlaamse overheid. In het domeinbeheer wordt ook samengewerkt met de landbouwsector waarbij lokale landbouwers worden ingezet bij bv. gras- of maaibeheer.

Bij de versterking en uitbouw van de domeinen wordt steeds rekening gehouden met de omliggende functies.

De aanleg van nieuwe infrastructuur in en rond deze domeinen is mogelijk. Op voorwaarde dat die infrastructuur zorgt voor de begeleiding en de spreiding van de bezoekers en dat deze in relatie staat met de aanwezige recreatieve vormen binnen het domein en geen afbreuk doet aan de intrinsieke landschapswaarden, in het bijzonder wat de beschermde landschappen betreft. Autonome ontwikkelingen zijn niet toegelaten. Duurzame bereikbaarheid van het domein met de fiets of het openbaar vervoer staat voorop.

Hierbij kan volgende infrastructuur overwogen worden: aangepaste wegenis, een tracé voor toegankelijkheid voor personen met een beperking, een cafetaria, sanitair, groene parkeerruimte of

reorganisatie van bestaande parking, een bezoekerscentrum, een uitkijktoren... Er dient hierbij in de eerste plaats bekeken te worden of bestaande bebouwing kan ingezet worden voor deze functies. In het bijzonder omwille van de impact op de omgeving dient er bijzondere aandacht te zijn voor de waterzuivering en het vasthouden en infiltreren van water binnen het domein. Bovendien moet er voldoende parkeerruimte zijn zodat wildparkeren wordt vermeden. [Anderzijds is het ook belangrijk om geen overaanbod aan parkeerruimte te creëren om de effectiviteit van de duurzame alternatieven voor de auto niet te ondergraven.](#)

Groene assen

De groene assen zijn voormalige spoorwegbeddingen die ingericht zijn tot ecologische waardevolle recreatieve (en soms functionele) verbindingen waar de combinatie tussen een natuurverbinding en een recreatieve of functionele verbinding wordt gemaakt. Deze lijnvormige ecologische infrastructuur heeft niet enkel een verbindende en recreatieve of functionele functie, maar heeft ook intrinsieke natuurwaarden. We versterken deze door kleine natuurgebieden / stapstenen langsheen de assen te realiseren.

Recreatief medegebruik

Bij recreatief medegebruik gaat de aandacht vooral naar de kwaliteit en de belevingswaarde, zonder de hoofdfuncties te schaden. Bestaande fiets- en wandelverbindingen worden geoptimaliseerd en verlengd met het oog op meer comfort en ruimtelijke kwaliteit.

Elementen die hierin meespelen zijn:

- Versterken van de beleving;
- Inrichten van onthaal- of startpunten;
- Optimaliseren van onthaalinfrastructuur;
- Koppeling aan waterlopen indien gewenst.

Het koppelen van recreatieve of natuurverbindende doelen aan waterlopen of kanalen zorgt voor win-win situaties. Maar dergelijke combinatie van functies vraagt ook ruimte en afstemming van bv. breedte, gebruik, verlichting of materiaalgebruik. Daardoor moeten er ook keuzes gemaakt en prioriteiten gekozen worden. Natuurverbindende doelen kunnen en zullen dus niet steeds gecombineerd worden met recreatieve doelen, net zoals transport en overslag via kanalen moeilijk te combineren is met ecologische doelen op en rond het kanaal.

Bevaarbare waterlopen

Kanalen en rivieren zijn multifunctionele assen bij uitstek. Deze bevaarbare waterlopen kunnen ingezet worden om de klimaatbestendigheid van de West-Vlaamse ruimte te verhogen.

Ze hebben een rol op het water: logistiek transport op het water, recreatie, natuur. Ze hebben ook een rol naast het water: jaagpaden kunnen ingezet worden voor recreatieve en / of functionele verbindingen, bomenrijen langs een kanaal als onderdeel van een natuurverbinding, natuurlijke oeverzones bieden plaats voor waterzuivering... Kanalen kunnen ingezet worden voor waterberging of voor functies die nood hebben aan water.

Omwille van de functionele verplaatsingen op het water zijn de kanaalranden geschikte locaties voor overslagplatforms en watergebonden bedrijvigheid. Al spelen hier ook andere locatie-vereisten mee en dient steeds een afweging gemaakt te worden conform het *BK ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten*.

ACTIES

Met wie? De 'we' in de actie is te lezen als 'de Provincie'. Maar de Provincie is niet alleen aan zet. Bij de uitvoering van een actie worden steeds de stakeholders in kaart gebracht en onderzocht wie betrokken kan worden bij de uitvoering. De Provincie engageert zich om de acties steeds op basis van samenwerking, overleg en participatie uit te voeren.

Hoe? Bij de uitvoering van een actie wordt steeds gekeken welke instrumenten (een RUP, een verordening, een gebiedsvisie, een subsidiereglement, een samenwerkingsovereenkomst...) en welke financiële middelen het beste kunnen worden ingezet. Hierbij is er steeds aandacht voor flankerend beleid. Deze aspecten worden niet beschreven in de actie zelf, maar maken dus onderdeel uit van de uitvoering.

VRAAG AAN VLAANDEREN

We vragen aan de Vlaamse Regering substantieel meer middelen om de open ruimte in West-Vlaanderen klimaatbestendig en veerkrachtig te kunnen inrichten. In de strategische visie van het BRV, goedgekeurd in de Vlaamse Regering op 20 juli 2018, is dit één van de speerpunten. West-Vlaanderen is de meest landelijke provincie van Vlaanderen. Visies en acties op bovenlokaal niveau is aangewezen. De provincie heeft ervaring als gebiedsregisseur in de open ruimte in nauw overleg met lokale besturen en Vlaamse administraties. De provincie vraagt meer middelen om een geïntegreerde aanpak voor het klimaatbestendig maken van de open ruimte concreet op het terrein te kunnen uitvoeren.

GEBIEDSVISIE

- *De Provinciale beheertaak en eigendomspositie is een goede uitgangspositie om met verschillende partners aan de slag te gaan om zaken op het terrein te realiseren door middel van:*
 - o *Gebiedsgerichte projecten;*
 - o *Gebiedsvisies uitwerken zoals Water+land+schap;*
 - o *De uitbouw en versterking van de provinciale domeinen;*
 - o *Onthaalpoorten of infrastructuur ontwikkelen;*
 - o *Belevingsinfrastructuur ontwikkelen;*
 - o *Netwerken in kaart brengen en updaten;*
 - o *Versterken van het aanbod aan toegankelijk groen.*

GEBIEDSAANPAK

- *We nemen het initiatief om gebiedscoalities op te starten om zo op een geïntegreerde wijze de uitdagingen m.b.t. het watersysteem in een bepaald gebied aan te pakken. De schaal van deze gebieden kan variëren naargelang de hoogdringendheid, werkbaarheid of potenties die zich aandienen. Hiervoor wordt samengewerkt met gemeenten, overheidsinstanties, waterbeheerders, landbouw- en natuurverenigingen, enz. Voorbeelden van deze werkwijze zijn de strategische projecten 'Ijzer- en Handzamevallei' en de 'Mandelvallei'.*

WATERSYSTEEM

- *We bouwen kennis op omtrent de versterking van het watersysteem. We nemen hierover bijkomend een sensibiliserende rol op en voorzien educatie.*
- *We realiseren een meer natuurlijk watersysteem als waterloopbeheerder.*
- *We zetten (ruimtelijke) instrumenten in om het generieke waterbeleid uit te voeren:*
 - o *bv. een afwegingskader of reglement voor geschikte locaties / inrichtingsprincipes voor waterbuffering / watercaptatie / waterputten;*
 - o *bv. een gebiedsgericht actieplan in functie van waterkwaliteit*
 - o *bv. een verordening als instrument rond bepaalde problematieken rond het watersysteem;*

- *bv. provinciaal reglement rond waterputten: er wordt gezocht naar landbouwers die willen investeren in een waterbuffer op hun percelen om zo de eigen watervoorraad uit te breiden en de gemeenschap te beschermen tegen wateroverlast. Deze watervoorraden kunnen op verschillende manieren voorkomen, al dan niet met folies of taluds. Elk type heeft specifieke potenties en uitdagingen. Zo spelen de waterkwaliteit in functie van de landbouw (serrebouw in het bijzonder), biodiversiteit, impact op het watersysteem en op het landschap een belangrijke rol in een evenwichtige keuze en uitvoering.*
- *We inventariseren de huidige en vroegere veengebieden in de provincie als eerste stap richting behoud en herstel.*

ONTHARDEN

- *We maken een kaart op om de overlap van de natte gebieden met niet ingevulde harde bestemmingen zichtbaar te maken. Op basis van deze kaart kunnen concrete ruimtelijke acties genomen worden, zoals het schrappen van deze bestemmingen, inclusief flankerend beleid.*
- *We stimuleren / ondersteunen gerichte ontharding in de natte gebieden.*

KANALEN

- *We zetten in op een geïntegreerde visie en aanpak van de kanalen in West-Vlaanderen. We willen de West-Vlaamse kanalen op verschillende fronten versterken: publieke ruimte, landschap, recreatie, erfgoed, natuur & biodiversiteit, mobiliteit en ruimtelijke kwaliteit. Hierbij gaat het niet enkel over de fysieke infrastructuur van de kanalen, maar ook om het al dan niet economisch gebruik en de levenskwaliteit van de inwoners.*

PROVINCIEDOMEINEN EN GROENE ASSEN

- *We zorgen voor een voldoende aanbod aan toegankelijke groene ruimte. We zetten verder in op het beheer en de ontwikkeling van groene assen en provinciedomeinen. Hieraan kunnen bijkomende acties gekoppeld worden zoals de uitvoering van de AGNAS-visie.*
- *We voeren een actief verwervingsbeleid rond de Provinciedomeinen en de groene assen om meer natuur te creëren en natuur te verbinden. We breiden de groene ruimte in beheer van de Provincie uit.*
- *We ontwikkelen netwerken voor zachte recreatie in provinciedomeinen en langs groene assen.*
- *We realiseren meer ruimte om te spelen in de natuur in aangeduide zones met verschillende gradaties van inrichting.*
- *We verbeteren de kwaliteit van de groene ruimte in beheer van de Provincie. We verbeteren de waterkwaliteit, versterken de biodiversiteit en verbinden de natuur.*

DORPEN EN STEDEN

- *We ondersteunen gemeenten in de uitbouw van en de versterking van hun aanbod aan toegankelijk groen in dorps- en stadskernen, zoals parkgroen, buurtgroen, en stadsgroen, onder andere via LEADER-programma's en via kennisuitwisseling.*

LANDBOUW

- *We bouwen kennis op rond teelten die compatibel zijn met het watersysteem en het veranderende klimaat.*
- *We zoeken naar landbouwers die willen investeren in een waterbuffer op hun percelen om zo de eigen watervoorraad uit te breiden en de gemeenschap te beschermen tegen wateroverlast.*

NATUUR

- *We zetten mee in op realisaties van natuurverbindingen. We verfijnen en ontwikkelen deze aan de hand van een gebiedsgericht proces en koppelen de realisatie van natuurverbindingen aan andere ruimtelijke processen of plannen.*

- *We stimuleren / ondersteunen /evalueren de inrichting van de reeds bestemde en beschermdde groene gebieden (bv. daar waar een groene bestemming nog niet zo is ingericht).*
- *We maken een actieplan biodiversiteit op.*

AGNAS

- *We nemen in samenspraak met Vlaanderen en gemeenten AGNAS-taken op nabij provinciale eigendommen en / of domeinen in beheer van de Provincie, maar ook elders in de provincie.*

RECREATIE

- *We versterken het recreatief netwerk en zoeken naar missing links en opportuniteiten om het netwerk verder uit te breiden.*
- *Het aanbod aan toegankelijk groen wordt verder in kaart gebracht. Dergelijke kaart kan een vertrekpunt zijn voor verdere acties om het aanbod aan toegankelijk groen te verhogen.*

LANDSCHAP

- *We zetten in op de ondersteuning van de landschappelijke integratie van bedrijfsgebouwen door de opmaak van bedrijfsintegratieplannen*
- *We zetten verder in op de ondersteuning van de werking van de regionale landschappen (kleine landschapselementen, bomenplannen...)*

MOBILITEIT

- *We zetten verder in op de ontwikkelingen van het provinciaal fietsroutenetwerk.*

BIJLAGE A

- Watersysteemkaart op niveau West-Vlaanderen
- Kaart met ecosystemen in West-Vlaanderen

Levendige en verbonden dorps- en stadskernen

Waarom dit beleidskader	34
Rol van de Provincie	34
Beleidslijnen	35
Maximale versterking van kwaliteit van álle West-Vlaamse dorps- en stadskernen.....	35
Versterken van het netwerk van dorps- en stadskernen	41
Woonlinten en woonclusters buiten de kernen.....	49
Acties	50

WAAROM DIT BELEIDSKADER

West-Vlaanderen kent een rijke diversiteit aan dorps- en stadskernen, waarbij elke kern zijn kwaliteiten heeft. Tegelijk staan onze dorps- en stadskernen voor belangrijke ruimtelijke uitdagingen, zoals de verkeersveiligheid in kernen garanderen, *basisvoorzieningen** behouden én bereikbaar houden en op veranderende woonbehoeftes inspelen.

Als Provincie willen we álle West-Vlaamse dorps- en stadskernen betrekken bij het aanpakken van deze ruimtelijke uitdagingen om de woon- en leefkwaliteit van alle dorps- en stadskernen te verbeteren. Daarnaast willen we ruimtevragen op hun geschikte locatie ontwikkelen. Dit doen we door de dorps- en stadskernen op elkaar af te stemmen.

Op die manier dragen we bij aan de uitbouw van een duurzaam en goed gestructureerd netwerk van levendige en verbonden dorps- en stadskernen.

Het beleidskader omvat drie complementaire beleidslijnen:

Maximaal versterken van de kwaliteit van álle dorps- en stadskernen

Dit luik beschrijft hoe we de kwaliteit en de leefbaarheid van de kernen kunnen verbeteren, onder andere door de publieke ruimte en voorzieningen te verbeteren, duurzame mobiliteit uit te bouwen en het rendement van de bebouwde en verharde ruimte op maat van de locatie te optimaliseren.

Versterken van het netwerk van dorps- en stadskernen

Dit luik beschrijft hoe we dorps- en stadskernen als een duurzaam netwerk uitbouwen en versterken. Dorps- en stadskernen hoeven bijvoorbeeld niet allemaal dezelfde bovenlokale voorzieningen aan te bieden. Daarom brengen we de kenmerken van dorps- en stadskernen in kaart en beschrijven we hoe we deze kenmerken gebruiken bij het afwegen van ruimtevragen.

Woonlinten en woonclusters buiten de kernen

Dit luik beschrijft welk beleid we uitstippelen voor de *woonlinten** en *woonclusters**, die buiten de afbakening van de dorps- en stadskernen gelegen zijn, zodat kernversterkende functies maximaal kansen krijgen in de kernen zelf.

ROL VAN DE PROVINCIE

De dorps- en stadskernen van West-Vlaanderen vormen een netwerk dat gemeentegrenzen overschrijdt en een bovenlokale werking kent op vlak van onder andere mobiliteit, voorzieningen, wonen, detailhandel en bedrijvigheid.

Als Provincie hebben we over het netwerk van dorps- en stadskernen kennis en ervaring opgebouwd, onder andere door studies op vlak van wonen, bedrijvigheid en leefbaarheid en door ontwerpend onderzoek. Daarnaast kunnen we vanuit onze bevoegdheden en ervaring inzake het integraal handelsvestigingsbeleid met gemeenten samenwerken om een kernversterkend en handel ondersteunend beleid te voeren. Op vlak van mobiliteit willen we als kennispartner en adviesorgaan lokale besturen ondersteunen via de vertegenwoordiging in onder andere vervoerregio's en als schakel tussen het Vlaamse en het lokale beleid.

Dankzij deze kennis en ervaring hebben we zicht op de diversiteit aan dorps- en stadskernen en de diverse uitdagingen van deze dorps- en stadskernen. Door de verschillende types op elkaar af te stemmen, kunnen we bovenlokale ruimtevragen en de verdeelvraagstukken van behoeften naar de

juiste kern in het netwerk begeleiden, de eigenheid van dorps- en stadskernen versterken en hun sterktes verder laten ontwikkelen.

BELEIDSLIJNEN

MAXIMALE VERSTERKING VAN KWALITEIT VAN ALLE WEST-VLAAMSE DORPS- EN STADSKERNEN

Deze beleidslijn dient als basis voor de gemeenten om hun beleid voor de dorps- en stadskernen verder uit te werken en om deze specifiek en op maat van de dorps- en stadskernen te vertalen.

Samen met de gemeenten en andere partners willen we maximaal inzetten op de kwaliteit van alle dorps- en stadskernen. Dit doen we op vijf manieren: door kwaliteitsvolle dorps- en stadskernen uit te bouwen, door duurzame mobiliteit als verbinding tussen dorps- en stadskernen naar voor te schuiven, door het rendement van de bebouwde en verharde ruimte te optimaliseren, door in te zetten op kwaliteitsvolle reconversie in de dorps- en stadskernen en door inbreiding en verdichting te bekijken in relatie tot woonbehoeften.

Kwaliteitsvolle dorps- en stadskernen

We formuleren negen doelstellingen die bijdragen aan de uitbouw van kwaliteitsvolle dorps- en stadskernen. Als Provincie voeren we hier een ondersteunend beleid met de inzet van instrumenten en middelen.

Verbeteren van kwaliteit van de woonomgeving

De inrichting van de publieke ruimte, het voetpad, de straat en de pleintjes, bepalen de kwaliteit en beeldkwaliteit van de woonomgeving. De woonomgeving wordt versterkt door in te zetten op kwaliteitsvolle publieke ruimte, met aandacht voor de gelijkvloerse verdieping van de gebouwen en hun betekenis voor de beleving van die publieke ruimte. Hierbij dient er aandacht te zijn voor het bestaande erfgoed en de betekenis van dit erfgoed voor de identiteit en de beeldkwaliteit in de straat en de woonomgeving.

Voor de leefbaarheid van de dorps- en stadskernen is het van belang om hier toegankelijke groene ruimte te voorzien voor de inwoners. Deze ruimte kan op verschillende schaalniveaus worden vormgegeven: buurtgroen, parkgroen, stadsgroen...

Inzetten op ontmoeting

Om sociale cohesie te versterken is het belangrijk om ontmoetingskansen te creëren in de publieke of semipublieke ruimte en dit voor verschillende generaties en doelgroepen. Deze ontmoetingskansen worden verhoogd door de inrichting van de straat, door banken bij groene speelplekken te voorzien en door ontmoetingsruimten te realiseren die door verschillende verenigingen of leeftijden kunnen worden gebruikt. De aanwezige voorzieningen, een dorpspunt of een kerk of andere beeldbepalende erfgoedsite, kunnen bij een neven- of herbestemming hierin ook een belangrijke rol vervullen.

Uitbouwen van klimaatbestendige dorps- en stadskernen

Waterlopen en het groene netwerk stoppen niet aan de grens van een dorp of stad. Het zijn de aders die ruimte geven aan water en biodiversiteit en die zo de dorps- en stadskernen in verbinding brengen met de open ruimte en ze klimaatbestendig helpen maken.

Groene ruimte binnen dorpen en steden vervult een belangrijke rol voor de infiltratie of buffering van water, om voor verkoeling en schaduw te zorgen, om de luchtkwaliteit te verbeteren of als ontspanningsruimte. Hiervoor zetten we maximaal in op gerichte ontharding en ruimte om de dorps- en stadskernen klimaatbestendig in te richten (zie *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte*).

Om tot klimaatbestendige dorps- en stadskernen te komen, is er binnen de kernen aandacht voor hernieuwbare energie, voor energiebesparing en energie-efficiëntie zoals het delen van ruimte en multifunctioneel gebruik.

Versterken van eigenheid en beeldkwaliteit

We willen de lokale verschillen van onze diverse dorps- en stadskernen behouden en als sterktes inzetten. De beeldkwaliteit verbeteren zien we als een belangrijke manier om de eigenheid van onze dorps- en stadskernen te versterken en hun herkenbaarheid te waarderen. Een middel hierbij is 'behoud door ontwikkeling', namelijk het bestaande erfgoed respecteren door het nieuwe functies en dus een toekomst te geven.

Daarnaast staan dorps- en stadskernen ook steeds in verbinding met het omliggende landschap. Door dorps- en stadskernen te ontwikkelen met respect voor de eigenheid, historische context en de schaal, kunnen ze ook een onthaalfunctie vervullen voor toerisme en recreatie. Deze functie wordt vervuld op een manier die ook voor de eigen inwoners ten goede komt en in evenwicht is met de draagkracht van de dorps- of stadskern.

Verbinden met het omliggende landschap

Velden, akkers, bossen, duinen en stranden rondom of nabij de dorpen en steden dragen bij tot de ruimtelijke kwaliteit en beleving. Het is daarom van groot belang om de dorps- en stadskernen te verbinden met het omliggende landschap, zowel fysiek als kwalitatief.

Door trage verbindingen uit te bouwen kan de relatie tussen de woonomgeving en het omliggende landschap sterker worden. De bebouwing kan meer verbonden worden met het landschap door een kwalitatieve afwerking of overgang op de scheidingsgrens. Er dient bijgevolg aandacht te zijn voor de landschappelijke inpassing van de dorpen en steden in het landschap.

De dorps- en stadskernen kunnen ook functioneel verbonden worden met het omliggende landschap, meerbepaald met de functies van de omliggende open ruimte. Zo kan er bv. ingezet worden op een wisselwerking tussen kern en landbouw (korte keten, CSA, volkstuintjes...) of met natuur in functie van toegankelijk groen.

Verbeteren van de verkeersleefbaarheid

Binnen West-Vlaanderen zal er altijd auto- en vrachtverkeer aanwezig blijven. Toch is de verkeersveiligheid en verkeersleefbaarheid in de dorps- en stadskernen een belangrijk aandachtspunt. Verkeersleefbaarheid binnen de dorps- en stadskernen kan verbeterd worden door een aangepaste inrichting van het publiek domein bv. voldoende ruime voetpaden, straten autoluw te maken of snelheidsbeperkingen voor autoverkeer in te voeren, fietsverbindingen te realiseren, en autoverplaatsingen te ontraden.

Inzetten op kwaliteitsvolle en aangepaste woningen voor diverse doelgroepen

Binnen de dorps- en stadskernen dient het woonpatrimonium opgewaardeerd te worden en bij nieuwbouw en verdichting moet er aandacht zijn voor de kwaliteit van deze woningen en de woonomgeving. Hierbij wordt onder andere ingezet op het energiezuinig of energieneutraal maken van de woningen, maar eveneens op het voorzien van de nodige buitenruimte en berging en oplaadplaatsen voor fietsen, rollators...

Het is belangrijk dat er voor iedereen ruimte is om te wonen. Daarom moet er aandacht zijn voor de huurmarkt, sociale woningen, betaalbaar wonen, een goede sociale mix (zoals jonge gezinnen en alleenstaanden), aangepaste woningen voor ouderen, voldoende woonkwaliteit, kleinere wooneenheden waar gemeenschappelijke ruimtes gedeeld worden...

Hierbij worden ook de mogelijkheden en kansen gegrepen om innovatieve woonvormen in te zetten om deze doelstellingen waar te maken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om wooncoöperaties, Community Land Trust, erfpachtformules, [collectief wonen](#)...

Bundelen van kwaliteitsvolle en bereikbare voorzieningen in de dorps- en stadskernen

Het is belangrijk dat voorzieningen voldoende en op een duurzame manier bereikbaar zijn. Daarom worden ze in de dorps- en stadskernen gebundeld nabij multimodale knooppunten. Detailhandel wordt gebundeld in het centrumgebied van de dorps- of stadskern zodat de aanwezigheid van andere handelszaken elkaar kan versterken.

Door kernwinkelgebieden af te bakenen kan verder ingezet worden op de kwaliteit van de handelszaken, de inrichting van de publieke ruimte en de toegankelijkheid ervan met openbaar vervoer.

Door winkelarme gebieden af te bakenen (in of buiten de kern) kunnen nieuwe grootschalige detailhandelszones tegen gegaan worden. Nieuwe kleinhandelszones buiten het kernwinkelgebied zijn niet mogelijk. Bij bestaande detailhandelszones in een kern – buiten het centrum – wordt ingezet op kwaliteitsverbetering, beeldkwaliteit, gezamenlijk parkeren, gedeelde in- en uitrit...

Ook in kleinere kernen met een aanbod van voorzieningen en kleine detailhandelszaken is een bundeling aangewezen om de bereikbaarheid met het openbaar vervoer erop te organiseren.

In sommige kernen zijn er geen basisvoorzieningen aanwezig en is het niet voor elke inwoner mogelijk om de voorzieningen van een naburige kern vlot te bereiken. In deze kernen is het belangrijk om alternatieven zoals de ontwikkeling van dorpspunten, mobiele dienstverlening... te ondersteunen.

Kwaliteitsvol toerisme als versterking van de dorps- en stadskernen in evenwicht met de permanente bewoners

Toerisme is voor tal van dorps- en stadskernen een meerwaarde. Het is belangrijk dat de toeristische voorzieningen of onthaalpunten met onthaalparkings maximaal in de dorps- en stadskernen worden gebundeld zodat deze ook de voorzieningen binnen de dorps- en stadskernen kunnen versterken.

Er moet weliswaar naar een evenwicht worden gestreefd, zodat de draagkracht van de omgeving niet onder druk komt te staan door het toerisme. Om dit evenwicht te bewaren, is het nodig om een duidelijke visie te ontwikkelen over hoe en waar de diverse logiesvormen kwaliteitsvol ontwikkeld kunnen worden zonder het woonpatrimonium en de leefbaarheid van de dorps- en stadskernen onder druk te zetten.

Duurzame mobiliteit als verbinding tussen dorps- en stadskernen

De plek waar we wonen, werken, naar school en voorzieningen (ziekenhuis, dokter...) gaan, bepaalt ons verplaatsingsgedrag. Vlotte én duurzame verplaatsingen tussen deze dorps- en stadskernen zijn bijgevolg cruciaal. Op vlak van duurzame mobiliteitsvormen zet de Provincie in op fietsen, wandelen, deelmobiliteit en openbaar vervoer.

Aangezien het openbaar vervoer in West-Vlaanderen niet overal performant is en het fietsen sterk aan populariteit wint in de provincie, plaatsen we als Provincie de fiets voorop als duurzaam transportmiddel. Hierbij hebben we aandacht voor de verbinding tussen de kernen en voor de aansluiting van het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk op het openbaar vervoerwerk. Binnen dit netwerk vormen fietssnelwegen een cruciale ruggengraat.

Trage verbindingen, zoals buurtwegen, beschouwen we als belangrijke verbindingen die de beleving van het landschap rond de dorps- en stadskernen versterken en bijdragen tot een veilige mobiliteit.

Naast de fiets vormt ook het openbaar vervoer een essentiële schakel in de transitie richting duurzame mobiliteit. Om het openbaar vervoer in West-Vlaanderen zo performant mogelijk te maken, beschouwen we de afstemming tussen de verschillende vervoersmodi als cruciaal (trein, tram, bus, vervoer op maat...).

Optimaliseren van rendement van de bebouwde en verharde ruimte

Inzetten op multifunctioneel en efficiënt ruimtegebruik – ruimte delen

Om het ruimtelijk rendement te verhogen, wordt in alle West-Vlaamse dorps- en stadskernen maximaal ingezet op multifunctioneel ruimtegebruik. Dit multifunctioneel ruimtegebruik of het delen van ruimten kan heel breed toegepast worden. Zo worden veel gebouwen en infrastructuur maar voor een deel van de tijd gebruikt. Het delen van deze gebouwen en infrastructuur over meerdere gebruikers is hierbij efficiënter en duurzamer in zowel dorps- als stadskernen.

Het kan hierbij gaan om een ontmoetingsruimte die voor de school ook als sportzaal dienst doet, klaslokalen die ook voor muziekles worden benut of een publieke ruimte zoals een parking of speelplaats die zo 7 dagen op 7 een meerwaarde betekent. Daarnaast kan dit verder doorgetrokken worden in woonbuurten waar bv. overdekte en gegroepeerde parkeerplaatsen ook voor feesten in de buurt kunnen worden gebruikt. Ook in woonprojecten kan ingezet worden op het gemeenschappelijke gebruik van ruimtes. Zo kunnen onder andere bergingen, materiaalruimtes, parkings, ontmoetingsplekken, (moes)tuinen en logeergebieden gedeeld worden. Op die manier kan er nagedacht worden over het ontwikkelen van kleinere woonunits, inspeland op sociaal-demografische veranderingen.

Stimuleren van maximale verwevenheid

In de dorps- en stadskernen zetten we maximaal in op het verweven van functies zoals detailhandel, diensten, kantoren, horeca, bedrijvigheid, feestzalen of recreatie. Deze functies maken onderdeel uit van de multifunctionele woonomgeving van de dorps- en stadskernen waar ruimten en diensten gedeeld worden. Door deze functies te verweven in de dorps- en stadskernen versterken ze elkaar, verhogen ze de levendigheid en wordt zo leegstand vermeden.

Verweving gebeurt op maat van de dorps- of stadskern en in relatie tot de omgeving. Enkel waar verweving niet mogelijk is en bij wijze van uitzondering, kan gedacht worden aan een scheiding van functies. Wanneer een functie niet meer verweefbaar is en er geen maatregelen getroffen kunnen

worden om de functie verweefbaar te maken, dan is het *BK Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten* van toepassing.

Kwaliteitsvolle reconversie in de dorps- en stadskernen

Reconversie is de herinvulling / herbestemming van een gebied waar vroeger benutte gebouwen met daar bij horende gronden in onbruik zijn geraakt omdat er geen belangstelling meer voor bestaat of omdat het niet meer wenselijk is om ze voor de functie waarvoor ze bestemd zijn te behouden. Onbenutte gronden die gelegen zijn binnen een bestemming waarvoor ze nooit werden ingezet, worden dus niet als een reconversie beschouwd tenzij ze volledig ingesloten liggen in het bebouwde weefsel.

Voorwaarde reconversie

Bij reconversie wordt in de eerste plaats onderzocht of de benutte gronden of gebouwen niet opnieuw kunnen worden ingezet voor een gelijkaardige functie of bestemming. Vaak gaat het namelijk om een bestemming als bedrijvigheid, gemeenschapsvoorzieningen of recreatie. Nieuwe ruimte vinden voor dergelijke functies met een correcte bestemming is namelijk niet evident. Een reconversie mag niet als gevolg hebben dat de site wordt ingevuld met een nieuwe bestemming en er elders open ruimte wordt aangesneden voor de voormalige bestemming. Bijkomend streven we naar een verweving van functies binnen de kernen.

Reconversie kan binnen de dorps- en stadskernen worden ingezet om de ruimtelijke kwaliteit van bepaalde sites en van de omgeving op te waarderen. Ook bij het behoud of gedeeltelijk behoud van de bestemming of functie is dit opportuun. Daarnaast moet er ook aandacht zijn voor een klimaatbestendige inrichting van deze reconversieprojecten waarbij ingezet wordt op ontharding, meer ruimte voor water, meer ruimte voor groen... maar ook op het meer energiezuinig maken van het patrimonium.

In relatie met een ruimere visie binnen een masterplan

Een nieuwe invulling of bestemming is enkel mogelijk op basis van een geïntegreerde en gedragen gemeentelijke visie op de stad, het dorp of de wijk waarin de site gelegen is. In deze visie moet worden ingezet op de versterking van de kwaliteit van de kern. Bij de opmaak van de visie wordt steeds rekening gehouden met de specifieke uitdagingen, de context en de schaal van de kern (op basis van een masterplan / ontwerpend onderzoek). Hierbij dient een meerwaarde voor de gemeenschap gecreëerd te worden met daarbij ruimte voor ontmoeten, bijkomend publiek groen, uitbouw van de relatie met het omliggende landschap... De reconversie wordt dus niet ad hoc benaderd. De gemeentelijke ruimtelijke visie voor de stad, het dorp of wijk toont aan hoe de principes van dit beleidskader concreter en op een geïntegreerde manier worden vertaald voor de reconversiesite zelf, maar ook in relatie tot en voor de omgeving. Deze visie wordt vastgelegd in een masterplan dat door de gemeente en op een participatieve manier wordt opgemaakt.

Opvangen van de noden binnen de gemeente

Wanneer een nieuwe invulling opportuun is, moet een afweging worden gemaakt van alle noden binnen de kern (lokale bedrijvigheid, gemeenschapsvoorzieningen, recreatie, lokale handelsfuncties, wonen voor diverse doelgroepen, groenvoorzieningen...). Hierbij dient te worden onderzocht welke van deze noden er in het betreffende gebied kunnen worden opgevangen. Nieuwe ruimte voor dergelijke functies vinden met een correcte bestemming is immers niet evident.

Kwalitatieve invulling staat centraal

- Door te ontharden, voldoende groene ruimte te realiseren en ruimte voor water te voorzien, wordt verder ingezet op de uitbouw van klimaatbestendige dorps- en stadskernen binnen het reconversieproject. Het is noodzakelijk om zowel voldoende publieke ruimte als kwalitatieve publieke ruimte te realiseren in het reconversieproject onder de vorm van groenelementen, wijkgroen, een speelruimte, een plein... niet alleen voor het reconversieproject zelf maar ook voor de ruimere woonomgeving.
- Er wordt ingezet op de verkeersleefbaarheid door fiets- en wandelpaden te integreren in het project en duurzame vervoerswijzen te stimuleren door het STOP-principe te integreren in het project.
- Er wordt ingezet op de versterking van de sociale cohesie door ontmoetingskansen te creëren door de realisatie van ontmoetingsruimte binnen het project. Dit kan gaan over een gemeenschapsfunctie, een publieksfunctie, publieke ruimte...
- De eigenheid en de schaal van de kern dienen bij de inrichting van het reconversieproject gerespecteerd te worden door de bebouwingstypologie, de dichtheid en inrichting van de publieke ruimte erop af te stemmen en zo de beeldkwaliteit te verhogen.
- Indien mogelijk wordt de relatie met het landschap in het reconversieproject versterkt door trage verbindingen te voorzien en de bebouwing af te werken naar het landschap toe.
- Bij een woonontwikkeling moet er aandacht zijn voor de kwaliteit van deze woningen, waarbij ingezet wordt op energiezuinig of energieneutraal maken van de woningen maar eveneens op een aanbod aan nodige buitenruimte en berging en oplaadplaatsen voor fietsen, rollators... Indien bijkomend woonaanbod wordt voorzien, dient de focus te liggen op aangepaste woningen voor de doelgroepen waar behoeften voor bestaan.

Inbreiding en verdichting in relatie tot woonbehoeften

Voorwaarden inbreiding en verdichting

Inbreiding en verdichting worden steeds vooropgesteld om het rendement van de bebouwde en verharde ruimte te optimaliseren. Ingrepen die het ruimtelijk rendement verhogen moeten ook aandacht hebben voor de leefbaarheid. Bijkomende verdichting gaat gepaard met de aanleg van collectieve voorzieningen en de ontwikkeling van publieke en groene ruimte en verhoogt dus de kwaliteit in het dorp of in de stad. Verdichting wordt niet alleen op niveau van enkele percelen bekeken, maar op maat van de straat, het dorp, de wijk, de stad en zal dus ook winsten opleveren voor buurtbewoners en bijgevolg de leefbaarheid van de dorps- of stadskernen.

Daarnaast moet er ook aandacht zijn voor een klimaatbestendige inrichting van deze inbreidings- en verdichtingsprojecten waarbij ingezet wordt op ontharding, meer ruimte voor water, meer ruimte voor groen... maar ook op het meer energiezuinig maken van het patrimonium.

Opvangen van de noden binnen de gemeente

Verdichting en inbreiding zijn geen doel op zich maar moeten steeds in verhouding staan tot de kenmerken van de kern en zijn gericht op een aangepast aanbod voor de doelgroepen waarvoor er woonbehoeften zijn.

In relatie met een ruimere visie binnen een masterplan

De inbreiding en verdichting wordt niet ad hoc benaderd maar kadert binnen een gemeentelijke ruimtelijke visie voor de stad, het dorp of de wijk die aantoont hoe de principes van dit beleidskader concreter en op een geïntegreerde manier worden vertaald. Deze visie beperkt zich niet tot de site zelf maar gaat ook over en de relatie tot de omgeving (bv. op wijkniveau). Deze visie wordt

vastgelegd in een masterplan dat door de gemeente en op een participatieve manier wordt opgemaakt.

VERSTERKEN VAN HET NETWERK VAN DORPS- EN STADSKERNEN

We willen dat er in West-Vlaanderen zoveel mogelijk basisvoorzieningen in de nabijheid van de inwoners zijn gelegen. Hiervoor willen we werken naar een goed functionerend netwerk van dorps- en stadskernen waarbij elke West-Vlaming een voldoende aanbod aan diensten, tewerkstelling en voorzieningen heeft in het functioneel geheel waarin hij / zij woont.

Het is echter niet meer realistisch om, naast de basisvoorzieningen, alle andere voorzieningen in elke stad of in elk dorp te voorzien. Binnen West-Vlaanderen willen we de bovenlokale ruimtevragen op een geschikte locatie een plek geven. We moeten bijgevolg inzetten op die locaties die door meer inwoners en op een duurzame manier bereikbaar zijn.

Samen met de gemeenten en andere partners willen we werken aan de versterking en uitbouw van een goed gestructureerd netwerk van kernen. In dit netwerk zijn de gemeenten aan zet om de onderscheidende kwaliteiten en kenmerken van hun dorps- en stadskernen te versterken in relatie met de ruimere omgeving, zijnde het functioneel geheel.

Deze beleidslijn bevat vier onderdelen:

- Inzicht in het netwerk van dorps- en stadskernen;
- Hoe aan de slag in een functioneel geheel;
- Toerisme;
- Bepalen van de grens tussen een kern en de open ruimte.

Inzicht in het netwerk van dorps- en stadskernen

Om tot een goed gestructureerd netwerk te komen, is het belangrijk om inzicht te krijgen in hoe het netwerk van dorps- en stadskernen momenteel functioneert. Hiertoe werd een onderzoek uitgevoerd dat weergeeft hoe een dorps- of stadskern zich vandaag ruimtelijk en functioneel tot haar omgeving verhoudt.^{27, 28} Hierbij gaan we uit van de **betekenis die de kern heeft voor andere kernen door functionele verbanden in kaart te brengen. Daarnaast is ook de eigen draagkracht van de dorps- of stadskern of 'de stedelijkheid' van een kern van belang.**

Per kern worden zo twee parameters bepaald: de positie in het netwerk van kernen en de graad van stedelijkheid.

Functionele gehelen

Inwoners in West-Vlaanderen wonen in een dorps-of stadskern en de meerderheid verplaatst zich dagelijks om te werken, om te winkelen en om naar school te gaan. Deze verplaatsingen gebeuren meestal niet binnen dezelfde kern maar gebeuren tussen verschillende kernen. Door deze verplaatsingen in kaart te brengen worden de relaties tussen de dorps- en stadskernen onthuld.

²⁷ *Atelier Romain, in opdracht van Provincie West-Vlaanderen (2023) Methodologische nota – Inzicht in het netwerk van de West-Vlaamse kernen <https://www.west-vlaanderen.be/ruimtelijke-planning/beleidskaders-visies-en-onderzoek>*

²⁸ *Om berekeningen te kunnen uitvoeren op de verschillende kernen, werd gewerkt met een contour van de kern waarbinnen de parameters kunnen berekend worden. Hierbij werd uitgegaan van de contouren van de NIS kernen, zoals geactualiseerd door de Provincie in 2013. Voor de stedelijke gebieden werden de contouren van de stedelijke afbakeningen, zoals bepaald in een PRUP of GRUP, gehanteerd. De contour van een stedelijk gebied werd opgesplitst per gemeente, en waar nodig per deelgemeente. De afbakening van de kernen Brugge en Oostende werden uitgebreid met de afbakening van hun respectievelijke zeehavens, zoals afgebakend in het GRUP.*

Alle verplaatsingen die naar een kern in West-Vlaanderen gebeuren voor werk, winkelen of school zijn in rekening gebracht, ook de verplaatsingen die van buiten de provinciegrens of landsgrens komen.

Het resultaat is een kaart waarop de dagdagelijkse verplaatsingen tussen kernen worden weergegeven. Hierop kunnen duidelijk gebieden herkend worden waarbinnen een cluster van kernen één ruimtelijk systeem vormen. Zo'n ruimtelijk systeem noemen we een functioneel geheel en het is met andere woorden de leefwereld van de West-Vlaming.²⁹ In West-Vlaanderen detecteren we veertien samenhangende functionele gehelen (zie Bijlage B).

Positie in het functioneel geheel

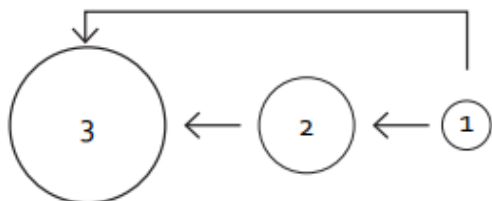
Binnen deze functionele gehelen kunnen kernen drie posities innemen. Deze positie wordt telkens bepaald door hun functionele relatie tot de andere kernen.

Als eerste onderscheiden we kernen met **positie 1**: als er voorzieningen zijn in deze kernen, dan zijn ze hoofdzakelijk voor de eigen inwoners en trekken ze geen inwoners van andere nabije kernen aan. De inwoners van deze kernen zijn voor heel wat functies en voorzieningen aangewezen op andere kernen (met positie 2 of 3).

Kernen met **positie 2** hebben een belangrijke betekenis voor hun directe omgeving. Ze beschikken over functies en voorzieningen voor de eigen inwoners en voor inwoners uit de omliggende kernen (met positie 1). Maar de inwoners van deze kernen zijn voor andere functies en voorzieningen afhankelijk van een grotere kern (met positie 3).

Ten slotte onderscheiden we kernen met **positie 3**. Dit zijn de kernen die de meeste verplaatsingen aantrekken. Het is ook vaak de kern(en) die binnen het functioneel geheel over de meeste voorzieningen beschikt.

Deze mate van '(on)afhankelijkheid' kan schematisch als volgt worden voorgesteld:

Figuur 3: mate van (on)afhankelijkheid / positie van de kern

Als voorbeeld: Niet elke kern kan in alle courante noden (werk, school en winkel) voor haar inwoners voorzien. Sommige kernen zijn hiervoor volledig of deels afhankelijk van andere, nabijgelegen (vaak grotere) kernen. Een kleine dorpskern (Positie 1) omvat bijvoorbeeld wel een basisschool, maar bijvoorbeeld geen voedingswinkel. Hiervoor zal deze dorpskern dus afhankelijk zijn van een andere kern in de nabijheid waar wel een voedingswinkel aanwezig is. Deze nabijgelegen kern (Positie 2) heeft meer voorzieningen en functies waardoor ze dus niet alleen tegemoet komt aan de noden van haar eigen inwoners maar ook aan (een deel van) de noden van de inwoners van de omliggende (kleinere / minder goed voorziene) kernen. Deze nabijgelegen kern voorziet dan wel bijvoorbeeld in

²⁹ Voor de eigenlijke gehanteerde methodologie verwijzen we naar de studie zelf: Atelier Romain, in opdracht van Departement Omgeving (2020) – ‘Dragende structuren voor de provincie Oost- en West-Vlaanderen’

een voedingswinkel maar voor de tewerkstelling of voor het secundair onderwijs zijn de inwoners van deze kern dan weer aangewezen op een nog grotere dorps-of stadskern in de nabijheid (Positie 3). Deze grotere kern of stad voorziet binnen haar omgeving dus in alle dagdagelijkse voorzieningen en functies. Dit wil niet zeggen dat deze grotere kern of stad in alle mogelijke voorzieningen en functies moet kunnen voorzien, maar wel dat zij binnen haar functioneel geheel over het grootste aanbod aan dagdagelijkse voorzieningen beschikt. Deze grootste kern (positie 3) speelt dan ook een belangrijke rol binnen het functioneel geheel: ze voorziet niet alleen voor haar eigen inwoners, maar ook voor de inwoners uit de omliggende gemeenten, dorpen en gehuchten binnen het functioneel geheel.

Niet voor alle kernen zijn de relaties eenduidig naar één grotere kern gericht. De gearceerde gebieden op de kaart 'Afbakening van de functionele gehelen in West-Vlaanderen' (in bijlage B) zijn **overgangsgebieden** waarbinnen de kernen zich richten naar beide nabije functionele gehelen. Er zijn ook kernen waarbij de verplaatsingen zodanig diffuus zijn dat zij moeilijk toewijsbaar zijn aan één functioneel geheel. Dit zijn de **grijze gebieden** of m.a.w. de hiaten.

Per functioneel geheel werd een kaart opgemaakt waarin de positie van de kernen in het functioneel geheel worden weergegeven (zie Bijlage B).

Graad van stedelijkheid

De stedelijkheid is een maat voor de bereikbaarheid (*knoopwaarde**), het voorzieningenniveau (*plaatswaarde**) en het dagelijkse gebruik van de kern (*kritische massa**).

De **knoopwaarde** is een indicator van de duurzame bereikbaarheid van een kern. De berekening van deze knoopwaarde is complex van aard omdat de verschillende vervoersmodi (fiets, auto, openbaar vervoer) worden meegenomen en er voor deze modi verschillende parameters gelden.

Om de duurzame bereikbaarheid in kaart te brengen laten we de fiets – die sterk aan populariteit wint binnen de provincie – als duurzame verkeersmodus het meest doorwegen. Daarnaast wordt ook het openbaar vervoer in rekening gebracht en wordt ook de auto als vervoersmodus meegenomen. De auto is in West-Vlaanderen niet weg te denken als belangrijke vervoersmodus door de soms beperkte uitbouw van het openbaar vervoer.

Fietsbereikbaarheid. Om zicht te krijgen op de fietsbereikbaarheid van een kern, kijken we naar volgende parameters:

- Hoeveel dagelijkse voorzieningen kunnen er vanuit de kern bereikt worden op een kwartier fietsen?
- Hoeveel tewerkstellingsplaatsen kunnen er vanuit de kern bereikt worden op een kwartier fietsen?
- Hoeveel OV-haltes kunnen er vanuit de kern bereikt worden op een kwartier fietsen?

Openbaar vervoer. Om zicht te krijgen op de OV-bereikbaarheid van een kern, kijken we naar volgende parameter: Hoeveel OV-haltes, en welk type (bus / trein) zijn er binnen de kernafbakening gelegen?

Autobereikbaarheid. Om zicht te krijgen op de autobereikbaarheid van een kern, kijken we naar volgende parameters:

- Hoeveel dagelijkse voorzieningen kunnen er vanuit de kern bereikt worden op een kwartier autorijden?
- Hoeveel tewerkstellingsplaatsen kunnen er vanuit de kern bereikt worden op een kwartier autorijden?
- Hoeveel OV-haltes kunnen er vanuit de kern bereikt worden op een kwartier autorijden?

De **plaatswaarde** wordt berekend op basis van de aanwezige basisvoorzieningen in de kern. De basisvoorzieningen houden immers de grootste variatie in. De berekening op basis van de basisvoorzieningen leidt ook voor de kleinere kernen tot relevante resultaten.

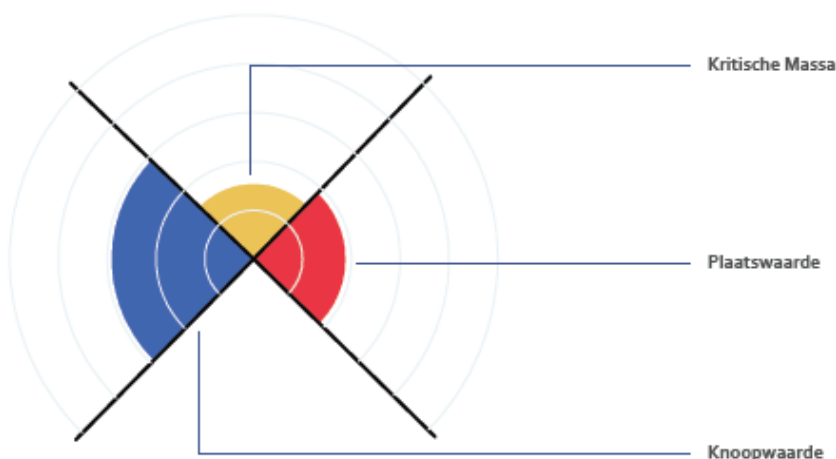
De **kritische massa** geeft het dagelijkse gebruik van de kern weer. Hierbij werden de bevolkingsaantallen, het aantal leerlingen in het kleuter, lager en secundair onderwijs alsook het aantal tewerkstellingsplaatsen in rekening gebracht. Het aantal bewoners van de kern krijgt hierbij het grootste gewicht.

Uit deze drie indicatoren kan per kern de graad van stedelijkheid bepaald worden. Hiervoor doorlopen we enkele stappen:

- Als eerste wordt een gemiddelde genomen van de drie bovenstaande indicatoren.
- De waarde van deze gemiddelden wordt vervolgens ingedeeld in 5 klassen. We kiezen voor 5 klassen omdat dit voldoende variatie brengt binnen de verschillende typering en daardoor ook subtielere verschillen naar boven brengt.

Resultierend uit de vorige stappen beschikken we nu over **vijf categorieën volgens een schaal van stedelijkheid**. De graden van stedelijkheid lopen van 1 (laagste stedelijkheid) naar 5 (hoogste stedelijkheid).

Per kern wordt een kernkompas opgemaakt dat inzicht geeft in de knoopwaarde, plaatswaarde en kritische massa per kern (figuur 4).

Figuur 4: voorbeeld kernkompas

Per functioneel geheel werd een kaart opgemaakt waarin de graad van stedelijkheid van de kernen wordt weergegeven. Per kern werd ook een kernkompas opgenomen (zie Bijlage B).

Landelijke dorpen en gehuchten

Er zijn een aantal kernen met een positie 1 in het netwerk en een zeer lage graad van stedelijkheid. Deze kernen zijn dus volledig afhankelijk van andere kernen. Deze groep kernen haalt een aantal drempels³⁰ niet om als volwaardige kern aanzien te worden, we noemen ze daarom landelijke dorpen en gehuchten. Ze zijn zeer klein, hebben weinig inwoners en zijn voor basisvoorzieningen en tewerkstelling afhankelijk van andere kernen. Het beleid is hier gericht op het versterken van de

³⁰ Er werd een minimum waarde voor de kritische massa en plaatswaarde vooropgesteld van 0,05 of ze zijn historisch erkend als zelfstandige kernen op basis van de Atlas van België van 1980 en 1968.

kwaliteit (beleidslijn ‘Maximale versterking van kwaliteit van alle West-Vlaamse dorps- en stadskernen’). Inbreiding en verdichting is hier volgens ons niet aangewezen.

Hoe aan de slag binnen een functioneel geheel?

Het is de doelstelling om het netwerk van kernen te versterken. Om goede ruimtelijke keuzes te maken over waar bijkomend wonen, welke voorzieningen en waar tewerkstelling kan ontwikkeld worden, worden de kenmerken van de kernen als basis genomen.

Daarom schuiven we enerzijds de twee parameters die het inzicht van het netwerk van kernen weergeven (zie hiervoor) naar voor, met name de positie in het netwerk van kernen en de graad van stedelijkheid.

Als bijkomende parameter wordt de eigenheid van de deelruimte naar voor geschoven. Een functioneel geheel staat namelijk niet op zich, er zijn ook relaties en er is interactie met de aanpalende functionele gehelen omdat ze een andere ruimtelijke context, gemeenschappelijke binding of problematiek hebben die een specifiek antwoord vragen. Bijvoorbeeld: de kernen in de Kustruimte hebben een gemeenschappelijke problematiek van vergrijzing en tweede verblijven; de kernen in de Leieruimte bevinden zich in een sterk geïndustrialiseerde regio door de relatie Leie – Schelde; de Heuvel-IJzerruimte bevat veel verspreide kleinere kernen in de open ruimte wat effect kan hebben op ruimtelijke keuzes omtrent de uitbouw van het aanbod aan basisvoorzieningen. Deze ruimtelijke context heeft impact op de kernen en kan leiden tot specifieke ruimtelijke keuzes.

Deze drie parameters vormen samen de basis om een ruimtelijke afweging te maken over hoe om te gaan met diverse ruimtevragen en dus aan de slag te gaan binnen een functioneel geheel:

- de positie die de kern opneemt in het functioneel geheel (of functionele gehelen);
- de graad van stedelijkheid van de kern;
- de eigenheid van de deelruimte en bijgevolg de specifieke ruimtelijke context.

Wisselwerking tussen parameters

De drie parameters belichten elk een ander kenmerk van de kern.

Positie: Een aantal kernen binnen een functioneel geheel (positie 2 en 3) trekken ook inwoners aan uit andere kernen aan voor het winkelen, tewerkstelling en onderwijs. Deze kernen met positie 2 en 3 hebben dus een belangrijke betekenis in het functioneel geheel voor wat het aanbod van voorzieningen en tewerkstelling betreft. Het is dan ook logisch om voorzieningen en tewerkstelling die een groter bereik of grotere schaal hebben daar een plek te geven.

Graad van stedelijkheid: Hoe hoger de stedelijkheidsgraad van een kern, hoe meer voorzieningen, functies, inwoners, duurzaam bereikbaar de kern is en hoe groter de draagkracht voor bijkomende voorzieningen, tewerkstelling en bewoners.

Ruimtelijke context: Een ruimere contextuele problematiek of binding kan functioneel overschrijdende maatregelen vergen.

Elke parameter kan tot bepaalde ruimtelijke keuzes leiden en soms is de ene parameter meer doorslaggevend dan de andere(n). Een aantal voorbeelden:³¹

- Zo kan het voor de inplanting van een specifieke gemeenschapsfunctie misschien interessanter zijn

³¹ Dit zijn voorbeelden om aan te geven in welke mate een bepaalde parameter meer doorslaggevend kan zijn. Dit is geen limitatieve lijst, en zal ook niet van toepassing zijn op elke kern met die specifieke eigenschappen.

- om deze in een kern met een positie 2 of 3 te voorzien, omdat die kernen reeds inwoners van andere kernen aantrekken;
- Het kan ook zijn dat een bepaalde kern met een positie 1 die een hoge graad van stedelijkheid heeft – en dus een goede knoop- en plaatswaarde – net de meest interessante plek is om te gaan verdichten;
 - Daarnaast kan het zijn dat in een deelruimte met vele verspreide kernen met telkens positie 1 en een lage graad van stedelijkheid en weinig ‘grotere’ kernen de keuze wordt gemaakt om voor de inplanting van een bepaalde gemeenschapsfunctie in te zetten op die kleine kernen met de hoogste knoopwaarde.

Bij een ruimtelijke keuze of afweging dienen deze drie parameter wel steeds alle drie geëvalueerd te worden. De wisselwerking en het evenwicht tussen de drie parameters is een belangrijke insteek voor de op te bouwen motivatie over waarom een bepaalde parameter meer doorslaggevend is.

Hoe aan de slag met bovenlokale ruimtevragen

Met behulp van deze drie parameters willen we het netwerk van kernen versterken.

Als Provincie nemen we dit op voor ruimtevragen die een bovenlokale afstemming vergen omwille van hun aantrekkingskracht of invloedssfeer. Hierbij is het uitgangspunt dat een bovenlokale voorziening of andere functie die veel mensen aantrekt te voorzien is op een plek die goed en duurzaam bereikbaar is. Hiervoor zijn investeringen inzake de multimodale bereikbaarheid blijvend noodzakelijk, ook om duurzame verbinding tussen de kernen binnen het functioneel geheel te realiseren, te verbeteren of te versterken.

Als Provincie nemen we de bovenlokale ruimtevragen op en we brengen de behoeften en tendensen voor wonen en bedrijvigheid in kaart op het niveau van een functioneel geheel. In overleg met de gemeenten gaan we na waar die behoeften een plek kunnen krijgen. De behoeften voor wonen en bedrijvigheid worden door de Provincie naar een gemeentelijke schaal gebracht. De gemeente kan, in verder overleg met de Provincie, deze behoeften verder uitwerken naar het niveau van de kernen. Het is een samenwerkingsmodel.

De gemeenten zijn aan zet

De gemeente is het beste geplaatst om een visie voor haar kernen op te maken. Een gemeente kan daarom in haar eigen ruimtelijk beleidsplan deze visie uitwerken, verfijnen en differentiëren op maat van de specifieke identiteit van de kernen. De kwaliteitsprincipes en de kenmerken van de kernen (de drie parameters) vormen hiervoor het kader. Dergelijke uitwerking kan een verdere verfijning inhouden op vlak van wonen, maar evengoed op vlak van specifieke voorzieningen (bv. gemeenschapsvoorzieningen of detailhandel). De regie om verdichting vorm te geven ligt bij de gemeente. Ook binnen een grote kern zal het aangewezen zijn een differentiatie op te maken, niet elke wijk heeft dezelfde draagkracht.

Er wordt weliswaar gevraagd om bij de lokale differentiatie een motivatie op te bouwen die rekening houdt met de drie parameters zoals geformuleerd in dit beleidskader.

We brengen in herinnering dat beleidslijn ‘Maximale versterking van kwaliteit van alle West-Vlaamse dorps- en stadskernen’ algemeen geldend is voor alle dorps- en stadskernen. Dat betekent dat we samen met de gemeenten inzetten op de maximale versterking van kwaliteiten van de kernen op vlak van woonomgeving, ontmoeting, eigenheid en beeldkwaliteit, watersysteem, groene netwerk, verkeersleefbaarheid en -veiligheid, duurzame verbindingen, multifunctioneel ruimtegebruik, maximale verwevenheid van functies, inbreiding en verdichting en reconversie op maat van de kern. Als provincie bieden we hiervoor een ondersteund instrumentarium aan.

Verduidelijking in verband met wonen

We gaan uit van de optimalisatie van het rendement van de bestaande bebouwde en verharde ruimte in de kernen. Om tegemoet te komen aan een eventuele behoefte aan bijkomende woongelegenheden wordt bijgevolg maximaal ingezet op inbreidings- en verdichtingsmogelijkheden binnen de dorps- en stadskernen. Deze mogelijkheden zijn op maat van de kern en staan in relatie tot de kenmerken van de kern (de drie parameters). Het is aan de gemeente om dit in te vullen en het beleid voor specifieke doelgroepen hier op af te stemmen.

Het is van belang dat de meeste nieuwe woongelegenheden worden ontwikkeld nabij de meeste voorzieningen of nabij multimodale vervoersknooppunten. Duurzame mobiliteit wordt hierdoor maximaal gestimuleerd. Bovendien zorgen we er op die manier voor dat voorzieningen toegankelijk en bereikbaar zijn voor de nieuwe bewoners. We willen hieromtrent geen ad hoc beleid voeren maar een beleid dat in functie van de specifieke kenmerken van de dorps- en stadskernen binnen het functioneel geheel staat.

Indien de behoeften niet via inbreiding of verdichting ondervangen kunnen worden (bv. door de ruimtelijke context) kan het toch noodzakelijk zijn om bijkomende ruimte te bestemmen. Hiervoor wordt een motivatie opgebouwd die rekening houdt met de kenmerken van de kernen (de drie parameters). De beleidsmatige afbakening van de kernen helpt dit beleid vorm te geven (zie verder).

Verduidelijking in verband met bedrijvigheid

Bedrijvigheid wordt maximaal verweven met het omliggende (woon)weefsel. Indien deze bedrijvigheid niet meer kan verweven worden in de kern en de draagkracht van de kern overstijgt, dan wordt eerst gezocht naar een verweven locatie in een nabije dorps- of stadskern met een hogere draagkracht binnen het functioneel geheel.

Indien de bedrijvigheid ook niet-verweefbaar is in een andere dorps- of stadskern, is het *BK Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten* van toepassing. De vraag naar een locatie voor een nieuwe niet-verweefbare activiteit moet worden onderbouwd door een behoeftenonderzoek op bovenlokale schaal. In dit behoeftenonderzoek wordt de vraag gekwantificeerd en wordt het aanbod van locaties van gelijkaardige activiteiten in het functioneel geheel of provincie in kaart gebracht. Als Provincie houden we de behoeften aan niet-verweefbare economische activiteiten bij.

Wanneer het opportuun is om een locatie te zoeken voor een nieuwe activiteit of de herlokalisatie van een bestaande activiteiten dan worden er locatievoorwaarden onderzocht. Hierbij is onder andere ook aandacht voor de gepaste ligging in het netwerk van dorps- en stadskernen. Er wordt gezocht naar een locatie bij een dorps- of stadskern met de geschikte kenmerken voor het soort activiteit (tenzij er specifieke locatievereisten zijn voor de functie). De positie van de kern binnen het functioneel geheel én de kenmerken achter de graad van stedelijkheid zijn relevantie locatiekenmerken die mee moeten worden genomen in de motivatie. De overige locatievoorwaarden worden beschreven in het *BK Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten*.

Toerisme

Toeristische infrastructuur

Toeristische aantrekkingskracht overstijgt de eigen kern en in vele gevallen het eigen functioneel geheel. We erkennen dan ook dat toerisme verdere mogelijkheden moeten krijgen in de verschillende kernen. De toeristische infrastructuur moet wel steeds op schaal, in evenwicht en verweefbaar met de kern zijn. Zie ook beleidslijn 'Maximale versterking van kwaliteit van alle West-Vlaamse dorps- en stadskernen' – 'Kwaliteitsvol toerisme als versterking van de dorps- en stadskernen in evenwicht met de permanente bewoners'.

Indien de toeristische infrastructuur niet-verweefbaar is in een dorps- of stadskern, is het *BK Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten* van toepassing.

Specifieke rol voor de kernen aan de Kust

De verschillende kernen aan de Kust oefenen, door hun ligging aan de Noordzee en de aanwezigheid van strand en duinen, een aantrekkingskracht uit die het eigen functionele geheel en deze van de aanpalende gehelen overstijgt. Ze vervullen hierdoor een belangrijke rol op vlak van toerisme, cultuur en ontspanning voor zowel het hinterland als ver buiten de provincie alsook internationaal. Dit resulteert in een seizoen dynamiek met bijzondere uitdagingen op vlak van bereikbaarheid, het woonpatrimonium en leefbaarheid in de kernen.

We erkennen dat de verschillende kernen aan de Kust deze specifieke rol verder moeten kunnen uitvoeren zodat de Kust in staat blijft om haar potentieel als toeristische bestemming te benutten.³² Dit vereist een gezonde en evenwichtige leefomgeving voor inwoners, tweede verblijvers, verblijfs- en dagtoeristen.³³

Hoe bepalen we de grens tussen de kern en de open ruimte?

Om het kernenbeleid verder uit te werken op het terrein is het van belang om te bepalen wat de beleidsmatige grens is tussen wat we beschouwen als kern en wat we beschouwen als open ruimte. Gelet op de bestemmingsneutraliteit is het aansnijden van open ruimte (zoals WUG) een uitzondering en vergt dit op vlak van wonen en bedrijvigheid een motivatie op basis van bovenlokale behoeften.

Om duidelijkheid te scheppen over waar ontwikkelingen nog mogelijk zijn stellen we voor om de dorps- en stadskernen beleidsmatig af te bakenen. Het betreft geen verordenende afbakening maar een beleidsmatige grens tussen waar we het kernenbeleid willen toepassen en waar het open ruimte beleid van toepassing is (zie acties).

³² Westtoer, Strategisch beleidsplan Kust 2024-2030 (2024)

³³ Westtoer, Strategisch beleidsplan Kust 2024-2030 (2024)

WOONLINTEN EN WOONCLUSTERS BUITEN DE KERNEN

Woonlinten en woonclusters buiten de kernen zijn de groeperingen van woningen (met al dan niet andere functies dan wonen) die behoren tot de gebiedscategorie wonen, maar gelegen zijn buiten de geactualiseerde NIS kernen.³⁴

Het beleid in de kernen is gericht op kernversterking, dit wil onder andere zeggen dat we daar de verweving van functies stimuleren. In de voor wonen bestemde woonlinten en woonclusters buiten de kernen wordt ingezet op behoud en kan worden ingezet op het verhogen van de kwaliteit (bv. aanleg ventweg langs een steenweg of gebruik van streekeigen groen).

Deze woonlinten en -clusters zijn niet de locaties in West-Vlaanderen waar moet ingezet worden op de verhoging van het ruimtelijk rendement zoals verdichting van wonen, uitbreiding van detailhandelszaken of horeca (zoals bv. bijkomende verkoopoppervlakte of verbruiksruimte). Het zijn ook niet de locaties waar een uitbreiding van de bestaande bestemming is toegelaten.

³⁴ *De provincie actualiseerde in 2013 de contouren van de NIS kernen zoals gedefinieerd in 1970 (woonkernen van de statistische sectoren). Er werd vertrokken van de geactualiseerde NIS kernen om over zo correct mogelijke gegevens over de kernen zelf te beschikken.*

ACTIES

Met wie? De 'we' in de actie is te lezen als 'de Provincie'. Maar de Provincie is niet alleen aan zet. Bij de uitvoering van een actie worden steeds de stakeholders in kaart gebracht en onderzocht wie betrokken kan worden bij de uitvoering. De Provincie engageert zich om de acties steeds op basis van samenwerking, overleg en participatie uit te voeren.

Hoe? Bij de uitvoering van een actie wordt steeds gekeken welke instrumenten (een RUP, een verordening, een gebiedsvisie, een subsidiereglement, een samenwerkingsovereenkomst...) en welke financiële middelen het beste kunnen worden ingezet. Hierbij is er steeds aandacht voor flankerend beleid. Deze aspecten worden niet beschreven in de actie zelf, maar maken dus onderdeel uit van de uitvoering.

VRAAG AAN VLAANDEREN

We vragen aan de Vlaamse Regering dat bij het verdelen van financiële middelen naar de gemeenten toe, meer rekening wordt gehouden met de open ruimte. De leefbaarheid van dorpen en steden is één van de speerpunten van het beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen. Gemeenten hebben een belangrijke rol naar inrichting, onderhoud en beheer van kleinere dorpen in de open ruimte op vlak van patrimonium (o.a kerken), openbaar domein, landelijke wegen, alternatieven voor openbaar vervoer.... In de verdeling van de financiële middelen uit het gemeentefonds blijkt dat slechts 5,9834 % verdeeld wordt op basis van de hectares open ruimte van een gemeente. Het voorzien van een open ruimte fonds voor bijkomende middelen is een goede stap maar is ontoereikend om als gemeente een dorpenbeleid uit te voeren. Fusies van gemeenten lossen deze problematiek niet op, omdat de naburige gemeenten met éénzelfde uitdaging te maken hebben. De provincie vraagt dat de financiële middelen voor gemeenten structureel wordt bijgestuurd waarbij gemeenten met open ruimte en tal van dorpen ook een uitvoerend beleid ter ondersteuning van de leefbaarheid van dorpen kan voeren door de hectares open ruimte een groter gewicht toe te kennen in het gemeentefonds en het open ruimte fonds te continueren en op te schalen.

DORPEN

- *We zetten verder in op het dorpenbeleid. Hierbij ondersteunen we gemeenten onder andere in de opmaak van masterplannen waarbij wordt ingezet op het versterken van de woonomgeving, publieke ruimte, ontmoetingsruimte, eigenheid, landschapsbeleving, klimaatbestendigheid, verkeersleefbaarheid, woonkwaliteit, verweving van functies... Aan deze masterplannen kan een provinciaal investeringsfonds gekoppeld worden om de uitvoering van de acties van het masterplan te ondersteunen.*
- *We bouwen verder kennis op - aan de hand van cijfermateriaal - omtrent ruimtelijk kernversterkend beleid en stellen deze info ter beschikking aan de gemeenten die dit kunnen gebruiken ter ondersteuning van hun ruimtelijk kernversterkend beleid.*

(KLEINE) STEDEN

- *We zetten verder in op het kleine stedenbeleid waarbij de Provincie in partnerschap de veertien kleine steden en gemeenten ondersteunt. De Provincie richt zich hiervoor momenteel op vier specifieke domeinen: innovatief wonen, kernversterking en detailhandel, meer groen in de stad en vernieuwde stationsomgevingen en bijhorende mobiliteitspunten. Deze domeinen kunnen wijzigen.*
- *We ondersteunen steden in het ontwikkelen van masterplannen waarbij wordt ingezet op het versterken van de woonomgeving, publieke ruimte, ontmoetingsruimte, eigenheid, landschapsbeleving, klimaatbestendigheid, verkeersleefbaarheid, woonkwaliteit, verweving van functies...*

RUIMTELIJKE KWALITEIT

- *We werken samen met de gemeenten in het uitvoeren van het kernenbeleid waarbij ingezet wordt op het versterken van de kwaliteit van de woonomgeving en van de publieke ruimte, op landschapsbeleving en op het realiseren van groene ruimte en ontmoetingsruimte voor de straat, de wijk, het dorp, de stad. Dit kan bv. via een specifiek traject op maat van het dorp of de stad.*
- *We ondersteunen gemeenten in het ontwikkelen van ruimtelijke kwaliteit via ontwerp onderzoek en via WinVorm met o.a. kwaliteitsadvies, lezingenreeks en begeleiding van lokale besturen in hun zoektocht naar een geschikte ontwerper.*
- *We bouwen kennis op over het verhogen van de kwaliteit van dorpen en steden door het verzamelen en uitwisselen van goede voorbeelden en goede ervaringen*
- *We bouwen kennis op over instrumenten om de (beeld)kwaliteit van o.a. straten, gebouwen, publieke ruimtes en parkeerplaatsen te waarborgen.*
- *We ontwikkelen strategieën in functie van het behoud en herbestemming van niet-beschermd beeldbepalend erfgoed.*

KERNAFBAKENING

- *Prioritaire actie: we actualiseren samen met de gemeenten de contour van de dorps- en stadskernen. Deze contouren worden gebruikt in afwachting van een beleidsmatige kernaafbakening in een gemeentelijk beleidsplan ruimte om over zo correct mogelijke gegevens te beschikken in functie van onderzoek naar de positie van de kern en de graad van stedelijkheid.*
- *Prioritaire actie 2: in overleg en samenwerking met de gemeenten evalueren en indien nodig actualiseren we het onderzoek naar de positie van de kern en de graad van stedelijkheid van kernen. We doen dit elke legislatuur.*
- *We gaan met 12 pilootgemeenten uit verschillende functionele gehelen aan de slag om een leidraad uit te werken voor een beleidsmatige kernaafbakening. Deze leidraad kan gemeenten ondersteunen bij de uitvoering van deze kernaafbakening bv. in het gemeentelijk beleidsplan ruimte.*

RUIMTEBEHOEFTE

- *We brengen de behoefte aan bijkomende wooneenheden kwantitatief en kwalitatief in kaart en evalueren deze op cyclische wijze. We toetsen de behoefte aan het aanbod en bekijken samen met de gemeenten waar de resterende behoefte best kan ingevuld worden binnen het functioneel geheel.*
- *We brengen de behoefte aan bedrijvigheid kwantitatief en kwalitatief in kaart en evalueren op cyclische wijze (planhorizon van 10 jaar met een evaluatie na 5 jaar). We toetsen de behoefte aan het aanbod en bekijken samen met de gemeenten waar de resterende behoefte best kan ingevuld worden binnen het functioneel geheel.*

RECONVERSIE - RUIMTE DELEN - INBREIDING - SAVING SPACE

- *We ondersteunen gemeenten bij het inzetten op multifunctioneel ruimtegebruik, inbreiding en reconversie. Dit doen we door kennis op te bouwen en te delen.*

MOBILITEIT

- *We stimuleren duurzaam woon-werkverkeer en de modal shift* richting duurzame mobiliteit bij bedrijven door bv. testkaravaan, Treffik, mobiscan...*
- *We volgen de regionale mobiliteitsplannen op.*
- *We ondersteunen en sensibiliseren gemeenten bij het behoud en verdere ontwikkeling van trage verbindingen binnen dorpen en tussen dorpen.*
- *We werken verder aan de uitbouw van bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk*
- *We ondersteunen / ontzorgen gemeenten bij de aanleg van fietspaden via Fietsfonds. We helpen het dossier op te bouwen.*
- *We werken verder aan de uitbouw van fietssnelwegen / we investeren in de aanleg van fietssnelwegen via het Fietsfonds. Als Provincie kunnen we ze ook zelf verwerven en aanleggen.*

- *We werken verder aan de uitbouw van fietsverbindingen op oude spoorwegbeddingen (groene assen).*
- *We bouwen kennis op over fietsdata om het beleid te ondersteunen.*

GROENE RUIMTE

- *We ondersteunen gemeenten in de uitbouw van en de versterking van hun aanbod aan toegankelijk groen in dorps- en stadskernen, zoals parkgroen, buurtgroen, en stadsgroen, onder andere via LEADER-programma's en via kennisuitwisseling.*

DETAILHANDEL

- *We ondersteunen gemeenten in hun handelsbeleid onder andere via de ondersteuning van de afbakening van een kernwinkelgebied.*
- *We maken op vraag van en in samenwerking met gemeenten instrumenten op in functie van het sturen van een kernversterkend en handel ondersteunend beleid, bijvoorbeeld om winkelarme gebieden aan te duiden of kernwinkelgebieden aan te duiden.*
- *Voor woonlinten en -clusters langsheen regionale en interlokale wegen nemen we initiatief voor het verhogen van kwaliteit en het inzetten op koppelkansen.*
- *We ondersteunen de regionale afstemming van grootschalige detailhandel.*

NIEUWE WOONVORMEN

- *We ondersteunen gemeenten door onderzoek te voeren naar innovatieve woonvormen die betaalbaarheid ten goede komen. We nemen hier ook een uitvoerende rol op in. De focus ligt op innovatieve woonprojecten die gericht zijn op betaalbaarheid, duurzaamheid, ruimtebesparend, gemeenschappelijkheid, kleinschaligheid, herbestemming en activatie van leegstand.*
- *We bouwen kennis op en delen inzichten over instrumenten die gemeenten kunnen gebruiken om te sturen in een woonaanbod voor diverse doelgroepen en om in te zetten op betaalbaar wonen.*

TOERISME

- *We ontwikkelen een visie over hoe en waar de diverse logiesvormen kwaliteitsvol ontwikkeld kunnen worden zonder het woonpatrimonium en de leefbaarheid van de dorps- en stadskernen onder druk te zetten.*

BIJLAGE B

Bijlage B geeft een inzicht in het netwerk van de West-Vlaamse kernen per functioneel geheel. De beschrijving per fiche start steeds met een korte beschrijving van het functioneel geheel en een korte cijfermatige beschrijving van relevante data om een idee te krijgen van de grootte en reikwijdte van het functioneel geheel. Hierna volgen enkele belangrijke weergaves van onderliggende mobiliteitsinfrastructuren die het netwerk van steden en dorpen mogelijk maken. Hierop volgt een beschrijving van het functioneel geheel volgens de verschillende posities van de kernen en hun onderlinge relaties. Daarna worden de kernen weergegeven volgens de positie die ze opnemen in het netwerk en wat de stedelijkheidsgraad van elke kern is en een overzicht van het functioneel geheel. Afsluiten doen de fiches met het weergave van de kerncompassen die ingaan op de drie indicatoren van elke individuele kern, namelijk de kritische massa, knoop- en plaatswaarde.

Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten

Waarom dit beleidskader.....	55
Rol van de Provincie.....	55
Beleidslijnen.....	56
Maximale verweving van activiteiten in de dorps- en stadskernen.....	56
Plan van aanpak voor niet-verweefbare activiteiten.....	57
Acties.....	62

WAAROM DIT BELEIDSKADER

We willen de open ruimte vrijwaren voor de hoofdfuncties zijnde landbouw, natuur en recreatief medegebruik. Om andere diverse ruimtevragen een plaats te geven, zetten we dus maximaal in op de creatie van bijkomende ruimte binnen de dorps- en stadskernen. Hiervoor stimuleren we verschillende werkwijzen die het ruimtelijk rendement van de bebouwde en verharde ruimte binnen de dorps- en stadskernen optimaliseren, zoals de verweving van activiteiten.

Toch zijn er ook economische of andere activiteiten die omwille van bepaalde criteria niet binnen de dorps- en stadskernen verweven kunnen worden. We spreken dan over *niet-verweefbare activiteiten**. Het gaat hier om activiteiten die binnen een *harde bestemming** vallen: het zijn bepaalde vormen van bedrijvigheid, recreatie, groothandel, gemeenschapsvoorzieningen, energie-infrastructuur of onbekende ruimtevragen door bv. technologische evoluties.

Het gaat echter niet om de functies wonen, kantoren en kleinhandel of vormen van landbouw³⁵. Deze functies behoren niet tot het toepassingsgebied van dit beleidskader.

Het beleidskader bevat twee beleidslijnen:

Maximale verweving van activiteiten in de dorps- en stadskernen

We zetten maximaal in op de creatie van bijkomende ruimte binnen de harde bestemmingen in de kernen, door het verhogen van het ruimtelijk rendement en het verweven van activiteiten in de dorps- en stadskernen (zie *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*).

Plan van aanpak voor niet-verweefbare activiteiten

Deze beleidslijn biedt een plan van aanpak om met ruimtevragen van niet-verweefbare activiteiten om te gaan. De beleidslijn geeft aan wanneer het wel nog opportuun kan zijn om open ruimte aan te snijden voor dergelijke activiteiten, en onder welke voorwaarden dit dan kan.

Deze beleidslijn bevat hiervoor:

- een set van toetsingscriteria om te bepalen of een activiteit al dan niet als niet-verweefbaar kan worden beschouwd.
- een richtkader voor de evaluatie van de bestaande activiteiten met een vraag tot bestending of uitbreiding.
- een richtkader voor de evaluatie van een locatie voor nieuwe activiteiten of herlokalisatie van bestaande activiteiten.
- een set van inrichtingsprincipes voor duurzaam ruimtegebruik bij bijkomende grondinname en voor bestaande sites van niet-verweefbare activiteiten.

ROL VAN DE PROVINCIE

Niet-verweefbare activiteiten hebben vaak een bovenlokale impact op vlak van milieu, afzetmarkt of gebruikers en schaal.

De Provincie West-Vlaanderen wil een actieve rol opnemen om enerzijds de maximale verweving in de dorps- en stadskernen te stimuleren, maar ook om een richting te geven aan de inplanting en de al dan niet mogelijke ontwikkeling van niet-verweefbare activiteiten.

³⁵ *Bepaalde agrarische activiteiten kunnen - vergunning technisch - door hun omvang niet terecht in agrarisch gebied (bv. mestverwerking > 60.000 ton) en worden dus beschouwd als niet-verweefbaar in het agrarisch gebied. Dergelijke landbouwactiviteiten vallen wél onder de scope van dit kader.*

Met dit kader kunnen ruimtevragen van niet-verweefbare activiteiten provinciebreed aan dezelfde evaluatie worden onderworpen bij diverse planningsinitiatieven.

BELEIDSLIJNEN

MAXIMALE VERWEVING VAN ACTIVITEITEN IN DE DORPS- EN STADSKERNEN

Binnen de strategische visie wordt als ambitie naar voor geschoven om in 2050 de verharde en bebouwde ruimte maximaal multifunctioneel te gebruiken.

In de dorps- en stadskernen worden functies verweven met elkaar en wordt ingezet op multifunctioneel ruimtegebruik. Er wordt maximaal ingezet op de verweving van activiteiten met elkaar en binnen de dorps- en stadskernen. Deze verweving wordt gestimuleerd bij alle activiteiten die verweefbaar zijn in de kern en op maat zijn van de kern.

Verweefbare activiteiten horen thuis in de dorps- en stadskernen: functies zoals kleinhandel, diensten, kantoren, niet-hinderlijke bedrijvigheid, horeca, feestzalen of recreatie maken onderdeel uit van de multifunctionele woonomgeving van de dorps- en stadskern waar ruimte en diensten gedeeld worden (zie *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*).

Twee aspecten staan voorop:

- maximaal behouden van verweefbare activiteiten en sites binnen de dorps- en stadskernen;
- creatie van inplantingsmogelijkheden voor verweefbare activiteiten binnen de dorps- en stadskernen (zoals bij reconversieprojecten).

In de open ruimte zetten we in op de hoofdfuncties zijnde landbouw, natuur en recreatief medegebruik. In de open ruimte zijn, naast deze functies, ook sectoraal bestemde en bebouwde sites of andere bebouwde sites met een bestemming binnen de gebiedscategorieën bedrijvigheid, gemeenschaps- en nutsvoorzieningen of recreatie gelegen. De ontwikkelingen op deze sites mogen de visie inzake kernversterking én de visie op de open ruimte niet ondergraven (zie *BK Transformatie van gebouwenclusters en omgeving in de open ruimte*).

Indien er bij dergelijke sites zich een vraag tot ruimtelijke afweging stelt, (bv. men wenst de functie om te vormen of de site komt leeg te staan) moeten deze sites in eerste instantie onderzocht worden op hun potentieel tot inzetbaarheid voor een open ruimte functie of para-agrarisch gebruik. De aard van dergelijke sites kan mogelijks een antwoord bieden op de ruimtevraag van para-agrarische activiteiten die moeilijk een locatie vinden.

Indien de site niet inzetbaar is voor een open ruimte functie of para-agrarisch gebruik, dan kan er een afweging gebeuren in het kader van het gebruik voor een niet-verweefbare activiteit volgens dit beleidskader. Waarbij de stap 'Evaluatie locatie voor een nieuwe activiteit of herlokalisatie van bestaande activiteiten' wordt gevolgd.

Indien de site (bv. omwille van de locatie) ook niet geschikt is om in te zetten voor een niet-verweefbare activiteit, dan wordt de site onthard en worden de ontwikkelingsmogelijkheden van de site verplaatst naar een meer geschikte locatie (via planologische ruil / bestemmingsneutraliteit).

Dergelijke sites voor kernversterkende functies zoals niet-hinderlijke bedrijvigheid, kantoren en kleinhandel inzetten, ondergraaft immers de visie op kernversterking én de visie op de open ruimte.

PLAN VAN AANPAK VOOR NIET-VERWEEFBARE ACTIVITEITEN

Naast verweefbare activiteiten zijn er ook economische of andere activiteiten³⁶ zoals recreatie, groothandel of gemeenschapsvoorzieningen die omwille van bepaalde criteria niet-verweefbaar zijn in de dorps- en stadskernen. Dit wil niet zeggen dat dit soort van activiteiten niet verbonden kan zijn aan een kern, zoals op een bedrijventerrein (= een bundeling van niet-verweefbare economische activiteiten) of recreatiegebied, of nabij woningen of andere functies aan een grotere invalsweg.

Er zijn twee types van niet-verweefbare activiteiten te onderscheiden:

- **Type A:** dit type van niet-verweefbare activiteiten kan met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten gebundeld worden (zoals op een bedrijventerrein). Deze activiteiten kunnen elkaar versterken door ruimte of diensten te delen, energie uit te wisselen...
- **Type B:** dit type van niet-verweefbare activiteiten kan niet met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten gebundeld worden.

Deze beleidslijn bevat een plan van aanpak om een afweging te kunnen maken bij ruimtelijke vragen van niet-verweefbare activiteiten. Het gaat om:

- bestaande (clusters van) niet-verweefbare activiteiten met een vraag tot bestendiging.
- bestaande (clusters van) niet-verweefbare activiteiten met een uitbreidingsvraag.
- bestaande verweefbare activiteiten die door een uitbreidingsvraag niet-verweefbaar worden.
- nieuwe niet-verweefbare activiteiten die een locatie zoeken.

Criteria: Is de activiteit niet-verweefbaar?

Om te motiveren en te beoordelen of een activiteit een niet-verweefbare activiteit is, worden vier toetsingscriteria geformuleerd.

1. **Milieu-impact:** zijn er elementen uit de milieuwetgeving (of andere wetgeving met betrekking tot hinder zoals veiligheid, gezondheid...) die ervoor zorgen dat de activiteit niet verweven kan worden in de dorps- of stadskern?
2. **Mobiliteit:** afzetmark of aantrekkingswaarde: speelt de activiteit een rol op regionaal niveau waardoor de gebruikers / de producten voor grote bovenlokale verkeersstromen zorgen? Komt de verkeersveiligheid of verkeersleefbaarheid in het gedrang waardoor de activiteit niet verweven kan worden in de dorps- of stadskern?
3. **Specifieke locatie-eisen:** heeft de activiteit een zeer specifieke locatie nodig? Bv. is de activiteit water- of spoorgebonden?
4. **Schaal / ruimtevraag:** is de schaal of ruimtevraag van de activiteit dermate groot dat er geen ruimte te vinden is in de dorps- of stadskern? (zie *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*)

Indien uit de toets van minstens één van de vier criteria blijkt dat de activiteit niet-verweefbaar is of wordt, moet vooraleer verder aanspraak te kunnen doen op dit beleidskader ook gemotiveerd worden of de effecten van de activiteit *gemilderd** kunnen worden zodat de activiteit wel ruimtelijk-functioneel verweefbaar wordt. Want we streven naar een maximale verweving van activiteiten.

Wanneer activiteiten teveel gemilderd moeten worden om verweefbaar te zijn, zijn ze in sé niet-verweefbaar.

³⁶ Het gaat echter niet om de functies wonen, kantoren en kleinhandel of vormen van landbouw, deze functies behoren niet tot het toepassingsgebied van dit beleidskader. Er zijn bepaalde vormen van landbouw die -vergunning technisch- niet terecht kunnen in agrarisch gebied (bv. mestverwerking > 60.000 ton) en worden dus beschouwd als niet-verweefbaar in het agrarisch gebied omwille van milieuwetgeving. Dergelijke landbouwactiviteiten vallen dus wél onder de scope van dit kader.

Evaluatie: bestaande activiteiten met een vraag tot bestendiging of een uitbreidingsvraag

Indien het gaat om een bestaande activiteit worden drie elementen geëvalueerd: de huidige locatie van de bestaande activiteit, de kwantitatieve ruimtevraag en tot slot de locatie van de uitbreidingsvraag. Deze evaluatie bouwt verder op de reeds opgebouwde motivatie waarin wordt beargumenteerd dat de activiteit niet-verweefbaar is of wordt.

Deze evaluatie is van toepassing op:

- bestaande (clusters van) niet-verweefbare activiteiten met een vraag om **bestendiging** (bij een vraag om bestendiging dient enkel stap 1 van de evaluatie doorlopen te worden);
- bestaande (clusters van) niet-verweefbare activiteiten met een **uitbreidingsvraag**;
- bestaande verweefbare activiteiten met een uitbreidingsvraag die door deze **uitbreidingsvraag niet-verweefbaar worden**.

Stap 1: Evaluatie van de huidige locatie

Aan de hand van een contextanalyse moet worden geïdentificeerd of de huidige site een geschikte locatie is voor de activiteit. Deze contextanalyse geeft aan wat de impact is van de activiteit op de omgeving. Hierbij wordt verder gebouwd op de criteria waaruit bleek dat de activiteit niet-verweefbaar is.

Elementen die hierin minstens aanvullend aan bod moeten komen zijn:

- **Mobiliteit:** Wat is de bereikbaarheid? Wat zijn de kenmerken van de nabije kern(en)? Wat is de verkeersimpact van de activiteit? Hoe loopt de ontsluiting? Wat is de bereikbaarheid met duurzame mobiliteit van de site? Zorgt de activiteit voor verkeersstromen die de leefbaarheid **of verkeersveiligheid** van de omgeving in het gedrang brengen? Bestaan de verkeersstromen vooral uit vrachtverkeer of eerder uit personenverkeer? Staat de capaciteit van de weg onder druk door de activiteit? Overstijgt de intensiteit de leefbaarheid? Hierbij moet ook gekeken worden naar het aandeel van de bewegingen van de activiteit ten opzichte van activiteiten in de omgeving (= cumulatieve effecten).
- **Ruimtelijke context:** Wat is de planologische bestemming van de site? Wat is de *verhardingsgraad** en bebouwingsgraad van de site? Wat is de impact op de omliggende functies en bestemmingen (bv. natuur, bos, landbouw)? Wat is de impact op de bodem? Wat is de impact op het watersysteem? Wat is de identiteit en (erfgoed)waarde van de site en de impact op de omgeving en het landschap? Wat is de schaal van de activiteit? Ligt de activiteit bij andere niet-verweefbare activiteiten (indien type A)?...
- **Milieu:** Wat is de milieu-impact op de directe omgeving?
- De beschrijving van de **historiek en de vergunningstoestand**.

Hieruit kan beoordeeld worden of minstens bestendiging van de activiteit aangewezen is en of er milderende maatregelen nodig zijn. Indien blijkt dat een bestendiging van de activiteit niet aangewezen is, dient er overgegaan te worden naar 'Evaluatie: locatie voor een nieuwe activiteit of de herlokalisatie van bestaande activiteiten'. Indien de site die verlaten wordt binnen een kern ligt, wordt reconversie afgewogen conform het *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*. Indien de site die verlaten wordt niet in een kern is gelegen, wordt afgewogen of de site kan ingezet worden voor een andere niet-verweefbare activiteit. Indien dergelijke site (bv. omwille van de locatie) ook niet geschikt is om in te zetten voor een andere niet-verweefbare activiteit, dan wordt de site onthard en worden de ontwikkelingsmogelijkheden van de site verplaatst naar een meer geschikte locatie (via planologische ruil).

Stap 2: Evaluatie van de ruimtevraag (kwantitatief)

Aan de hand van een ruimtelijke onderbouwing moet de ruimtenood aangetoond en de ruimtevraag gemotiveerd worden, dit zowel voor de korte als de lange termijn. Hierbij moet aangegeven worden op welke manier de huidige site reeds maximaal benut wordt of zal worden.

Hieruit kan beoordeeld worden in welke mate op de bestaande site het ruimtelijk rendement wordt benut en of er nog meer winsten op de site kunnen gevonden worden om de uitbreidingsvraag zo minimaal mogelijk te maken, mits het in acht nemen van de impact op de omgeving. Kan er bv. ingezet worden op het stapelen van het productieproces of van verschillende interne activiteiten?

Indien de activiteit (type A) gebundeld voorkomt met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten wordt aangetoond hoe deze activiteiten elkaar samen versterken en hoe er ruimtewinsten gevonden kunnen worden.

Stap 3: Evaluatie van de locatie van de uitbreidingsvraag

Verder bouwend op de contextanalyse van de huidige locatie wordt ook de locatie van de gevraagde uitbreiding onderzocht op de mogelijke impact en worden de grensstellende elementen bepaald zoals waterlopen, transportinfrastructuur (weg, water, spoor) of nutsleidingen. Bij deze evaluatie komen ook ruimtelijke inrichtings- en locatiealternatieven aan bod. Hieruit kan beoordeeld worden in welke mate een uitbreiding van de huidige site en activiteit gewenst is of dat de herlokalisatie van de activiteit toch is aangewezen.

Indien blijkt dat de herlokalisatie van de activiteit aangewezen is, dient er overgegaan te worden naar 'Evaluatie: locatie voor een nieuwe activiteit of de herlokalisatie van bestaande activiteiten'. Indien de site die verlaten wordt binnen een kern ligt, wordt reconversie afgewogen conform het *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*. Indien de site die verlaten wordt niet in een kern is gelegen, wordt afgewogen of de site kan ingezet worden voor een andere niet-verweefbare activiteit. Indien dergelijke site (bv. omwille van de locatie) ook niet geschikt is om in te zetten voor een andere niet-verweefbare activiteit, dan wordt de site onthard en worden de ontwikkelingsmogelijkheden van de site verplaatst naar een meer geschikte locatie (via planologische ruil).

Evaluatie: locatie voor een nieuwe activiteit of de herlokalisatie van bestaande activiteiten

De vraag naar een locatie voor een nieuwe niet-verweefbare activiteit moet worden onderbouwd door een behoeftenonderzoek op bovenlokale schaal. In dit behoeftenonderzoek wordt de vraag gekwantificeerd en wordt het aanbod van locaties van gelijkaardige activiteiten in de regio of provincie in kaart gebracht. Als Provincie houden we de behoeften aan niet-verweefbare economische activiteiten bij.

Wanneer het opportuun is om een locatie te zoeken voor een nieuwe activiteit of de herlokalisatie van een bestaande activiteit, worden volgende stappen doorlopen:

Stap 1: Locatievoorwaarden

De geschikte locatievoorwaarden zullen per type activiteit verschillen. Er wordt gezocht naar een site en locatie die kan voldoen aan de kenmerken van de activiteit. Hierbij is onder andere aandacht voor:

- **Mobiliteit:** aandacht voor verkeersveiligheid en een goede en duurzame bereikbaarheid (met de fiets, met het openbaar vervoer, via het water, via het spoor...) is doorslaggevend.
- **Nabijheid:** van de afzetmarkt, ten aanzien van een kern, van gelijkaardige activiteiten (bundelingsprincipe voor type A) indien relevant.
- **De gepaste ligging in het netwerk van de dorps- en stadskernen:** de positie van de kern in het netwerk van dorps- of stadskern in relatie tot de schaal van stedelijkheid en de kenmerken achter de schaal van stedelijkheid, zijn relevante locatiekenmerken die mee moeten worden genomen in de motivatie.
- De **impact op de omgeving beperken**. De impact kan bv. beperkt worden door het herbenutten van reeds aangesneden sites.
- De **(milieu)impact op de hoofdfuncties** van de open ruimte zijnde landbouw, natuur en recreatief medegebruik niet ondermijnen. Hiervoor wordt ook de toets gemaakt aan het fysisch systeem (het watersysteem) conform het *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte*.
- De **locatievereisten** van de specifieke functie, indien relevant.
- De **landschappelijke impact** beperken.

Stap 2: Waar vinden we deze locatie?

Is het een activiteit die gebundeld kan worden met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten?

1. Ruimte zoeken binnen het bestaande bestemde aanbod³⁷:
 - Er wordt ingezet op een maximale bundeling met andere niet-verweefbare activiteiten.
 - Er wordt ruimte gezocht op bestaande terreinen voor niet-verweefbare activiteiten aan de hand van een optimalisatie oefening.
2. Indien er geen ruimte gevonden wordt binnen het bestaande bestemde aanbod kan open ruimte worden aangesneden en een nieuwe bestemming krijgen op een voor de activiteit geschikte locatie. Deze moet aansluiten bij gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten en / of het moet om een ruimere oefening gaan voor meerdere activiteiten die gebundeld zullen worden (met planologische ruil / bestemmingsneutraliteit).

Is het een activiteit die niet gebundeld kan worden met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten?

3. Ruimte zoeken binnen het bestaande bestemde aanbod³⁸:
 - Zijn er reconversie terreinen met geschikte locatievoorwaarden die herbestemd kunnen worden voor de niet-verweefbare activiteit? Dit omvat bv. sectorale BPA's of RUP's die op maat van een specifiek bedrijf geschreven zijn en een herbestemming naar de gewenste activiteit vragen. Dit kunnen zowel reconversie terreinen binnen de dorps- en stadskernen als sites met een gebiedscategorie: bedrijvigheid, gemeenschaps- en nutsvoorzieningen of recreatie in de open ruimte (zie beleidslijn 'Maximale verweving van activiteiten in de dorps- en stadskernen').
 - Is er reeds bestemd aanbod met geschikte locatievoorwaarden? Dit kan ook gaan om bestemd aanbod waarbij een wijziging van bepaalde stedenbouwkundige voorschriften nodig is om de activiteit te kunnen toelaten.
4. Indien er geen ruimte gevonden wordt binnen het bestaande aanbod kan open ruimte aangesneden worden en een nieuwe bestemming krijgen op een voor de activiteit geschikte locatie (met planologische ruil / bestemmingsneutraliteit).

³⁷ Voor zover dit voldoet aan de locatievoorwaarden

³⁸ Voor zover dit voldoet aan de locatievoorwaarden.

Stap 3: Inrichtingsprincipes

Wanneer het opportuun is om ruimte aan te snijden voor de herlokalisatie of uitbreiding van een bestaande of voor een nieuwe niet-verweefbare activiteit wordt steeds gezocht naar³⁹:

- Koppelkansen: in welke mate kan de activiteit ook een meerwaarde leveren voor de omgeving, de omliggende activiteiten, het fysisch systeem...;
- Klimaatrobuuste inrichting van het terrein;
- Duurzaam en zuinig ruimtegebruik;
- Procesoptimalisatie (indien relevant);
- Delen van ruimtes en functies (indien relevant);
- Tijdelijk en flexibel benutten van restruimtes;
- Indien relevant: stapelen van functies / activiteiten; [vermijden van habitatverlies](#)
- Kansen voor circulariteit;
- [Energie-efficiëntie door gebruik te maken van hernieuwbare energie](#), ruimte voor hernieuwbare energie, uitwisseling van energiestromen;
- Benutten van dakoppervlakten;
- ...

[Deze inrichtingsprincipes worden ook gehanteerd voor de inrichting / optimalisatie van bestaande sites voor niet-verweefbare activiteiten \(type A\).](#)

³⁹ Zie ook 'Saving space' www.west-vlaanderen.be/saving-space

ACTIES

Met wie? De 'we' in de actie is te lezen als 'de Provincie'. Maar de Provincie is niet alleen aan zet. Bij de uitvoering van een actie worden steeds de stakeholders in kaart gebracht en onderzocht wie betrokken kan worden bij de uitvoering. De Provincie engageert zich om de acties steeds op basis van samenwerking, overleg en participatie uit te voeren.

Hoe? Bij de uitvoering van een actie wordt steeds gekeken welke instrumenten (een RUP, een verordening, een gebiedsvisie, een subsidiereglement, een samenwerkingsovereenkomst...) en welke financiële middelen het beste worden ingezet. Hierbij is er steeds aandacht voor flankerend beleid. Deze aspecten worden niet beschreven in de actie zelf, maar maken dus onderdeel uit van de uitvoering.

VERWEVING VAN ACTIVITEITEN IN DE DORPS- EN STADSKERNEN

- *We bouwen kennis op en voeren ontwerpend onderzoek over hoe verweving van activiteiten in de kernen gestimuleerd kan worden. We stimuleren hierbij ook het behoud van verweefbare activiteiten en sites en bestemmingen voor dergelijke activiteiten in stads- en dorpskernen.*
- *We ondersteunen gemeenten inhoudelijk bij de evaluatie van de criteria die aangeven of een activiteit al dan niet verweefbaar is.*

PLANOLOGISCHE RUIL

- *We schrappen zelf of ondersteunen gemeenten bij het schrappen van harde bestemmingen buiten de kernen die conform de evaluatie in dit beleidskader als niet (meer) geschikt worden gezien voor de invulling met een niet-verweefbare activiteit. Deze schrapping kan gecombineerd worden met een planologische ruil naar een betere locatie.*

ZUINIG RUIMTEGEBRUIK

- *We ondersteunen en voeren onderzoek naar specifieke beheerstructuren voor bedrijventerreinen en methodes om verdichting, zuinig ruimtegebruik, het uitwisselen van energie, kennis, grondstoffen... op deze sites te stimuleren (zoals bv. het traject 'Bedrijventerreinen van de Toekomst'). Dit kan resulteren in de opmaak van draaiboeken over hoe om te gaan met bestaande terreinen, het aanpassen van stedenbouwkundige voorschriften...*
- *We zetten verder in op de uitvoering van de principes uit de studie Saving Space voor zowel bestaande als voor nieuwe niet-verweefbare economische activiteiten.*

RUIMTEBEHOEFTE

- *We houden het aanbod aan en de vraag naar niet-verweefbare economische activiteiten bij. Het aanbod aan locaties voor niet-verweefbare economische activiteiten wordt jaarlijks gemonitord door de POM. De vraagberekening wordt om de 5 jaar geactualiseerd. Hierdoor kan de vraag getoetst worden aan het aanbod en is er zicht op de behoefte aan bijkomende ruimte voor deze activiteiten. We sporen aan op de activering van de niet benutte terreinen en zoeken naar locaties om deze behoefte een plek te geven.*
- *We zoeken proactief naar ruimte binnen het bestaande bestemde aanbod die geschikt is voor niet-verweefbare economische activiteiten (aanbodbeleid).*

WOON-WERKVERKEER

- *We stimuleren het gebruik van de fiets voor het woon-werkverkeer. We bewaken in het kader hiervan de bereikbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid van bedrijventerreinen. We denken mee na over deelsystemen op bedrijventerreinen en collectief vervoer naar bedrijventerreinen.*

Transformatie van gebouwenclusters en omgeving in de open ruimte

Waarom dit beleidskader.....	64
Rol van de Provincie.....	64
Beleidslijnen.....	64
Stimuleren van agrarisch (her)gebruik & inzetten op functies die de open ruimte nodig hebben...	64
Verfijnen van ruimtelijke mogelijkheden via een ruimere gebiedsvisie.....	65
Acties.....	68

WAAROM DIT BELEIDSKADER

In de open ruimte komt een verscheidenheid aan bebouwing en functies voor. Het gaat grotendeels om (para-)agrarische bebouwing, maar ook om particuliere woningen, niet-agrarische bedrijfsgebouwen... Het gaat ook over functies zoals horeca, diensten en opslag.

We willen de open ruimte vrijwaren voor de hoofdfuncties zijnde landbouw, natuur en recreatief medegebruik. Deze open ruimte functies hebben vaak een directe link met het fysisch systeem en geven de open ruimte vorm. De aanwezigheid van andere functies in de open ruimte legt druk op het fysisch systeem (bv. door bijkomende bebouwing en verharding) en op de open ruimte functies, of ze komen er mee in conflict (bv. nieuwe bewoners van het platteland klagen over de aanwezige landbouw omwille van geur of geluid). Bovendien zorgen ze vaak voor een toenemende mobiliteitsdynamiek.

Om de open ruimte te vrijwaren van verdere bebouwing worden nieuwe activiteiten die verweefbaar zijn met de kern en de woonomgeving maximaal binnen de dorps- en stadskernen voorzien (*zie BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen en BK Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten*).

Voorliggend beleidskader focust zich op hoe om te gaan met bestaande (vergunde) sites en gebouwen die gelegen zijn in een bestemmingszone die behoort tot de gebiedscategorie landbouw, waarbij er zich een vraag tot ruimtelijke afweging stelt (bv. men wenst de functie om te vormen of de site komt leeg te staan). Met andere woorden: dit beleidskader is van toepassing op landbouwsites of sites met een vergunde *zonevreemde** functie en tracht een antwoord te bieden op de transformatie-vraagstukken die daar ontstaan.

Perspectieven voor de gebouwen(clusters) / sites die gelegen zijn in een bestemming gebiedscategorie: bedrijvigheid, gemeenschaps- en nutsvoorzieningen of recreatie in de open ruimte worden behandeld in het *BK Ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten* en het *BK Levendige en verbonden dorps- en stadskernen*.

ROL VAN DE PROVINCIE

De open ruimte is gemeentegrensoverschrijdend en het vraagstuk rond transformatie vergt een bovenlokale aanpak.

De Provincie West-Vlaanderen wil een actieve rol spelen in het open ruimte beleid en het vraagstuk over de verspreide activiteiten en de transformatie in het landbouwgebied helpen opnemen.

BELEIDSLIJNEN

STIMULEREN VAN AGRARISCH (HER)GEBRUIK & INZETTEN OP FUNCTIES DIE DE OPEN RUIMTE NODIG HEBBEN

In de gebouwen(clusters) en op de sites in landbouwgebied waar zich een vraag tot ruimtelijke afweging stelt, wordt agrarisch (her)gebruik gestimuleerd. Hierbij spelen we ook in op de transformatie van de landbouw zelf waar er een evolutie is naar nieuwe vormen en nieuwe verdienmodellen. Het is een doelstelling om - indien nodig - (ruimtelijke) kaders op te maken om deze transformatie te ondersteunen of te begeleiden.

Uitbreidingen voor de landbouwfuncties zijn toegestaan, mits er steeds gezocht wordt naar:

- koppelkansen: in welke mate kan de activiteit ook een meerwaarde leveren voor de omgeving, de omliggende activiteiten, het fysisch systeem, het watersysteem, [de aanwezige biodiversiteit](#)...
- duurzaam en zuinig ruimtegebruik;

- indien relevant: stapelen van functies / activiteiten;
- kansen voor circulariteit;
- ruimte voor hernieuwbare energie.

Indien agrarisch (her)gebruik niet mogelijk is, kan worden ingezet op een transformatie naar een andere functie, mits de opmaak van een *landbouwtoets**. Het moet hierbij gaan om functies die de omgeving en eigenschappen van de open ruimte nodig hebben en die moeilijk in de dorps- en stadskernen terecht kunnen. Hierbij gaat het over activiteiten met planten en dieren.⁴⁰ Een functiewijziging naar particulier wonen blijft mogelijk. De particuliere woningbijgebouwen dienen daarbij beperkt te worden tot wat strikt noodzakelijk is bij een particuliere woning. Ook bij deze specifieke functiewijziging is de opmaak van een landbouwtoets noodzakelijk. De particuliere woning mag de naburige landbouwfunctie en bedrijfsuitbating niet ondermijnen. Deze particuliere woning dient steeds als een bedrijfswoning bij een landbouwbedrijf te worden aanzien in het kader van de hinderbeoordeling (geur, geluid, stof...).

Wanneer de gebiedsspecifieke omstandigheden er echter voor zorgen dat de transformatie van een gebouw of site niet mogelijk is, dan moet bekeken worden of deze site integraal onthard kan worden. Hierbij denken we bv. aan een ligging in overstromingsgevoelig gebied of aan andere omstandigheden die een nieuwe invulling belemmeren, waardoor sloop de enige optie is.

VERFIJNEN VAN RUIMTELIJKE MOGELIJKHEDEN VIA EEN RUIMERE GEBIEDSVISIE

Indien er een ruimere gebiedsvisie wordt gemaakt die rekening houdt met de diversiteit en eigenheid van de omgeving, kan van voorgaand principe gemotiveerd worden afgeweken (mits het juiste ruimtelijke instrument ingezet wordt):

- Er kunnen **meer beperkingen** opgenomen worden ten opzichte van de zonevreemde functiewijzigingen. De activiteiten die met planten en dieren te maken hebben, maar geen professionele landbouwvoering zijn, hebben ook nood aan gronden. Daardoor gaan ze in concurrentie met landbouwers die eveneens nood hebben aan voldoende gronden. In bepaalde gebieden kan het dus aangewezen zijn om dergelijke activiteiten uit te sluiten.
- Er kunnen **meer mogelijkheden** geboden worden. Zo kunnen er bijvoorbeeld in een voormalige landbouwsite die op een goede duurzame ontsloten locatie is gelegen (met de fiets, met het openbaar vervoer...) ruimere mogelijkheden geboden worden zoals voor verblijfsrecreatie of beleving van het platteland.

Het instrument en het proces van een gebiedsvisie laten toe om op niveau van een samenhangend gebied een afweging te maken over welke functies opportuun zijn om bijkomend toe te laten en welke functies net uit te sluiten. Dergelijke gebiedsvisie handelt niet over één specifieke case maar is steeds een visie op een ruimer samenhangend gebied. Hierdoor kunnen ook de cumulatieve effecten van de verschillende functies en activiteiten in de omgeving voldoende worden ingeschat.

Indien het samenhangend gebied een gemeentegrens overschrijdt, dan wordt de visie bovenlokaal of intergemeentelijk opgemaakt over het hele gebied én niet louter voor het deel binnen één gemeentegrens. De open ruimte bepaalt de grens van het samenwerkingsverband.

⁴⁰Hiermee wordt bedoeld op de specifieke decretale mogelijkheden wat betreft zonevreemde functiewijzigingen inzake planten en dieren. Decretale mogelijkheden wat betreft zonevreemde functiewijzigingen blijven van toepassing. De Provincie wil echter in eerste instantie inzetten op agrarisch (her)gebruik binnen de gebiedscategorie landbouw en in tweede instantie op de activiteiten die van toepassing zijn op planten en dieren.

Deze beleidslijn bevat:

- een set van randvoorwaarden die in acht moeten genomen worden bij de afweging van mogelijke functies;
- een aantal vragen en principes die bij de opmaak van de gebiedsvisies minimaal aan bod moeten komen.

Randvoorwaarden afweging functies

Belangrijke randvoorwaarden die in acht moeten genomen worden bij de afweging van mogelijke functies zijn:

- (ruimere) functiemogelijkheden mogen de hoofdfuncties van de open ruimte zijnde landbouw, natuur en recreatief medegebruik niet ondermijnen.
- ruimere functiemogelijkheden dienen steeds in relatie tot de omgeving en de nabijgelegen kernen te staan. De ruimere mogelijkheden mogen de beoogde kernversterking niet ondergraven door functies te voorzien die in concurrentie gaan met de kernen;
- ruimere functiemogelijkheden mogen geen bijkomende hinder veroorzaken op vlak van milieu en mobiliteit;
- ruimere functiemogelijkheden geven geen aanleiding voor bijkomende verharding en bebouwing (bv. parkeermogelijkheden), het gaat om het hergebruik van sites, waarbij een nulbalans⁴¹ op de site als maximaal gezien wordt. [Bij voorkeur wordt er ingezet op ontharding](#). Voor sites met erfgoedwaarden (bescherming of inventaris) wordt een uitzondering gemaakt: indien er geen verharding of bebouwing is buiten de bescherming / inventarisgebouw, dan zijn beperkte bijkomende mogelijkheden te motiveren op basis van de gewenste functie in het gebouw.
- er moet worden ingezet op een duurzame ontsluiting van de site en het gebied (wat betreft kleinschalige logies weegt het aspect van de duurzame ontsluiting minder door, aangezien dergelijke functies minder dynamiek genereren en specifiek gericht zijn op de rust van het platteland);
- koppelkansen: de sites of activiteiten moeten een meerwaarde leveren voor de omgeving, de omliggende activiteiten, [de biodiversiteit](#), het fysisch systeem [door bv. optimalisatie van het waterbeheer](#)...
- bij de inrichting van de sites moet er aandacht zijn voor de landschappelijke kenmerken en kwaliteiten en worden deze mee versterkt [door bv. actieve vergroening](#);
- de ruimere mogelijkheden hebben geen betrekking op nieuwe bedrijfsactiviteiten⁴², buitenopslag, kantoren (als hoofdfunctie) en kleinhandel (als hoofdfunctie). Een vergunde functie als opslag geeft eveneens geen recht op een uitbreiding of functiewijziging voor bedrijfs- of handelsactiviteiten. Deze worden expliciet uitgesloten door dit beleidskader.
- enkel vergunde sites / gebouwen(clusters) komen in aanmerking.

⁴¹ Een nulbalans wijst erop dat de oppervlakte aan vergunde verharding en vergunde bebouwing niet mag toenemen, maar dat er wel op de site zelf verschoven kan worden wat verharding en bebouwing betreft. De nulbalans is het maximale, de oppervlakte aan verharding/bebouwing mag altijd afnemen.

⁴² Dit is te lezen in relatie tot het BK ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten, waardoor het theoretisch mogelijk is dat de betrokken site omwille van haar locatie in aanmerking komt voor een niet-verweefbare activiteit.

Inhoud gebiedsvisies

Aanvullend op de evaluatie van de randvoorwaarden zoals hierboven gesteld, zijn de aspecten die in de op te maken ruimere gebiedsvisies minimaal aan bod moeten komen:

- een inventarisatie en evaluatie van de staat van de aanwezige gebouwen(clusters);
- een weergave van de aanwezige functies in het gebied;
- een weergave van erfgoedwaarden;
- Hoe wordt de impact op het fysisch systeem beperkt en hoe wordt het watersysteem versterkt (zie *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte*)? Wat zijn de mogelijkheden naar ontharding en sloop? Hoe wordt verharding maximaal beperkt? Als er gekozen wordt voor (gedeeltelijke) herbouw van het bestaande patrimonium dient er steeds een substantieel onderdeel gesloopt en / of onthard te worden.
- Hoe wordt de impact op nabij gelegen *ruimtelijk kwetsbare gebieden** beperkt en hoe wordt het groene netwerk versterkt (zie *BK Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte*)?
- Hoe wordt de impact op de hoofdfunctie landbouw maximaal beperkt? Dit kan ondersteund worden door de opmaak van een landbouwtoets;
- [Hoe wordt de klimaatweerbaarheid van de open ruimte versterkt?](#)
- Wat is de ligging van het gebied en de sites / gebouwen(clusters) ten aanzien van de kernen?

Voor de (juridische) vertaling van een gebiedsvisie zal een gepast (ruimtelijk) instrument moeten ingeschakeld worden, met al dan niet een verordende doorwerking. Dit geeft geen aanleiding tot bestemmingswijzigingen.

ACTIES

Met wie? De 'we' in de actie is te lezen als 'de Provincie'. Maar de Provincie is niet alleen aan zet. Bij de uitvoering van een actie worden steeds de stakeholders in kaart gebracht en onderzocht wie betrokken kan worden bij de uitvoering. De Provincie engageert zich om de acties steeds op basis van samenwerking, overleg en participatie uit te voeren.

Hoe? Bij de uitvoering van een actie wordt steeds gekeken welke instrumenten (een RUP, een verordening, een gebiedsvisie, een subsidiereglement, een samenwerkingsovereenkomst...) en welke financiële middelen het beste kunnen worden ingezet. Hierbij is er steeds aandacht voor flankerend beleid. Deze aspecten worden niet beschreven in de actie zelf, maar maken dus onderdeel uit van de uitvoering.

LANDBOUW

- *We bouwen kennis op omtrent mogelijke transformaties binnen de landbouwsector en op het vlak van nieuwe landbouwvormen en nieuwe verdienmodellen bv. het concept 'de 12 boeren van de toekomst'. Op basis van deze opgebouwde kennis kunnen vervolgacties opgestart worden om deze transformaties te ondersteunen en te begeleiden.*
- *We bouwen kennis op omtrent duurzaam en zuinig ruimtegebruik binnen de landbouwsector (op vlak van bebouwing en verharding), omtrent circulariteit, **omtrent biodiversiteit**, hernieuwbare energie...*

VRAAG AAN VLAANDEREN

- *We vragen aan de Vlaamse Regering om een juridisch statuut voor een plattelandswoning uit te werken en te verankeren, onder andere in Vlarem. Hierbij gaat het specifiek over het toestaan van een zonevreemde functiewijziging naar een particuliere woning, zonder dat dit als gevolg heeft dat hierdoor een hypotheek wordt gelegd op het voortbestaan en / of de ontwikkeling van landbouwbedrijven in de omgeving.
Meer specifiek moet in het kader van een vergunningsaanvraag van een landbouwbedrijf de hinderbeoordeling (geur, geluid, stof...) ten aanzien van de bij deze vergunning gecreëerde nieuwe zonevreemde woning, deze laatste als een bedrijfswoning bij een landbouw / veeteeltbedrijf moet worden aanzien en niet als zonevreemde woning. Er mag geen strengere hindergevoeligheidsbeoordeling gebeuren bij deze particuliere woning dan deze die van toepassing is voor een bedrijfswoning bij een landbouw / veeteeltbedrijf. De zonevreemde woning wordt dus voor deze beoordeling gelijkgesteld met een bedrijfswoning.*

GBIEDSVISIE

- *We maken zelf of ondersteunen gemeenten bij de opmaak van gebiedsvisies met betrekking tot (delen van) de open ruimte. Dergelijke gebiedsvisie kan inhoudelijk gekoppeld worden aan de uitvoering van een andere beleidskader. Voor de (juridische) vertaling van een gebiedsvisie zal een gepast (ruimtelijk) instrument moeten ingeschakeld worden, met al dan niet een verordende doorwerking.*

Hernieuwbare energie

Waarom dit beleidskader.....	70
Rol van de Provincie.....	71
Beleidslijnen.....	71
De inplanting van energie-infrastructuur verhoogt de leesbaarheid van het landschap.....	71
Een doordachte inplanting van energie-infrastructuur gebeurt in nabijheid van verbruikers.....	72
De inplanting van energie-infrastructuur vertrekt vanuit gedeeld en meervoudig ruimtegebruik...	73
Acties.....	74

WAAROM DIT BELEIDSKADER

Als maatschappij hebben we ons geëngageerd om de transitie naar een duurzaam energiesysteem te maken. De energietransitie komt met ruimtelijke kansen en uitdagingen. Zo is er in West-Vlaanderen, door de ligging, veel potentieel op het vlak van energie uit wind, zon en waterstof. Specifieke locaties, zoals bedrijventerreinen, bieden opportuniteiten voor het opwekken, opslaan en delen van energie, waaronder elektriciteit en warmte. Tegelijk zorgt de energietransitie voor specifieke ruimtevragen in onze schaarse ruimte. De infrastructuur die nodig is om hernieuwbare energie op te wekken, te transporten en op te slaan zal dus in het landschap moeten ingepast worden.

Een sterk bovenlokaal ruimtelijk beleid kan een hefboom zijn om met deze uitdagingen om te gaan. Met dit beleidskader willen we de kansen die het landschap biedt om een duurzaam energiesysteem uit te bouwen maximaal benutten.

Het is de ambitie in de strategische visie om onze energie hoofdzakelijk uit hernieuwbare bronnen te verkrijgen én om energiebronnen deel te laten uitmaken van de West-Vlaamse landschappen.

De focus van dit beleidskader ligt in de eerste plaats op infrastructuur die de productie, distributie en opslag van energie ondersteunt en die een landschappelijke of ruimtelijke impact heeft. Op vlak van productie gaat dit voornamelijk om energie uit wind, zon en warmte.

Met dit beleidskader willen we volgende doelstellingen bereiken:

- We maximaliseren het aandeel hernieuwbare energie in het regionaal verbruik. We produceren **voldoende hernieuwbare energie om ten minste in eigen behoefte te voorzien**. We stappen af van fossiele brandstoffen. Dit beleidskader gaat over regionaal verbruik binnen de provinciegrenzen. Indien we over energieverbruik en -behoefte spreken, dan gaat dit over het verbruik door en behoefte van huishoudens, diensten, industrie (niet-ETS-bedrijven*), landbouw, vervoer en overige sectoren actief in de provincie West-Vlaanderen. De grote energie-intensieve bedrijven vallen onder het Europees handelssysteem inzake emissierechten (ETS-bedrijven).⁴³ Hun energieverbruik wordt dus niet meegenomen in het berekenen van de eigen behoefte van de provincie West-Vlaanderen en het behalen van de doelstelling van dit kader.
- We voorzien **opslagcapaciteit** voor hernieuwbare energie om flexibiliteit en beschikbaarheid van energie uit hernieuwbare bronnen te garanderen.

Het beleidskader bevat drie beleidslijnen:

De inplanting van energie-infrastructuur verhoogt de leesbaarheid van het landschap.

Nieuwe energie-infrastructuur met een sterke visuele landschappelijke impact wordt als nieuwe bouwsteen zo ingeplant dat het herkenbare elementen uit het landschap benadrukt.

Een doordachte inplanting van energie-infrastructuur gebeurt in nabijheid van de verbruikers.

Door de opwekking van energie zo dicht mogelijk bij de verbruiker(s) te voorzien, kan het transport van energie beperkt worden en daardoor ook de ruimtelijke impact.

De inplanting van energie-infrastructuur vertrekt vanuit gedeeld en meervoudig ruimtegebruik.

Nieuwe energie-infrastructuur vermijdt zoveel mogelijk nieuwe verharding of bijkomend *ruimtebeslag**.

⁴³ <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/greenhouse-gas-emission-allowance-trading-system.html>

ROL VAN DE PROVINCIE

Energietransitie is een ontwikkeling die gemeentegrenzen overstijgt. De Provincie kan een belangrijke rol spelen in het verbinden van specifieke lokale noden met bovenlokale beleidsvisies. Door energiestrategieën te coördineren kan de Provincie de energietransitie stimuleren en verstevigen. Op die manier kan ze gemeenten en hun samenwerkingen ondersteunen bij het zoeken naar gebiedsgerichte en op maat gemaakte oplossingen.

Met dit kader willen we als Provincie een sturende rol opnemen in de transitie van fossiele naar hernieuwbare energie. Als Provincie ontwikkelen we een ruimtelijke visie en beleid waarbij principes van leesbaarheid, nabijheid en gedeeld en meervoudig ruimtegebruik voorop staan. Dit houdt ook in dat:

- we als Provincie de rol van coördinator en regisseur opnemen bij het opzetten van partnerschappen. We stemmen met gemeenten en andere lokale spelers, zoals intergemeentelijke samenwerkingen, af hoe deze partnerschappen kunnen ingezet worden en welke rol zij optimaal kunnen vervullen om energiedoelstellingen te halen.
- we verzamelen en delen kennis met lokale spelers over hernieuwbare energiebronnen met een landschappelijke impact en over bovenlokale uitdagingen op vlak van energie. We informeren lokale spelers over de mogelijkheden van nieuwe toekomstige ontwikkelingen op vlak van energie.
- we evalueren, actualiseren en ontwikkelen beleidsinstrumenten zoals leidraden voor lokale besturen om de inplanting van energie-infrastructuur te faciliteren.

BELEIDSLIJNEN

Bij de uitbouw van een duurzaam energiesysteem, zetten we de **leesbaarheid van het landschap***, **nabijheid**, en **gedeeld en meervoudig ruimtegebruik** voorop.

Op basis van deze principes benutten we maximaal de kansen die het landschap biedt om een duurzaam energiesysteem uit te bouwen.

DE INPLANTING VAN ENERGIE-INFRASTRUCTUUR VERHOOGT DE LEESBAARHEID VAN HET LANDSCHAP

Het landschap wordt gevormd door zowel natuurlijke als menselijke factoren en hun wisselwerking. Het omvat de open ruimte, de dorpen en steden, kleine landschapselementen...

De inplanting van energie-infrastructuur zal een impact hebben op het landschap waarin ze terecht komt. De inplanting hiervan draagt bij tot een verhoging van de leesbaarheid van het landschap.

Leesbaarheid verwijst naar de mate waarin men zich in een omgeving kan oriënteren en er gemakkelijk doorheen kan bewegen. Een leesbare ruimtelijke indeling helpt mensen om zich vertrouwd te voelen in hun omgeving en draagt bij aan de landschappelijke identiteit en samenhang.⁴⁴

Het principe leesbaarheid impliceert dat we moeten nagaan in welke gebieden een concentratie van energie-infrastructuur met een landschappelijke impact (zoals energieopwekking uit wind en zon, en energieopslag in batterijparken) het meest wenselijk is om de impact op andere gebieden te vrijwaren. Tegelijk wordt energie-infrastructuur gebruikt als bouwsteen bij het ontstaan van nieuwe, samenhangende en leesbare landschappen.

⁴⁴ Vlaamse Overheid, Departement Omgeving. De 10 kernkwaliteiten van de omgeving. Fiche Herkenbaarheid, leesbaarheid en visuele aantrekkelijkheid van de omgeving https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-11/fiche%20herkenbaarheid%2C%20leesbaarheid%20en%20aantrekkelijkheid_juni%202021.pdf

De inpassing van energie-infrastructuur met een landschappelijke impact vraagt per landschapstype een gedifferentieerde en gerichte benadering. Aangezien de provincie West-Vlaanderen gekenmerkt wordt door verschillende landschapstypes, die elk hun kwaliteiten en eigenheden hebben, zal ook elk van deze landschappen zijn eigen leesbaarheid hebben. Zo kunnen in meer open en weinig bebouwde ruimte, gebundelde grootschalige infrastructuren bakens zijn om zich op te oriënteren. In meer verstedelijkte gebieden waar het landschap sinds midden 20ste eeuw een sterke transformatie onderging, kan het benadrukken van lijnelementen de leesbaarheid vergroten. In een meer diffuus gebied met concentraties aan bebouwing en veel verspreide bebouwing kunnen herkenbare oriëntatiepunten, zoals een op- en afrittencomplex of een bundeling van infrastructuur, gekozen worden.

Deze aanzet voor een gebiedsgerichte inpassing wordt verder uitgewerkt met een bovenlokaal beleidsinstrument voor energieplanning op maat van het landschapstype, zoals het proces van een *energielandschap**⁴⁵. Daarbij wordt onderzoek gevoerd in gebieden met gelijkaardige ruimtelijke, landschappelijk, socio-economische en energetische kernmerken.

Binnen deze gebiedsgerichte uitwerking, kiezen we op vlak van windenergie voor de bundeling van windturbines met elkaar of met andere bestaande infrastructuur of bebouwing, zoals op bedrijventerreinen. Een bundeling van grote windturbines met bestaande infrastructuur of bebouwing is niet altijd evident. Daarom kunnen ze ook als afzonderlijke cluster, van minimaal drie turbines, geplaatst worden met een maximale benutting van het energiepotentieel van het gebied. Zo wordt versnippering vermeden en kan vanuit een bovenlokaal niveau naar de optimale zones voor concentratie dan wel vrijwaring gezocht worden. Dergelijke afzonderlijke cluster versterkt mede de leesbaarheid van het landschap.

Solitaire grote windturbines worden niet uitgesloten, voor zover ze gebundeld worden met andere bestaande infrastructuur of bebouwing, en zorgen voor een maximale benutting van het ruimtelijk en energetisch potentieel.

EEN DOORDACHTE INPLANTING VAN ENERGIE-INFRASTRUCTUUR GEBEURT IN NABIJHEID VAN VERBRUIKERS

Om duurzaam met ruimte en energie om te gaan, koppelen we de vraag naar energie aan de locatie van productie van hernieuwbare energie. Door de productie dicht bij het verbruik te plaatsen, verminderen we het transport van energie en de inname van ruimte.

Dit principe van nabijheid wordt op maat uitgewerkt naargelang het schaalniveau en de energiebron. Dat betekent dat de uitwerking anders zal zijn op wijk-, stads- of regioniveau. Zo zal bijvoorbeeld bij het plaatsen van een wijkbatterij naar een locatie worden gezocht die zich zo dicht mogelijk bij de afnemende wijkbewoners bevindt. Bij de ontwikkeling van een warmtenet wordt de samenhang van aanbod en warmtevraag onderzocht. Bij het plaatsen van windturbines wordt rekening gehouden met de nabijheid van grotere verbruikers, zoals (landbouw) bedrijven. Dit principe is noodzakelijk voor kleine en middelgrote windturbines en richtinggevend bij grote windturbines. Grote windturbines kunnen met name niet steeds nabij bestaande bebouwing of infrastructuren worden voorzien omwille van de impact. Bijgevolg kunnen ze niet steeds nabij de gebruikers een plaats vinden.

In de bebouwde omgeving zoeken we naar strategische locaties voor de inplanting van windturbines. Een strategische locatie is ruimtelijk verantwoord gelegen en heeft op energetisch vlak bijzonder

⁴⁵ Vlaams Overheid, Departement Omgeving, *Draaiboek Regionale Ruimtelijke Energiestrategieën*
<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/draaiboek-regionale-ruimtelijke-energiestrategieen>

potentieel door de nabijheid van de energievraag van gebruikers (bv. bedrijven en bewoners). Bedrijventerreinen zijn potentiële strategische locaties omwille van hun ruimtelijke ligging (dorps- of stadsgebonden), hun eigen hoog energieverbruik en een hoog energieverbruik in de nabijheid (inwoners, gemeenschapsvoorzieningen of andere activiteiten in de kern).

Door windturbines te bundelen gaan we duurzaam om met ruimte en grondstoffen maar zijn we ook efficiënt op vlak van onderhoud en beheer van ecologische impact.

Er kunnen ook bronnen van hernieuwbare energie zijn die niet verweefbaar zijn op een locatie nabij de gebruiker. Hiervoor verwijzen we naar een *BK Ruimte voor niet-verweefbare activiteiten*.

DE INPLANTING VAN ENERGIE-INFRASTRUCTUUR VERTREKT VANUIT GEDEELD EN MEERVOUDIG RUIMTEGEBRUIK

We zetten in op het maximaal benutten van reeds verharde oppervlakte, vertrekkende vanuit het principe van gedeeld en meervoudig ruimtegebruik. De inplanting van energie-infrastructuur streeft naar optimaal gebruik van ruimte en het maximaal beperken van bijkomende verharding. Bij het inplanten van energie-infrastructuur wordt steeds gestreefd naar het voorzien of garanderen van infiltratie of buffering.

Om de schaarse ruimte en het bestaande potentieel aan beschikbare oppervlakte optimaal te gebruiken, worden zonnepanelen in eerste instantie op daken of gevels geplaatst. (Hierbij wordt de combinatie van zonnepanelen met groendaken gestimuleerd.) Ook op andere verharde oppervlakten, waar meervoudig ruimtegebruik wordt toegepast, kunnen zonnepanelen geplaatst worden. Een voorbeeld hiervan zijn grootschalige parkeerterreinen die op een ruimtelijk verantwoorde locatie gelegen zijn en waar lokaal verbruik en tijdelijke opslag van de opgewekte energie in voertuigen via laadinfrastructuur mogelijk is. Op kunstmatig aangelegde verharde waterlichamen waar het plaatsen van zonnepanelen meervoudig ruimtegebruik toelaat, kan dit enkel indien de ecologische waarden niet in het gedrang komen.

Zonnepanelen worden niet op het maaiveld geplaatst. Uitzonderlijk kan dit toegestaan worden in de bebouwde ruimte (met een harde bestemming) als het gaat om restpercelen. Onder restpercelen wordt verstaan: kleine (delen van) percelen met een harde bestemming die omwille van hun grootte of ligging niet meer ingezet kunnen worden voor de bestemming zelf.

Mochten er nieuwe technologieën ontstaan, zoals bv. agrovoltatics, waardoor het landbouwgebied meervoudig gebruikt kan worden, dan zijn ook zonnepanelen in combinatie met een open ruimte functie (zie *BK Transformatie van gebouwenclusters en omgeving in de open ruimte*) mogelijk. Weliswaar enkel indien de landschappelijke impact minimaal is en er geen hypotheek wordt gelegd op de realisatie van de bestemming landbouw [of op \(biodiverse\) natuur](#).

ACTIES

Met wie? De 'we' in de actie is te lezen als 'de Provincie'. Maar de Provincie is niet alleen aan zet. Bij de uitvoering van een actie worden steeds de stakeholders in kaart gebracht en onderzocht wie betrokken kan worden bij de uitvoering. De Provincie engageert zich om de acties steeds op basis van samenwerking, overleg en participatie uit te voeren.

Hoe? Bij de uitvoering van een actie wordt steeds gekeken welke instrumenten (een RUP, een verordening, een gebiedsvisie, een subsidiereglement, een samenwerkingsovereenkomst...) en welke financiële middelen het beste kunnen worden ingezet. Hierbij is er steeds aandacht voor flankerend beleid. Deze aspecten worden niet beschreven in de actie zelf, maar maken dus onderdeel uit van de uitvoering.

BOVENLOKALE PROCESSEN

- *We zetten in op de ontwikkeling van gebiedsgerichte, bovenlokale beleids- en ruimtelijke instrumenten zoals energielandschappen. In dergelijk proces worden de beleidslijnen uit dit kader gebiedsgericht vertaald. Dit kan leiden tot:*
 - o *de aanduiding van types landschap, kansrijke en te vrijwaren gebieden;*
 - o *het specifiek aangeven van de energie potentiële plekken onder andere de strategisch gelegen bedrijventerreinen als potentiële locaties waar de vraag naar en het aanbod aan energie (door nabijheid) kan gekoppeld worden en eventueel ook (tijdelijk) kan opgeslagen worden (potentieel voor energiehub*);*
 - o *de inzet van de soorten ruimtelijke instrumenten. Onder meer screenen we hierbij de voorschriften van (oudere) PRUPS voor regionale bedrijventerreinen op vlak van de toegelaten ruimtelijke mogelijkheden voor hernieuwbare energie en we passen ze aan waar nodig.*
- *We monitoren de behoefte aan hernieuwbare energie op het grondgebied van de provincie en vertalen dit naar de gebiedsgerichte bovenlokale processen volgens hun energiepotentieel.*

EIGEN PATRIMONIUM

- *De Provincie heeft een voorbeeldfunctie. Voor de eigen provinciale organisatie werken we (verder) aan het opstellen en uitvoeren van eigen energie- en klimaatprogramma's. Hieronder valt bijvoorbeeld het energiebeleid van het eigen patrimonium, [het energiebeleid van provinciedomeinen met aandacht voor de maatregelen met positieve impact op natuur binnen de provinciedomeinen en hun omgeving](#), de vergroening van het wagenpark, een duurzaam aankoopbeleid, screenen van de eigendommen naar potentiële ruimte voor het opwekken van hernieuwbare energie...*

KENNISOPBOUW EN SENSIBILISEREN

- *We verzamelen en delen kennis over de impact van energie-infrastructuur op de omgeving zowel op de natuurlijke (bv. diersoorten), menselijke (bv. omwonenden of landbouwbedrijven) en technische aspecten (bv. impact op radarstations).*
- *We sensibiliseren en ondersteunen burgers en andere actoren rond energie, zoals Transfo Energiek of Blue Energy.*

ONDERSTEUNEN EN ONDERZOEKEN

- *We ondersteunen gemeenten in hun beleid rond hernieuwbare energie.*
- *We onderzoeken de ruimtelijke impact en de mogelijkheden van nieuwe en toekomstige technologieën op vlak van hernieuwbare energie zoals bijvoorbeeld de uitbouw van een waterstofnetwerk.*

Toets aan andere beleidsplannen ruimte

Elk ruimtelijk beleidsplan moet aangeven hoe het zich verhoudt tot de ruimtelijke beleidsplannen van andere niveaus.

Vlaanderen keurde op 20 juli 2018 de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) goed.⁴⁶ Op heden is er nog geen voorlopig of definitief vastgesteld Vlaams Beleidsplan.

Op dit moment is er één goedgekeurd gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan binnen de provincie West-Vlaanderen, het Beleidsplan Ruimte Brugge (beslissing gemeenteraad 18/12/2023). Aangezien Brugge de enige gemeente is met een definitief ruimtelijk beleidsplan, wordt enkel de relatie met dit gemeentelijk beleidsplan beschreven.

⁴⁶ *Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, Strategische Visie, Besluit van de Vlaamse Regering, 20/07/2018.*

TOETS AAN HET BRV

Voor het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen is er enkel een strategische visie beschikbaar, dus wordt in dit deel de vergelijking gemaakt met de strategische visie van het beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen.

In de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen worden zes strategische doelstellingen voor Vlaanderen in 2050 opgenomen:

- 1. Verminderen van het bijkomend ruimtebeslag*
Het bijkomend gemiddeld dagelijks ruimtebeslag is tegen 2040 teruggedrongen tot 0 hectare. Het verhogen van het ruimtelijk rendement in het bestaand ruimtebeslag is aantrekkelijker dan ruimtelijk uitbreiden.
- 2. Europees stedelijk-economische ruimte en energienetwerken:*
Het versterken van de ruimtelijke ruggengraat gebeurt door bijkomende woongelegenheden en ruimte voor ondernemerschap te ontwikkelen rond aan te duiden strategische collectieve vervoersknopen binnen de ruggengraat. De woondichtheid op bewandelbare afstand rond het geheel van strategische collectieve vervoersknopen binnen de ruimtelijke ruggengraat neemt tegen 2050 met 50% toe ten opzichte van 2015. Tegelijk zal het bedrijfsoppervlak op deze locaties jaarlijks stijgen door werk te maken van gemengde ontwikkeling. Vooral locaties met een hoge knooppuntwaarde zijn dé plaats om zo veel mogelijk bijkomende economische activiteiten op te vangen. Een proactief en toekomstgericht aanbodbeheer geeft ondernemers vlot vestigingsmogelijkheden binnen een ruim gamma werklocaties gaande van verweven locaties tot functionele bedrijventerreinen. Hernieuwbare energie krijgt met de invoering van de bestemmingsneutraliteit voldoende (verweven) ruimte om een volledige transitie naar hernieuwbare energie tegen 2050 te realiseren door enerzijds een toename van de productie van hernieuwbare energie en anderzijds door het verhogen van de verbondenheid in het Europees energienetwerk.
- 3. Palet van leefomgevingen*
Ruimtelijke ontwikkelingsprojecten realiseren een goede inrichting vanuit de kernkwaliteiten voor ruimtelijke ontwikkeling: gedeeld en meervoudig ruimtegebruik - robuustheid en aanpasbaarheid - herkenbaarheid, leesbaarheid en visuele aantrekkelijkheid van de omgeving – waardering van erfgoed en de karakteristieken van het landschap – biodiversiteit, ecologische samenhang en bodemkwaliteit – klimaatbestendigheid – energetische aspecten – gezondheid – inclusief samenleven – economische vitaliteit.
- 4. Wonen en werken nabij huidige en toekomstige collectieve vervoersknopen en voorzieningen*
De woondichtheid en het bedrijfsvloeroppervlak zullen op het geheel van plaatsen met een (zeer) goede knooppuntwaarde en een (zeer) goed voorzieningenniveau (beide al dan niet in min of meerdere mate aanwezig) tegen 2050 met minstens 30% zijn gestegen ten opzichte van 2015. Dit gebeurt op maat van elk knooppunt. Er wordt naar gestreefd om tegen 2050 geen substantieel aantal bijkomende woongelegenheden en werkplekken meer te realiseren op te lange verplaatsingstijd van een collectieve vervoersknoop of groep voorzieningen, tenzij dit om duidelijke ruimtelijk rendementsoverwegingen aangewezen is.
- 5. Robuuste open ruimte*
De verhardingsgraad in de bestemmingen landbouw, natuur en bos is tegen 2050 minstens met 1/5 teruggedrongen ten opzichte van 2015. De totale bestemde oppervlakte voor de open ruimte bestemmingen zal in 2050 ca. 72,5% van de oppervlakte van Vlaanderen bedragen. Daarnaast wordt een beleid gevoerd zodat het aandeel landbouwgebied dat niet door de professionele landbouw wordt gebruikt in 2050 is afgenomen ten opzichte van 2015, en zodat in 2050 in de Speciale Beschermingszones alle maatregelen zijn genomen en ingrepen zijn uitgevoerd zodat de gunstige staat van instandhouding is bereikt en waarbij rekening is gehouden met socio-economische factoren. Er geldt een strikt kader voor het hergebruik van voormalige landbouwbedrijfsgebouwen of andere bestaande zonevreemde bebouwing en voor nieuwe zonevreemde ontwikkelingen in de open ruimte.

6. *Netwerk van groenblauwe aders*
*Na het in kaart brengen van het te realiseren fijnmazig netwerk van groenblauwe aders, is dit netwerk tegen 2050 maximaal ingericht. Dit betekent een substantiële vermeerdering van het aandeel wateroppervlakte en groen in open ruimte en steden en dorpen ten opzichte van 2015. De verhardingsgraad binnen de bestemmingen gedomineerd door ruimtebeslag is tegen 2050 gestabiliseerd en bij voorkeur teruggedrongen ten opzichte van 2015. De verharding neemt na 2050 niet meer toe.*⁴⁷

Deze zes strategische doelstellingen worden mee onderschreven in het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen, ze vinden rechtstreeks maar ook onrechtstreeks een vertaling in de vier geformuleerde ruimtelijke principes en de bijhorende ambities.

Herkennen én erkennen van het fysisch systeem

Bij dit ruimtelijke principe is er aandacht voor een goed functionerend watersysteem, waarbij regenwater maximaal kan infiltreren. De ambitie is om in 2050 een maximale afstemming te hebben tussen het ruimtegebruik en het fysisch systeem. Het is ook een ambitie om de ecosysteemdiensten in evenwicht te brengen met het natuurlijk aanbod.

Met deze ambities wordt de strategische doelstelling *'netwerk van groenblauwe aders'* en *'verminderen van het bijkomend ruimtebeslag'* duidelijk onderschreven.

Ook de strategische doelstelling *'robuuste open ruimte'* wordt onderschreven door de formulering van volgende ambitie bij het ruimtelijke principe: 'in 2050 staat de open ruimte niet onder druk door bijkomende verharding en bebouwing.

Bij het ruimtelijke principe wordt ook een ambitie omtrent energie uit hernieuwbare bronnen uitgesproken. De strategische doelstelling *'Europees stedelijk-economische ruimte en energienetwerken'* wordt hier dus ook in erkend.

Rekening houden met de eigenheid van het cultuurlandschap

Dit ruimtelijke principe is in overeenstemming met de Vlaamse strategische doelstelling *'pallet van leefomgevingen'* waarbij het ook gaat om de leesbaarheid van de omgeving en de karakteristieken van het landschap.

In dit ruimtelijke principe wordt de ambitie uitgesproken dat in 2050 energiebronnen met een landschappelijke impact integraal deel uitmaken van de West-Vlaamse landschappen. Het uitgangspunt hierbij is dat het landschap kan evolueren, maar steeds met respect voor haar eigenheid. Deze ambitie zorgt ervoor dat de productietoename van hernieuwbare energie landschappelijk mogelijk is. Dit geeft dan ook mee uitvoering aan de strategische doelstelling *'Europees stedelijk-economische ruimte en energienetwerken'*.

Optimaliseren van het rendement van de bebouwde en verharde ruimte

Het ruimtelijke principe onderschrijft de strategische doelstellingen *'verminderen van het bijkomend ruimtebeslag'* en *'pallet van leefomgevingen'*. De ambitie in het BRWV is om het ruimtelijk rendement te gaan verhogen door deze maximaal multifunctioneel te gebruiken, maar steeds ten dienste van de leefbaarheid van de dorpen en steden. Deze Vlaamse strategische doelstellingen

⁴⁷ *Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, Strategische Visie, Besluit van de Vlaamse Regering, 20/07/2018.*

vinden echter ook hun vertaling in het ruimtelijke principe omtrent het uitbouwen van een netwerk van kernen.

Ook de strategische doelstelling *'robuuste open ruimte'* wordt onderschreven door de formulering van volgende ambitie in het ruimtelijke principe: *'in 2050 staat zuinig ruimtegebruik voorop in de open ruimte'*.

Uitbouwen van een netwerk van kernen

De ambitie is dat in 2050 de West-Vlaming zich op een duurzame manier verplaatst langsheen een goed gestructureerd netwerk van kernen. We zetten in op een West-Vlaamse vertaling van de Vlaamse strategische doelstelling omtrent het *'wonen en werken nabij huidige en toekomstige collectieve vervoersknopen en voorzieningen'*.

Ook de kern van de strategische doelstelling *'Europees stedelijk-economische ruimte en energienetwerken'* vindt zijn doorwerking in dit ruimtelijke principe.

TOETS AAN HET BELEIDSPLAN RUIMTE BRUGGE

Het Beleidsplan Ruimte Brugge (BRB) werd definitief vastgesteld op 18/12/2023. Het is opgebouwd uit een strategische visie en vijf beleidskaders. De strategische visie schets een toekomstbeeld voor Brugge in 2050. De stad stelt hiervoor vijf grote ambities voorop:

- Open ruimte centraal
- Groeien in kwaliteit
- Levend en divers erfgoed
- Netwerk van buurt
- Magneet voor de regio

In het Beleidsplan Ruimte Brugge werd reeds de verhouding beschreven tussen het Beleidsplan Ruimte Brugge (BRB) en de Conceptnota van het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen. Daar werd geconcludeerd dat de vijf ambities uit het BRB perfect de strategische doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen onderschrijven. Inhoudelijk sluiten de ambities inderdaad aan bij de ambities uit de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte West-Vlaanderen.

Binnen het **beleidskader 'Groenblauw raamwerk activeren'** wil de stad de open ruimte beschermen en een groenblauw raamwerk uitbouwen. In dit kader bakent de stad een openruimtemaal af. Dit kan geïnterpreteerd worden als een beleidsmatige kernafbakening, omdat hierdoor ook een grens tussen de kern en de open ruimte bepaald, zoals beschreven in het beleidskader *'Levendige en verbonden dorps- en stadskernen'*. De principes van het groenblauw raamwerk zijn ook in overeenstemming met het beleidskader *'Fysisch systeem als basis voor een klimaatbestendige ruimte'* en het beleidskader *'Levendige en verbonden dorps- en stadskernen'* waar ook een focus ligt op ruimte voor groen en water in de dorpen en steden.

Binnen het **beleidskader 'Wijkdynamiek concentreren'** legt de stad focus op de knopen, bereikbaarheid en collectiviteit. De principes in dit beleidskader helpen mee om het netwerk van kernen te versterken. Er zijn dan ook veel inhoudelijke overeenkomsten met het beleidskader *'Levendige en verbonden dorps- en stadskernen'*.

Binnen het **beleidskader 'Woonweefsel transformeren'** ligt de focus op de woonomgeving, woningvoorraad en circulariteit. Ook voor dit kader zijn er veel inhoudelijke overeenkomsten met het beleidskader *'Levendige en verbonden dorps- en stadskernen'*. Beide kaders zijn compatibel en vullen elkaar aan.

Binnen het **beleidskader 'Campussen intensiveren'** geeft de stad aandacht aan zuinig ruimtegebruik en goed nabuurschap. Hier ligt de focus voornamelijk op economische aantrekkingskracht, bovenlokale voorzieningen en verweving met de woonomgeving of open ruimte. De principes van het beleidskader 'ruimte voor niet-verweefbare economische en andere activiteiten' sluiten hier op aan. Er is aandacht voor een maximale verweving binnen de kernen, maar er zijn ook ruimten die voor niet-verweefbare activiteiten worden voorbehouden, zoals hier de Haven. Er is ook aandacht voor meerwaardecreatie voor de omgeving, een koppelkans zoals beschreven in het BRWV.

Het beleidskader '**Transformatieplekken regisseren**' is een kader waarin de stad engagementen neemt naar samenwerking en ze aangeeft waar ze een rol als proces-regisseur wil opnemen. Het kader is compatibel aan het beleidskader 'Aan de slag' waarin we als Provincie gelijkaardige zaken aangeven.

Er kan dus geconcludeerd worden dat de beleidskaders van het BRB en het BRWV compatibel zijn en dezelfde doelstellingen voor ogen hebben.

BEGRIPPENLIJST

Woorden in het document die schuin gedrukt en aangeduid zijn door een asterisk* zijn opgenomen in deze begrippenlijst.

Basisvoorzieningen: voorzieningen die nodig zijn om het dagelijkse leven te organiseren en deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Voorbeelden zijn: een kleuter- en basisschool, kinderopvang, huisarts, apotheek, voedingswinkel, postpunt en (publieke) ontmoetingsruimten binnen en buiten.

Bron: Verachtert et al., 2016

Bestemmingsneutraliteit: met bestemmingsneutraliteit wordt hier bedoeld: een planologisch evenwicht tussen het bijkomend bestemmen van harde bestemmingen en het bestemmen aan zachte bestemmingen. Hierbij wordt gerefereerd naar de planologische compensatieplicht conform het Verzameldecreet Omgeving (17/05/2024 bekrachtigd door de Vlaamse Regering. Nieuwe ruimte aansnijden voor een harde bestemming gaat gepaard met het schrappen van een harde bestemming op een andere locatie.

Bovenlokale sportinfrastructuur: sportinfrastructuur die het lokale niveau overstijgt, zoals sport- en recreatiebaden, hockeyterreinen, klimmuren, BMX-parcours. *Bron: Naar een globale sportinfrastructuurplan voor Vlaanderen, Sport Vlaanderen, 2016*

Bovenlokale voorzieningen: voorzieningen die op bovenlokaal niveau functioneren, bv. een ziekenhuis.

Corridors: zones die een aaneengesloten lint vormen tussen twee natuurkernen. De breedte van de corridor is bepalend voor de werking, net als de verstoring aan de randen.

Duurzame mobiliteit: verplaatsingen te voet, met de fiets, de deelwagen en / of het openbaar vervoer, die passen binnen de uitgangshouding van duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Het duurzame karakter van deze verplaatsingen wordt zowel economisch, sociaal als ecologisch geïnterpreteerd.

Ecosysteem: een dynamische complexe gemeenschap van planten, dieren en micro-organismen en hun niet levende omgeving die samen interageren als één functionele eenheid. (cfr. Natuurrapport 2020)

Ecosysteemdiensten: voor de mens waardevolle goederen en diensten die door ecosystemen worden voortgebracht. (cfr. Natuurrapport 2020)

Energiehub: een locatie waar energie tijdelijk wordt opgeslagen of omgezet om het verschil in vraag en productie uit te balanceren.

Energielandschap: een geografisch gebied met gelijkaardige ruimtelijke, sociaaleconomische en energetische uitdagingen, waar een wisselwerking tussen deze domeinen een win-winsituatie oplevert.

Erosie: de schurende werking van water, wind en ijs op het bodemoppervlak bv. verschuivende hellingen, zandverstuiving.

ETS-bedrijf: ETS staat voor *Emissions Trading System* en is het handelssysteem in Europa voor de CO²-uitstoot van industriële bedrijven. Een industrieel bedrijf moet in dat systeem voor elke ton CO² dat het uitstoot één emissierecht inleveren. Die emissierechten kunnen worden gekocht en verhandeld.

Functioneel geheel: een gebied waarbinnen de kernen één ruimtelijk systeem vormen op basis van de dagelijkse verplaatsingen tussen de verschillende kernen in functie van werk, school en winkelen.

Freatisch grondwater: freatisch grondwater is grondwater dat bovenaan wordt begrensd door de atmosfeer, dus de bovenste laag grondwater. Onderaan kan het freatische grondwater begrensd zijn door een ondoorlatende laag. *Bron: VMM*

Gebiedsspecifiek: eigenschappen of kwaliteiten eigen aan een bepaald gebied waardoor een gericht beleid wenselijk is. De ruimtelijke doelstelling is de bepalende factor voor de afbakening van het gebied.

Gebiedsvisie: een visie die aantoont dat het de doelstelling is om meerdere functies in een projectgebied samen te brengen zodat er een gebiedsspecifieke scope / afbakening kan gemaakt worden.

Groene netwerk: een netwerk gevormd door dreven, bossen, waardevolle graslanden, natuurgebieden, kleine landschapselementen...

Grondloze landbouw: tot de grondloze productierichtingen behoren niet grazend runderjongvee en mestvee (vleeskalveren), varkens, pluimvee (leggen braadkippen) en niet-eetbare tuinbouwgewassen, groenten en fruit onder glas of plastic. *Bron: Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen deel 1a, p.81*

Harde bestemming: gebieden waarvan de bestemming ressorteert onder de categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding "wonen", "bedrijvigheid", "recreatie" of "gemeenschaps- en nutsvoorzieningen".

Interbestuurlijk: aanpak waarbij verschillende overheden een visie uitwerken, plannen opstellen en realiseren.

Klimaatadaptatie: aanpassen aan of omgaan met klimaatverandering.

Knoopwaarde: waarde voor de mate waarin een plaats op een duurzame manier bereikbaar is.

Kritische massa: waarde voor de mate waarin een plaats beschikt over voorzieningen alsook het bedieningsgebied van deze voorzieningen.

Landbouwtoets: een landbouwtoets heeft als doel om na te gaan welk landbouwpotentieel een bepaalde site heeft. Een landbouwtoets analyseert de mogelijkheden van een leegstaand landbouwbedrijf, door een beschrijving te geven van het bedrijf zelf (microniveau) en een analyse te maken van de ruimere omgeving rondom het landbouwbedrijf (macroniveau).

Leefbaarheid: aantrekkelijkheid en / of geschiktheid om te wonen of werken in een gebied. Leefbaarheid is een perceptie en evaluatie van de leefomgeving en is subjectief. De Provincie voerde een leefbaarheidsonderzoek uit (2017-2022) die leidde tot een set van beleidsaanbevelingen voor de leefbaarheid van kernen in het buitengebied.

Leefgebiedverbindingen: corridors die voldoende breed en robuust zijn zodat ze ook zelf kunnen fungeren als leefgebied, dus niet louter als verbinding tussen twee leefgebieden.

Leesbaarheid van het landschap: de mate waarin men zich in een omgeving kan oriënteren en er gemakkelijk doorheen kan bewegen. Een leesbare ruimtelijke indeling helpt mensen om zich vertrouwd te voelen met hun omgeving en draagt bij aan de landschappelijke identiteit en samenhang.

Milderen: verkleinen, verminderen, verzachten.

Modal shift: verschuiving in vervoerswijzekeuze, bv. van vervoer over de weg naar vervoer op het spoor.

Multimodaal: keuze tussen verschillende vervoerswijzen / modi ((vracht)wagen, openbaar vervoer, fiets, ...) die even efficiënt en gebruiksvriendelijk zijn.

Natuurverbindingen: natuurverbindingen verbinden leefgebieden van soorten. Dit kunnen dier- maar ook plantensoorten zijn.

Niet-verweefbare activiteiten: activiteiten of functies die omwille van bepaalde criteria niet verenigbaar zijn binnen de dorps- en stadskernen. Hierin zijn twee types te onderscheiden:

A: Dit type van niet-verweefbare activiteiten of functies kan met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten gebundeld worden. Deze functies kunnen elkaar samen versterken door het delen van ruimte of diensten, de uitwisseling van warmte...

B: Dit type van niet-verweefbare activiteiten of functies kan niet met gelijkaardige of andere niet-verweefbare activiteiten gebundeld worden.

Het gaat hier om functies die een harde bestemming vragen: het zijn bepaalde vormen van bedrijvigheid, recreatie, groothandel... Het gaat echter niet om de functies wonen, kantoren en kleinhandel of vormen van landbouw.

Ontwerpend onderzoek: een evolutief proces waarbij het creatief toepassen van bestaande kennis, het kritisch daarop reflecteren en het formuleren van nieuwe inzichten elkaar afwisselen.

Ontwerpend onderzoek zorgt ervoor dat op een hands-on manier inzichten rondom een vraagstuk worden opgehaald en actief meegenomen worden in vervolgstappen. Ontwerpend onderzoek (het onderzoeken en definiëren van de opgave, het verbinden van belanghebbenden en het verkennen en verbeelden van mogelijke toekomst) is een instrument om deze meerduidige opgaven, dwars door hiërarchie en sectoren heen, te onderzoeken en overkoepelende oplossingen te vinden.

Open ruimte: de ruimte buiten de dorps- en stadskernen. In de open ruimte zit naast onbebouwde ruimte ook bebouwing vervat zoals landbouwgebouwen, solitaire woningen, horeca zaken, para-agrarische bedrijven, verspreide bedrijvigheid, clusters van woningen of linten in de open ruimte.

Participatieve manier: participatie is een leerproces tussen stakeholders, waarmee betrokkenheid, vertrouwen en draagvlak voor beslissingen wordt verkregen. Het gaat hierbij om open processen, waarin ruimte en tijd is voor het uitwisselen van meningen, bouwen aan gedeelde visies en acties (co-creatie), maar ook leren omgaan met verschillen. Participatie is meer dan inspraak: het geeft ruimte aan engagementen in een organisatie of samenleving. *Bron: Prof. Filip De Rynck.*

Plaatswaarde: waarde voor de mate waarin een plaats beschikt over voorzieningen alsook het bedieningsgebied van deze voorzieningen.

Provinciaal gebiedsgericht project: gebiedsgericht project waar de Provincie West-Vlaanderen een trekkersrol opneemt.

Opgelet: de term 'provinciaal project' die in dit beleidsplan wordt gebruikt komt niet overeen met hoe de term wordt gedefinieerd in 'Bijlage 2 Provinciale projecten als vermeld in artikel 2' van het 'Besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2015 tot aanwijzing van de Vlaamse en provinciale projecten ter uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning'.

Reconversie: de herbestemming / transformatie van een gebied waar vroeger benutte gebouwen met daarbij horende gronden in onbruik zijn geraakt. Doelstelling is om deze op een kwalitatieve manier opnieuw in te zetten voor de ruimtebehoeften die er zijn.

Ruimtebeslag: de ruimte, ingenomen door nederzettingen, dus door huisvesting, industriële en commerciële doeleinden, transportinfrastructuur, recreatieve doeleinden, serres enz. Parken en tuinen maken hier ook deel van uit. *Bron: strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen*

Ruimtelijk rendement: mate waarin een oppervlakte ruimtebeslag wordt gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Ruimtelijk rendement ontstaat wanneer meer activiteiten op eenzelfde oppervlakte georganiseerd worden zonder afbreuk te doen aan de leefkwaliteit. *Bron: strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen*

Ruimtelijk kwetsbare gebieden:

- de volgende gebieden, aangewezen op plannen van aanleg: agrarische gebieden met ecologisch belang, agrarische gebieden met ecologische waarde, bosgebieden, brongebieden, groengebieden, natuurgebieden, natuurgebieden met wetenschappelijke waarde, natuurontwikkelingsgebieden, natuurreservaten, overstromingsgebieden, parkgebieden, valleigebieden,
- gebieden, aangewezen op ruimtelijke uitvoeringsplannen, en sorterend onder één van volgende categorieën of subcategorieën van gebiedsaanduiding: bos, parkgebied, reservaat en natuur, het Vlaams Ecologisch Netwerk, bestaande uit de gebiedscategorieën Grote Eenheden Natuur en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling, vermeld in het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, de beschermde duingebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, aangeduid krachtens artikel 52, § 1, van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud.

Saving Space: het traject en de bijhorende publicatie ‘*Saving Space: zorgvuldig en zuinig ruimtegebruik op bedrijventerreinen*’ formuleert zes ambities om op termijn te komen tot een efficiënt ruimtegebruik op bedrijventerreinen. Zo wil de Provincie het bestaand ruimtebeslag beter en intensiever gebruiken en zo de druk op de open ruimte verminderen. (zie www.west-vlaanderen.be/savingspace)

Verharding: de oppervlakte waarvan de aard en / of toestand van het bodemoppervlak gewijzigd is door het aanbrengen van artificiële, (semi-)ondoorlaatbare materialen waardoor essentiële ecosysteemfuncties van de bodem verloren gaan. Hieronder wordt dus ook bebouwing gevat.

Verhardingsgraad: de verhouding tussen verharding en niet-verharding, ten opzichte van de totale grondoppervlakte.

Verspreide bebouwing: alle overige woongelegenheden buiten de afgebakende dorpen en stedelijke gebieden.

Verweving: het samenbrengen van verschillende activiteiten in dezelfde ruimte. Activiteiten mogen elkaar niet in de weg staan en de hoofdfunctie is gegarandeerd. Verweving kan een ruimte gelijktijdig of op verschillende momenten gebruiken voor meerdere activiteiten. Het gemeenschappelijk gebruik van ruimte, lokalen en infrastructuur is een vorm van verweving. Door functies te verweven kan het rendement van de bebouwde ruimte verhoogd worden.

Bron: strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Verziltig: het geleidelijk toenemen van het zoutgehalte van bodem of water.

Vuilvracht: hoeveelheid verontreinigde stof of zuurstofbindende stoffen welke per tijdseenheid geloosd wordt. *Bron: Aquafin.be*

Watersysteem: een samenhangend en functioneel geheel van oppervlaktewater, grondwater, waterbodems en oevers, met inbegrip van de daarin voorkomende levensgemeenschappen en alle bijbehorende fysische, chemische en biologische processen, en de daarbij behorende technische infrastructuur (definitie uit het decreet integraal waterbeheer).

Woonclusters: gegroepeerde bebouwde cluster, hoofdzakelijk in het kader van wonen, buiten de dorps- en stadskernen.

Woonlint: gegroepeerde bebouwde cluster, hoofdzakelijk in het kader van wonen, in een lijnvormige opstelling en gelegen direct aan een weg, buiten de dorps- en stadskernen.

Zachte bestemming: gebieden waarvan de bestemming ressorteert onder de categorie van gebiedsaanduiding "landbouw", "bos", "overig groen" of "reservaat en natuur".

Zonevreemd: functie die niet binnen de daartoe geëigende bestemmingszone voorkomt: bv. wonen in landbouwgebied.

Handtekening(en)